

**FILMHUIZEN
IN
NEDERLAND**

Filmvertoningen buiten de bioskoop

**VERSLAG
VAN EEN ONDERZOEK**

H. O. van den Berg
met medewerking van:
C. S. de Swaan
M. Broeder
I. van Ditshuyzen

CENARIO
Amsterdam, april 1983

791.45.036:336.574:65.01

83-290

I N H O U D

INLEIDING EN VERANTWOORDING		1
HOOFDSTUK I	EEN KORTE GESCHIEDENIS	3
HOOFDSTUK II	EEN GLOBALE STAND VAN ZAKEN	15
HOOFDSTUK III	20 FILMHUIZEN IN 16 GEMEENTEN	23
	Abcoude	23
	Arnhem	26
	Dordrecht	33
	Drachten	37
	Enschede	43
	Groningen	51
	Den Haag	60
	Haren	67
	Den Helder	70
	Lelystad	74
	Lochem	79
	Maastricht	84
	Purmerend	90
	Tilburg	94
	Uden	104
	Veendam	108
HOOFDSTUK IV	DE DISTRIBUTEURS	112
	Film International	113
	Fugitive Cinema Holland	121
	Verenigd Nederlands Film Instituut	124
	Classics	128
	European Entertainment Group	130
HOOFDSTUK V	HET PUBLIEK	132
BIJLAGEN	A. Opdrachtbrief	141
	B. Lijst van bezochte filmhuizen	143
	C. Vragenlijsten gesprekken	144
	D. Publieksonderzoek	149

I N L E I D I N G E N V E R A N T W O O R D I N G

Opdracht

Op 7 mei 1982 verleende het Ministerie van CRM ons de opdracht een onderzoek te verrichten naar het funktionieren van de filmhuizen in Nederland.

Het onderzoek moest de programmatische, organisatorische, financiële en commerciële aspecten van het reilen en zeilen van de filmhuizen omvatten en uitmonden in een aantal adviezen met betrekking tot de organisatievorm en het publieksbereik van de individuele filmhuizen en mogelijke plaatselijke, regionale of landelijke samenwerking.
(Zie voor de opdracht bijlage A.)

Werkwijze

De Vereniging het Vrije Circuit verzond aan het begin van 1982 aan haar leden een vragenlijst, waarvan een voorlopig verslag in oktober 1982 gereed kwam.

Te verwachten viel dat deze enquête reeds de nodige globale informatie over de aangesloten filmhuizen zou verschaffen. Dit onderzoek richt zich daarentegen vooral op het verkrijgen van een zowel gevarieerd als gedetailleerd inzicht in het funktionieren van filmhuizen.

Met dat doel is een steekproef van 20 filmhuizen getrokken (uit een totaal van meer dan 158) in 16 verschillende gemeenten. De selectie vond plaats op basis van het soort aanbod, de kwaliteit van de akkommodatie, regelmaat van het aanbod, gemeentegrootte, aanwezigheid van "normale" bioskopen en publieksbereik. Op die manier kon een grote diversiteit in de steekproef worden bereikt.

(Zie voor een volledige lijst bijlage B.)

Om gedetailleerde informatie te krijgen is gekozen voor een mondelinge ondervraging van de beheerders of exploitanten van de filmhuizen, aangevuld met gesprekken met ambtenaren die in de betreffende gemeente verantwoordelijk zijn voor het filmbeleid.

De gesprekken werden gevoerd aan de hand van een lijst onderwerpen (zie bijlage C) en duurden 1 tot 2 1/2 uur per persoon.

Vervolgens werd onder deze 20 filmhuizen een klein publieks-onderzoek gehouden. De bedoeling hiervan was na te gaan welke plaats het bezoek aan een filmhuis inneemt in de totale filmconsumptie van de bezoekers.

(Zie voor vragenlijst bezoekers bijlage D.)

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel.: 243736/243737/243738/243739

Tenslotte is gekeken naar de functie van enkele distributeurs. Hiervoor is ook gesproken met de directeur en enkele leden van de Nederlandse Bioscoopbond. De bond heeft informatie verschaft over de bioscoopprogrammering in de onderzochte gemeenten en over de verhouding tussen beide circuits.

Verslag

Bij de uitvoering van het onderzoek bleek steeds meer dat een historisch overzicht onontbeerlijk was. Vanaf het ontstaan van de film zijn er mensen geweest die hebben geijverd voor " Filmvertoningen buiten de bioscoop ". In hoofdstuk I wordt met dit historisch overzicht begonnen.

Hoofdstuk II geeft een globaal overzicht van de filmhuizen naar aantal en soort, mede gebaseerd op de resultaten van de enquête van de Vereniging het Vrije Circuit.

Hoofdstuk III geeft - in alfabetische volgorde - een verslag van elke onderzochte gemeente en de daarin aanwezige filmhuizen.

Hoofdstuk IV behandelt de import en distributie van kunstzinnige films en Hoofdstuk V geeft een verslag van het publieksonderzoek. De konklusies en aanbevelingen van dit onderzoek zijn afzonderlijk gepubliceerd en te verkrijgen bij het Ministerie van WVC.

Amsterdam,
25 april 1983

copie

HOOFDSTUK I KORTE GESCHIEDENIS

Het begrip Filmhuis duikt voor het eerst op in 1972, in een filmnota van de gemeente Rotterdam. In deze nota wordt voorgesteld om in het verlengde van het in dat jaar voor het eerst gehouden Rotterdamse filmfestival, Film International, een circuit van vertoners te scheppen.

Film International is geboren uit onvrede. Onvrede met het filmaanbod van de gewone bioskoop. Het importeerde om die reden films die van grote waarde werden geacht, maar niet in de bioskoop te zien waren omdat zij volgens het kommerciele filmbedrijf niet rendabel zouden zijn.

Om die reden importeerde Film International tientallen films ten behoeve van het festival, maar de vertoning daarvan bleef tot het festival beperkt. Deze beperking volgde niet alleen uit de aard van de geïmporteerde films, maar was ook het gevolg van de reglementen van de Nederlandse Bioskoopbond. Deze maken het bioskoopexploitanten uiterst moeilijk films te vertonen die niet door een bij de bond aangesloten importeur/verhuurder in roulatie worden gebracht. Daarom wilde het festival over een eigen bioskoop-circuit beschikken, de filmhuizen.

Film International was niet het eerste initiatief dat geboren werd uit onvrede met de bioskoop. Zolang de bioskoop bestaat, zijn er mensen geweest die zich verzetten tegen, of meer wilden dan hetgeen er daar - gangbaar - te zien is.

"De film is kunst, de bioskoop is handel", of "film en bioskoop zijn elkaars natuurlijke vijanden", zeiden de voormannen van Filmliga Amsterdam al in 1927. Ook na die tijd bleven mensen doende buiten de bioskopen om zelf vertoningen van films te organiseren.

Het bestaan van filmhuizen heeft dus een lange geschiedenis. De volgende alinea's geven daarvan een korte beschrijving. Deze "bloemlezing" van enkele opmerkelijke historische initiatieven werkt hopenlijk verhelderend voor de wijze waarop de discussie over het functioneren van de filmhuizen op dit moment wordt gevoerd.

1900

Terwijl de bioskoop zich in de Verenigde Staten aan het begin van deze eeuw met grote snelheid in alle mogelijke steden en dorpen vast nestelde, bleef het kijken naar films in Nederland nog lange tijd een - reizende - kermisattractie. Pas in 1908 wordt de eerste vaste bioskoop in Den Haag geopend, later gevolgd door bioskopen in de andere grote

steden.

In 1918 wordt de Bond van Exploitanten van Nederlandse Bioscooptheaters opgericht en in de daarop volgende jaren ontwikkelt de bioskoop zich in een snel tempo. Het "bioskooptheater" wordt de opvolger (plaatsvervanger ?) van het volkstoneel en de volksopera. De zalen deden vaak denken aan opera- of schouwburgzalen, inclusief orkestbak en theaterorkest en de inhoud van de films was vaak van (melo)dramatische of humoristische aard. Het Tuschinsky-theater in Amsterdam uit 1921 laat nog steeds zien hoe groots men het filmbedrijf toen graag opvatte.

In 1919 verenigen de Filmverhuurders zich. De belangentegensstelling tussen verhuurder en bioskoop-exploitant leidt tot felle ruzies tussen de Bond van Exploitanten en de Vereniging van Filmverhuurders. In 1921 worden de meningsverschillen bijgelegd. Er worden afspraken gemaakt betreffende wederzijdse begunstiging en de beide verenigingen gaan samen in de Nederlandse Bioscoopbond.

Het was de tijd van de stomme film. Deze werd voornamelijk geïmporteerd uit Frankrijk en de Verenigde Staten, maar er bestonden ook enige Nederlandse produktiemaatschappijen die hun films zowel voor de Nederlandse als voor de buitenlandse markt produceerden. De stomme film kende geen taalproblemen. In de loop van de twintiger jaren wordt de concurrentie met het buitenland echter steeds heviger; er gaan enkele maatschappijen failliet en de produktie van Nederlandse speelfilms loopt terug.

De Verenigde Staten beheersen in toenemende mate de wereldmarkt voor film. De produkties worden steeds groter en duurder (in 1911 vindt de eerste miljoenenverfilming van Ben Hur plaats) en er ontstaat een sterrencultus.

Het onderwijs ziet vrijwel meteen een functie voor het nieuwe medium en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten richt dan ook al zeer vroeg een Schoolfilmcentrale op, waar steeds meer gemeenten zich bij aansluiten. Maar nog in 1924 werd in deze kring betwijfeld of "film ooit meer kon zijn dan een onderwijsmiddel (en dan nog een slecht)." (Kruger, 1973 blz.3).

In religieuze kring heeft men het nog veel moeilijker met het verschijnsel film. Hoewel men natuurlijk hoopt het medium (evenals de radio) te kunnen gebruiken voor verbreiding van de eigen leer, vreest men toch dat de negatieve invloed van de film zal overheersen. Dezelfde vrees heerst bij vele gemeentebesturen, waar de konfessionele partijen vaak een meerderheid vormen. Jan Zwetsloot schrijft in een Rapport van de Bioscoopcommissie aan de Gemeente Den Haag in 1913:

"Er kan geen sprake meer zijn van een gunstige opvoedenden, veredelenden invloed der bioscoop op de jeugd, als er voorstellingen worden gegeven, waardoor ze kennis maakt met de uitvloeisels der laagste menschelijke hartstochten, waarbij diefstal- en dronkemansgeschiedenissen worden voorgesteld en allerlei andere toonelen van zedelijke verruwing."

Om die reden wordt dan ook aangedrongen op overheidstoezicht op de programmering en op het van overheidswege exploiteren van eigen bioskopen.

Steeds meer gemeenten stellen een gemeentelijke filmkeuring in waaraan films voor vertoning worden onderworpen en de konfessionelen besluiten de gevaren van de film te bestrijden door oprichting van een Christelijke en Katholieke Film Actie.

1926

Vanaf het jaar 1926 doen zich een aantal ingrijpende veranderingen voor. De geluidsfilm doet zijn intrede, in 1926 komt er een bioskoopwet en in 1927 wordt de Filmliga opgericht.

De geluidsfilm verhoogt de aantrekkelijkheid van film en biedt nieuwe artistieke mogelijkheden, maar maakt aan de andere kant de produktiekosten van films aanzienlijk hoger. In 1934 komt de eerste Nederlandse geluidsfilm uit (De Zwijger) later gevolgd door vele nieuwe montages van vroegere stomme films, waaraan nu geluid werd toegevoegd. De Verenigde Staten weten hun "voorsprong" echter te behouden.

De overheersende melodramatische of kluchtige inhoud van de films heeft tot gevolg dat de bioscoop in de eerste plaats aantrekkelijk is voor de "gewone" man. De intellektuele elite wordt niet voor de bioscoop gewonnen. Een kleine groep neemt hier echter geen genoegen mee en in 1920 wordt in Parijs de eerste Cineclub opgericht, later gevolgd door Cinema's d'Avant Garde en de Cinema's d'Art. Deze verenigingen richten zich in de eerste plaats op de kulturele elite, "de kiem van de nieuwe wereld". Na Parijs volgen al snel de Franse provinciesteden. In Engeland worden zogenaamde Art Houses opgericht, die zich verenigen in de London Film Society en Duitsland krijgt zijn Filmkunsttheater, verenigd in het Gilde Deutscher Filmkunsttheater.

In 1927 richten Jordaan, Scholte, Ter Braak en Ivens het blad Filmliga op, waarin zij op zoek gaan naar een theorie van de visuele dramatiek en proberen de film voor het betere publiek aantrekkelijk te maken. Ook verzetten zij zich tegen de komst van de geluidsfilm omdat zij vinden dat juist de "zwijgende film" erin geslaagd was allengs een kultureel niveau te bereiken en dat de geluidsfilm zowel het produceren als het bekijken van de film onbereikbaar zou maken voor

de gewone man.

De geluidsfilm leek een voortijdig einde te maken aan de aarzelende opkomst van de eigen avant-gardistische of documentaire filmkunst. De Liga zet zich af tegen de filmindustrie en spreekt in tegenstelling daartoe zelf van "filmkunst". Volgens Scholte is de film in handen van de Nederlandse koopman die

"kocht en verkocht zoals hij dat met specerijen pleegde te doen, de film per kwantiteit en het celluloid per duizend meter, als er maar wat op stond"....."Want is niet film de eenige kunst, die weigert parallel te lopen aan de met zorg uitgedachte curven aller statistici en economen?"

(Kruger, 1973, blz. 43.)

In 1927 verbieden de burgemeesters van de vier grote steden de vertoning van "De Moeder", een film van de Rus Pudovkin. Dat vormt de direkte aanleiding tot de oprichting van de Filmliga als vereniging en in 1929 opent de Liga haar eerste eigen bioscoop in Amsterdam, de Uitkijk.

Na korte tijd ontstaat er echter een konflikt tussen de Amsterdamse en de Rotterdamse afdeling van de Liga. De Amsterdamse afdeling is veel radikaler en is voorstander van een volledige breuk met het kommerciele circuit. "Film en bioscoop zijn elkaars natuurlijke vijanden". De Rotterdamse afdeling wil echter samenwerking zoeken en adverteert met de tekst: "Later ga ik alle dagen naar de bioscoop. Jij ook?"

In 1926 komt er een bioscoopwet, die als voornaamste doel heeft een einde te maken aan de chaotische van plaats tot plaats verschillende keuringen. Er komt een centrale keuringskommissie die de films vooraf keurt (op kosten van de distributeur) en hoewel gemeenten het recht behouden zelf aanvullend te keuren wordt van dat recht alleen nog in enkele katholieke gemeenten in Brabant en Limburg gebruik gemaakt.

Vertoningen in de "huiselijke kring" (Filmclubs) zijn echter van de plicht tot keuring vooraf ontslagen.

In 1936 neemt de Nederlandse Bioscoopbond in haar reglementen de zogenaamde Lijst van Geen Bezwaar op. Deze lijst formuleert de uitzonderingen op de regel dat aangeslotenen alleen van en aan elkaar zullen huren. Er kunnen instellingen op de lijst worden opgenomen (zoals scholen en verenigingen) die zelf geen lid zijn van de bond, maar het recht krijgen films van NBB-leden te huren en te vertonen, of er kunnen films op de lijst worden opgenomen van importeurs/verhuurders die geen lid zijn, maar wel mogen worden vertoond door exploitant-leden. Opname op de lijst moet echter worden goedgekeurd door de leden van de bond. Instellingen moeten geen bezwaar ontmoeten bij de exploitanten, films op de lijst moeten worden toegestaan door de verhuurders.

De overheid heeft geen andere bemoeienis met film dan keuring en inning van vermakelijkheidsbelasting. Verschillende gemeenten combineren hun morele afkeer met een steeds hoger wordend tarief. Dit leidt tot verschillende - succesvolle - boycot-akties door de NBB die daartoe een apart steunfonds oprichtte.

1945

Na 1945 komt de Nederlandse documentaire film sterk op, zo zeer dat zelfs gesproken wordt van een Hollandse school (Haanstra, van der Horst). Ook de overheid ziet nu een taak op het terrein van film, al is die vooralsnog vooral gericht op voorlichting en propaganda.

Het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen krijgt een aparte afdeling voor radio en film. Tot die tijd bemoeiden alleen de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie zich ten behoeve van de orde en rust met het bioskoopwezen, nu erkent de rijksoverheid dat film ook een kulturele functie vervult. Met een klein subsidie worden vier dokumentaires gemaakt over de wederopbouw in Nederland en het Polygoon journaal krijgt een bijdrage van het Rijk. De totale bemoeienis blijft - vooral financieel - gering. Voorlopig verdienen de lagere overheden meer aan de bioskoop dan het rijk er aan uit geeft. Zo innen de lagere overheden in 1950 meer dan 12 miljoen gulden aan vermakelijkheidsbelasting, terwijl het Rijk het filmbedrijf in dat jaar met iets meer dan 100.000 gulden steunt.

In de eerste jaren na de oorlog probeert de Amerikaanse filmindustrie Europese bioskoopbedrijven op te kopen. Een aantal grote bedrijven richten gezamenlijk de Motion Picture Export Association (MPEA) op. Zij zeggen hun lidmaatschap van de NBB op en eisen vervolgens dat de Nederlandse Bioskoopvereniging zullen overgaan tot zogenaamde blinde boekingen en blokboekingen (een pakket films samen met een publiekstrekker). De NBB weet zich echter met succes tegen deze aanval te verweren, ondanks het dreigement van een boycot. Door bemiddeling van het Ministerie van O,K en W komt met de MPEA een overeenkomst tot stand - voor de duur van 1 jaar - waarbij de Amerikaanse maatschappijen op de voorwaarden van de NBB blijven leveren, maar de programmering van de bioskoppen voor 60% Amerikaans mag zijn (28 weken per jaar).

In 1947 staat de Nederlandse regering 32 weken Amerikaanse film toe, met een minimum van 28. Na ondertekening van het General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) worden internationale importbeperkingen - ook voor film - echter steeds meer verminderd.

Gelovigen (en overheid) blijven verontrust over de moge-

lijke slechte invloeden van de film. Jan Romein spreekt in 1946 over de "verdoving in sport, film, radio en oorlog", Paus Pius de XII meent dat "de zielen der jeugd worden vergiftigd door immorele lectuur en films", al laat hij zich tegenover de MPEA - die hij in 1945 ontvangt - wat milder uit door de wens uit te spreken dat zij - met Gods hulp - "veel goed zullen doen voor de stoffelijke en geestelijke welvaart van uw medemensen".

De Katholieke Filmactie vindt dat de film gekenmerkt wordt door "de geest van vervlakking, onverschilligheid, gemakzucht en zedenverwilderings" terwijl hun Christelijke zusterorganisatie oproept de bevolking middels film "op te voeden tot een moreel en aesthetisch verantwoord oordeel".

De KVP ziet in 1948 heil in een oproep tot "zelfwerkzaamheid als verweer tegen de culturele vervlakking door minderwaardige elementen van film en radio".

Een en ander leidt in 1948 tot een poging van de Rijksoverheid de bioskoopwet te wijzigen zodat de besloten kring beperkt wordt tot 25 personen, uit vrees voor "aanhangers van stromingen, gericht op verstoringen van openbare orde en rust". Het wetsvoorstel wordt gesteund door de NBB dat hierin een wapen tegen de vele filmclubs ziet, maar het wetsvoorstel haalt het niet, mede dank zij het eendrachtig verzet van deze clubs, verenigd in het Cultureel Filmoverleg.

Het verzet wordt - merkwaardig genoeg - gesteund door het dagblad Trouw, dat juist de monopoliepositie van de NBB wil breken ten gunste van de ontplooiing van werkzaamheden van andere organisaties.

Ook de NBB wordt zich na 1945 bewust van een kulturele taak. De voorzitter van de bond zegt in dat zelfde jaar:

"De bioscopie is als een bron, waaraan de naar ontspanning en ontwikkeling hunkerende mens zich moet kunnen laven. De film is het die richting geeft aan de gedachten en invloed heeft op de denkwijzen van de massa".

Het jaar daarop stelt de NBB een Culturele Advies Commissie in die o.a. prijsvragen uitschrijft voor de produktie van korte Nederlandse films. Hieraan gekoppeld wordt door de Bond een zogenaamd "verplicht roulement" ingevoerd, waarmee alle leden verplicht worden 1 maal per maand een korte Nederlandse film in het voorprogramma op te nemen.

Veel bioskopen zijn het met deze verplichte afname echter niet eens en het systeem is geen lang leven beschoren.

In hetzelfde jaar (1946) richt de NBB de Stichting Nederlands Historisch Filmarchief op. Later (1952) wordt dit archief ook ondersteund door het Ministerie van CRM en omgedoopt tot Nederlands Filmmuseum. Men hoopte dat het Filmmuseum niet alleen zou zorgen voor konservering van oude films, maar ook een centrale rol zou vervullen op het gebied van de filmdokumentatie en distributie van (oude) films.

Deze rol is echter zeer beperkt gebleven en op dit moment vindt een grondige reorganisatie van het Filmmuseum plaats.

In 1947 richten de NBB en het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen gezamenlijk de Stichting Het Nederlands Filminstituut op. De bedoeling is dat het instituut "vertoningen buiten het terrein van de normale bioscoopvoorstellingen" gaat organiseren. In 1958 wordt vanuit het Instituut de Nederlandse Filmacademie opgericht, de eerste - en tot nu toe enige - volwaardige filmopleiding in Nederland.

De bond richt - ook in 1947 - het Instituut Film en Jeugd op, dat tot opdracht krijgt "onderzoek te verrichten naar de invloed van film op gedrag en waarden van de jeugd".

In 1968 gaan het Filminstituut, het Instituut Film en Jeugd, het kerkelijke Filmcentrum, het filmblad Skoop en de Audiovisuele Dienst samen in het Verenigde Nederlandse Filminstituut (VNFI). De afzonderlijke stichtingen en instituten zijn daarmee niet opgeheven, maar hebben in het VNFI hun distributie en publiciteit gebundeld. Het VNFI heeft nog altijd nauwe banden met de NBB (is ook opgenomen op de Lijst van geen bezwaar) en wordt tevens gesubsidieerd door het Ministerie van WVC (v/h CRM).

✓
0 In 1947 wordt geprobeerd de oude cineclubs en liga's nieuw leven in te blazen door de oprichting van de Federatie van Filmliga's. Dit initiatief slaat niet erg aan en hoewel de federatie nooit is opgeheven bloedt zij snel dood. (In 1975 doet H. Bals van Film International opnieuw een poging via de federatie een vereniging van filmhuizen op te richten, maar omdat een dergelijke vereniging dan al bestaat in de Vereniging het Vrije Circuit, sluit niemand zich daarbij aan.)
De bestaande Liga's en clubs blijven op de oude voet doorgaan.

✓
, In Frankrijk wordt in 1950 door een aantal critici een soort keurmerk ingesteld, de "Cinema d'Essai". Een bioscoop die zich inzet voor een gedurfde kulturele programmering kan dit keurmerk verdienen. In 1955 gaan deze bioskopen samen met de al oudere Cinema's d'Art en vormen de Association Francaise des Cinema's d'Art et d'Essai. Wie aan bepaalde programmatische eisen voldoet krijgt niet alleen een ere-plakkaat, maar ook belastingvrijdom (Malraux was toendertijd Minister van Cultuur). Dit initiatief vindt ook internationaal navolging en in 1957 wordt de Confederation International des Cinema's d'Art et d'Essai opgericht. Ook enkele Nederlandse theaters voldoen aan de criteria (al krijgen zij er in Nederland geen vrijstelling voor belasting voor) en in 1971 zijn er ongeveer 30 bioskopen die het keurmerk dragen. In de loop

der jaren verliest het echter zijn zeggingskracht, om vorig jaar in Frankrijk, mede door het ministerschap van J. Lang, weer enigzins op te leven.

In 1953 stelt het Ministerie van CRM het Fonds voor de korte kunstzinnige en kulturele film in. Na een bescheiden start wordt er tegenwoordig voor 3,9 miljoen aan opdrachten gegeven. De Rijksvoorlichtingsdienst, die o.a. tot taak heeft de distributie van deze films te verzorgen, beheerde in 1979 250 films die via dit fonds tot stand gekomen zijn.

In 1956 wordt het Produktiefonds voor de Nederlandse Speelfilm opgericht. Hierin participeren de NBB en het Ministerie van CRM. Het fonds groeit snel en op dit moment worden via het fonds jaarlijks ongeveer 10 Nederlandse speelfilms (mee-)gefinancierd voor een totaalbedrag van 6,4 miljoen gulden.

De ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Het aantal bioskopen blijft gestaag groeien en de overheid ziet in toenemende mate een taak op filmgebied (hoewel zij er voorlopig meer aan verdient dan er geld aan uitgeeft). Aan de ene kant probeert de NBB regelingen en instellingen te scheppen die de produktie en distributie van Nederlandse films en de import van buitenlandse films bevorderen, aan de andere kant komen er producenten, distributeurs en vertoners op die zich in meer of mindere mate tegen de NBB afzetten en een eigen organisatie proberen op te bouwen. Beide "stromingen" doen regelmatig een beroep op financiële steun van de overheid.

1957

In 1957 bereiken de gezamenlijke Nederlandse bioskopen een rekord aantal bezoekers van meer dan 65 miljoen. In de daarop volgende jaren loopt dit aantal sterk terug om aan het begin van de zeventiger jaren een dieptepunt te bereiken van iets meer dan 25 miljoen bezoekers. Vanaf 1978 is er weer sprake van een opleving tot ruim 30 miljoen, al lijkt er de laatste 2 jaar weer een stagnatie op te treden.

Deze terugval in het aantal bezoekers loopt parallel met een vermindering van het totaal aantal zitplaatsen in de bioskopen. In 1953 telden de bioskopen in totaal ruim 234.000 zitplaatsen. Dit aantal loopt vervolgens terug - ook ten tijde van de opleving na 1978 - tot 158.000 in 1981.

Het totaal aantal bioskopen is in deze periode echter veel minder gedaald. Na 1973 neemt het zelfs weer toe om in 1981 eenzelfde peil te bereiken als aan het begin van de jaren vijftig (1981: 544 bioskopen).

Logisch gevolg hiervan is dat het aantal zitplaatsen per bioskoop is teruggelopen. In 1953 telde de gemiddelde bios-

koop 460 zitplaatsen, in 1981 is dit nog maar 300. De opkomst van de vele zogenaamde "inbouw-bioskopen" verklaart deze ontwikkeling. Het zijn vooral de grote steden die van deze ontwikkeling hebben geprofiteerd en waar het aantal bioskopen zelfs is toegenomen. In de kleinere provinciesteden zijn vele bioskopen verdwenen om nooit meer terug te komen.

In 1970 telde Nederland in vergelijking met andere EEG-landen en de Verenigde Staten het kleinste aantal bioskopen (Nederland: 1 bioskoop per 32.000 inwoners, EEG: 1 op de 15.300, VS: 1 op de 14.100) Ook het aantal bezoeken per hoofd van de bevolking is geringer dan in deze landen (Ned.: 1,8 tegenover EEG: 5,0 en de VS: 4,5).

Een verklaring voor dit verschijnsel is niet gemakkelijk te geven. De vooral calvinistische waardering voor de "huiselijke kring", een voorkeur voor andere uitgaansmogelijkheden, te weinig bioskopen, wie zal het zeggen.

Het aantal nieuw uitgebrachte hoofdfilms (via de NBB) is tussen 1969 en 1981 - met grote jaarlijkse schommelingen - gelijk gebleven (gemiddeld 350 films per jaar).

De Verenigde Staten zijn alle jaren de belangrijkste producent van films gebleven (40%), daarna volgen Frankrijk (14%), Duitsland (10%), Hong Kong (8%), Engeland (7%), Italië (6%) en Nederland (4%). De overige filmproducerende landen komen jaarlijks met niet meer dan 1 tot 8 films (0 - 2 %) in de Nederlandse bioskoop (cijfers uit 1981).

Algemeen wordt aangenomen dat de grote schuldige voor de teruggang in het bioskoopbezoek de Televisie is. Het televisiebezit neemt in de loop der vijftiger jaren snel toe, zodat op dit moment vrijwel iedere Nederlander een toestel in huis heeft. Ook het televisieaanbod neemt toe. Aanvankelijk bestond het uit slechts 1 net, later worden het er twee en na de bekabeling (bijna 2/3 van Nederland is op dit ogenblik bekabeld) kan de gemiddelde Nederlander 7 tot 12 programma's per avond ontvangen. Dit heeft ondermeer tot gevolg dat steeds meer speelfilms ook via de TV te zien zijn. De WDR en BRT beschikken - vooral in het weekeinde - over langere zendtijd en zenden zeer regelmatig een lange speelfilm aan het einde van de avond uit. Hetzelfde geldt voor de beperkte zendtijduitbreiding van de Nederlandse omroepen tijdens het weekeinde.

Terwijl het met het bezoek bergafwaarts gaat, groeit de eigen - Nederlandse - produktie van speelfilms. Het Productiefonds voor de Nederlandse Speelfilm beschikte in 1957 over niet meer dan f 773.000,- , in 1978 kan f 6,4 miljoen worden besteed ten gunste van 11 films. De gelden komen voor bijna 90% van het Ministerie van CRM, de administratie van

het fonds wordt gevoerd door de NBB.
Daarnaast blijft het reeds genoemde fonds voor de korte kunstzinnige film in omvang toenemen.

In de loop van de zestiger jaren ontstaat opnieuw kritiek op het kommerciele filmaanbod. Er zou sprake zijn van een te overheersende Amerikaanse invloed. Het Amsterdams Stadsjournaal (opgericht in 1973) spreekt van een "filmcrisis in de jaren zestig" en geeft als kenmerken: een beperking van de import, intensivering van de roulatie, automatisering van de projectie en monopolisering van het filmaanbod door enkele grote bedrijven.

Een ander verschijnsel van de crisis is het verdwijnen van de oudere mensen uit de bioscoop (80 procent is jonger dan 30 jaar) en het verdwijnen van het journaal en de voorfilm uit het bioscoopprogramma. Beide verschijnselen zouden het gevolg zijn van de opkomst van de televisie, die de oudere mens in "huiselijke kring" houdt en de functie van het journaal overneemt, aldus het Amsterdams Stadsjournaal (januari 1976).

Peter Cuypers geeft in de bundel van Kruger een andere visie. Volgens hem maakt de opkomst van de televisie de kijker veel kritischer. "Het avondje uit wordt vervangen door een gerichte interesse, waardoor de moderne filmindustrie zich minder uitgesproken cliché's kan veroorloven dan vroeger". (Kruger, blz. 97)

Hoe het zij, de roep om een alternatief productie en distributiecircuit slaat aan:

- 1966: de eerste cinemanifestatie, de oprichting van Cineclub (gericht op politieke films);
- 1968: oprichting van het blad Skrien (op initiatief van leerlingen en docenten aan de Filmakademie);
- 1968: oprichting van het VNFI (zie hiervoor);
- 1971: afschaffing van de gemeentelijke gemakkelijheidsbelasting op bioskopen en vervanging door algemeen geldende BTW;
- 1971: oprichting van Fugitive Cinema Holland, als alternatief distributeur;
- 1972: oprichting van de Kritiese Filmers Breda, een filmerskollektief, gericht op het maken van politieke films en band-diaproducties; stichting van 't Hoogt, filmhuis in Utrecht;
- 1972: Film International en de Rotterdamse Filmnota
- 1973: Organisatie van Arnhem Alternatief; presentatie van het manifest van het Vrije Circuit en Fugitive Cinema; oprichting Filmhuis Arnhem, oprichting van het Amsterdams Stadsjournaal;
- 1974: De NBB richt het Fonds voor de Korte Kunstzinnige Film op (f 40.000,-) om de import van kunstzinnige films

- te ondersteunen en vraagt daarvoor steun aan het Rijk en de vier grote gemeenten;
- 1974: Oprichting van De Rode Lantaarn (politieke filmers van de Universiteit van Utrecht), Polkin en Cinemien; opening Filmhuis Nijmegen; oprichting van de Vereniging het Vrije Circuit;
- 1975: Fugitive Cinema breidt uit met een produktieafdeling;
- 1976: Raad voor de Kunst - die met de subsidieaanvragen van een aantal opgerichte verenigingen en stichtingen geen raad weet - wil een apart fonds voor "films ten dienste van vorming en informatie"; het komt er niet van;
- 1976: Het Culturele Ambtenaren Overleg (bijeen op initiatief van Rotterdam) bereikt overeenstemming over een aantal Richtlijnen voor Filmhuizen;
- 1977: Afschaffing van de verplichte filmkeuring en het gemeentelijk vergunningenstelsel.

bronnen:

- G.Kruger e.a., Aspecten van film en bioscoop, Informatiecahiers over massaocmmunicatie, nr.10, Amsterdam, 1973
- Amsterdams Stadsjournaal, Een poging om film weer onder de mensen te brengen, Amsterdam, januari 1976
- J. Smiers, Cultuur in Nederland 1945 - 1955, Sun, 1977
- Ch. Boost, Van Cineclub tot Filmhuis, Amsterdam, 1979
- "Van Filmliga naar Filmhuis, de filmsituatie in Zwolle", nota van de werkgroep Filmliga Zwolle, 1979
- "Bioskoopfilms op de TV, 1975 - 1977", NOS-dienst Kijk- en Luisteronderzoek, 1979
- idem, 1978 - 1979, NOS, 1979
- P.H. Brunsmann, Filmstudies, deel I t/m IV, Boekmanstichting, 1972
- W.J. van Diggele, H.W.J. Kloosterhof, Bioskopen in Apeldoorn, Samenwerkingsorgaan Oost-Veluwe, 1976
- H.J. Smettenaar, Kanttekeningen bij de distributie van door de Rijksoverheid gefinancierde korte films, RVD, Den Haag, 1980
- J.Th. van Taalingen, De Nederlandse Bioscoopbond 60 jaar, Amsterdam, 1978
- M. van den Berg, "De toestand in de Nederlandse Bioscoopwereld", in: Politieke Cultuur, 25 (1965), nr.11 (nov.) blz. 485-494
- R. Langestraat en H. Langestraat, "Geschiedenis, een historisch overzicht van filmactiviteiten buiten de NBB", in: Skrien, 1977 (67) blz. 4-9
- R. Langestraat en E. Naaykens, "Het Vrije Circuit, van proeftuin tot bioskoopdependance", in: Skrien, febr. 1978 (72), blz.20-24
- R. Langestraat, "Vereniging het Vrije Circuit", in: Skrien, 1975 (53), blz. 3-32

- K. Dibbets en R. Visschendijk, "Vrije Circuit, grenzen aan de groei", in: Skrien, mrt 1980 (95), blz. 5-7
- "De producenten", in: Skrien, 1976 (56), blz. 4-25
- "De distributeurs", in: Skrien, 1975 (50), blz. 3-29
- P. van Gelder, "Fonds Kunstzinnige Films", in: Skrien, 1977 (67), blz. 20-21
- W. Gispen, "Overheid en film I", in: Skrien, 1981 (95), blz. 34-37
- idem, "Overheid en film II", in: Skrien (96), blz. 34-36
- A. Steenhuis, "Hoe Fugitive een filmklimaat veranderde", in: Groene Amsterdammer, 30 mei 1979
- H. Elzinga, "Filmhuizen veranderden houding van bioskopen", in: Noord Hollands Dagblad, 6 febr. 1979
- B. Reijnhoudt, "Cijfers van de filmhuizen teleurstellend", in: Skoop, jrg.16, nr.4, mei/juni 1980, blz.4
- R. Bishoff, "Filmmuseum: op de helling of in de lift", in: Film- en TV-maker (194) febr. 1980 blz. 41-44
- Verslag van de werkgroep Samenwerking Film en Televisie, CRM, juni 1982
- Jaarboek Film 1982, Bussum, 1982
- Nederlandse Bioskoopbond, Jaarverslagen 1971, 1974, 1975, 1978, 1981
- J. Huyts, Filmliga Rotterdam 1927 - 1933, in Rotterdams Jaarboekje 1975
- R. Bruinen, De Alternatieve Film in Nederland, doktoraalskriptie, Arnhem, juni 1980
- P.M.H. Cuypers, Sociologie van Film en Bioskoop, in: Beeldcultuur en Opvoeding, nr. 3/4 1970

HOOFDSTUK II

EEN GLOBALE STAND VAN ZAKEN

In dit hoofdstuk zal een kort overzicht worden gegeven van de vertoning en distributie van films in Nederland, onderscheiden naar het "kommerciele" en het "alternatieve" circuit.

DE BIOSKOPEN

Akkommodatie en Spreiding

In mei 1981 telde Nederland 547 bioskoopzalen. De verdeling naar zaal-grootte ziet er dan als volgt uit:

aantal zit- plaatsen	gemid- deld	aantal zalen	% van totaal	totaal aantal zitpl.	% van totaal
80 - 100	90	79	14,4	7.110	4,5
101 - 250	175	233	42,6	40.775	25,5
251 - 500	375	167	30,5	62.625	39,2
501 - 750	625	44	8,0	27.500	17,2
751 - 1.000	875	22	4,0	19.250	12,1
1.001 - 1.500	1.250	2	0,4	2.500	1,6
TOTAAL	292	547	99,9	159.750	100,1

In 1958 (ten tijde van de bloei van het bioskoopbezoek) telde Nederland 536 bioskoopzalen, naar zaal-grootte op de volgende manier onderverdeeld:

aantal zit- plaatsen	gemid- deld	aantal zalen	% van totaal	totaal aantal zitpl.	% van totaal
80 - 100	90	1	0,2	90	0,03
101 - 250	175	60	11,2	10.500	4,1
251 - 500	375	298	55,6	111.750	43,4
501 - 750	625	116	21,6	72.500	28,1
751 - 1.000	875	41	7,6	35.875	13,9
1.001 - 1.800	1.350	20	3,7	27.000	10,5
TOTAAL	480	536	99,9	257.751	100,0

Bronnen: adreslijst NBB 1982 en een overzicht van NBB-bioskopen uit 1958. Dit laatste overzicht geeft een totaal van 548 bioskopen met 257.568 zitplaatsen. Het verschil met de tabel is het gevolg van enkele niet meegetelde wijzigingen gedurende het jaar en de omrekening naar categorieën.

Uit een vergelijking van beide staatjes kan worden gekonkludeerd dat gedurende de afgelopen 23 jaar het aantal zitplaatsen met ruim 100.000 is verminderd, maar dat het aantal zalen gelijk is gebleven, dankzij de bouw van vele kleine (inbouw-)zalen. In 1981 bestond 57% van het "park" uit zalen met minder dan 250 zitplaatsen, in 1958 was dat slechts 11%

De volgende staatjes geven de verdeling van de bioskoopzalen over de verschillende gemeenten en geven aldus een indruk van de mate van concentratie van zalen. Opnieuw worden de cijfers van 1981 vergeleken met die van 1958.

1981

aantal zalen per gemeente	gemiddeld	aantal gemeenten	% van totaal	totaal aantal zalen	% van totaal
1	1	90	54,9	90	16,0
2	2	23	14,0	46	8,0
3 - 5	4	27	16,5	108	19,6
6 - 10	8	15	9,1	120	21,8
11 - 15	13	4	2,4	42	7,6
16 - 48	28	5	3,1	140	26,0
TOTAAL	3,3	164	100,0	546	100,0

1958

1	1	250	77,9	250	46,6
2	2	38	11,8	76	14,2
3 - 5	4	27	8,4	108	20,1
6 - 10	7	3	0,9	21	3,9
11 - 15	0	0	0	0	0
16 - 40	27	3	0,9	81	15,1
TOTAAL	1,7	321	99,9	536	99,9

Het eerste dat bij een vergelijking opvalt, is dat het aantal gemeenten waar een bioskoop aanwezig is sterk is verminderd (het staatje is gekorrigeerd naar gemeentelijke samenvoegingen).

Vervolgens blijkt dat er sprake is van een duidelijke concentratie van bioskoopzalen. Gemeenten met 6 of meer zalen maken in 1958 bijna 20% van het totaal aantal zalen uit, in 1981 is dat opgelopen tot ruim 55%. Het aandeel van de gemeenten met slechts 1 bioskoopzaal is daarentegen sterk teruggelopen van 46,6 % in 1958 tot 16% in 1981.

Op dit moment is ruim een-derde deel van alle bioskoopzalen gevestigd in de 9 grootste gemeenten. Opvallend is echter dat tegelijkertijd de bruto-recette van de 3 grote steden sinds 1970 relatief afneemt ten gunste van de overige grote en middelgrote gemeenten. In 1970 leverden de grote 3 44,8% van de totale recette, in 1981 is dat verminderd tot 30,7%, terwijl het aandeel van de overige grote en middelgrote gemeenten in die jaren toenam van 49,6% tot 63,9%.

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat tussen 1958 en 1981 het aantal kleine zalen sterk is toegenomen en dat er een concentratie van bioskoopzalen in de middelgrote en grote gemeenten heeft plaats gevonden. Het aantal gemeenten met slechts 1 bioskoopzaal is sterk verminderd.

Beheer

Het volgende staatje geeft een overzicht van het beheer van bioskopen. Aan de hand van de adreslijst van de NBB is geteld hoeveel bioskoopzalen een exploitant beheert. Hierbij moet enige voorzichtigheid worden betracht, omdat het bestaan van verschillende bv's niet altijd een gescheiden exploitatie impliceert.

aantal zalen per exploit.	aantal exploitanten	% van totaal	totaal zalen	% van totaal
1 - 2	98	71,0	122	22,1
3 - 7	27	19,6	116	21,0
9 - 13	7	5,1	75	13,6
20 - 80	6	4,3	± 239	43,3
TOTAAL ^o	138	100,0	552	100,0

^o het totaal aantal zalen is niet altijd gelijk vanwege de indeling naar categorie.

Hoewel er voor het beheer geen vergelijkende cijfers zijn, is er zeker ook hier sprake van concentratie. De zes grote bioskoopexploitanten (Tuschinsky, City, Meerburg, Jogchem's, Wolff en de BEM) beheren bijna de helft van alle zalen. De eerste drie zijn in het bijzonder gekonsentreerd in de drie grote steden, Wolff richt zich in het bijzonder

op de grote provincieplaatsen en Jogchem's en de BEM bezitten vooral zalen in de middelgrote en kleinere plaatsen. Nogmaals moet worden benadrukt dat het hier een momentopname betreft omdat het eigendom en de exploitatie van bioskopen regelmatig in andere handen overgaat. Ook is niet altijd te achterhalen welke (deel)belangen bepaalde concerns in anderen of elkaar hebben.

Naast deze 6 "majors" is er een - eveneens vrij kleine groep - exploitanten, die ieder 3 tot 13 bioskopen onder beheer hebben. Soms "bezitten" zij een hele stad (b.v. 10 bioskopen in Leeuwarden), soms opereren zij regionaal (Noord Holland, Zuid Limburg). Deze vorm van beheer komt vooral voor in de middelgrote en kleine gemeenten. De grootste groep exploitanten (70 %) beheert per exploitant niet meer dan 1 of 2 zalen, maar zoals uit bovenstaand staatje blijkt, bezitten zij niet meer dan 22 % van het totaal der zalen.

Bovenstaand overzicht betreft slechts het financieel-juridisch beheer der bioskopen. Dit valt niet altijd samen met het al of niet zelfstandig programmeren. Wie - zelfstandig - een bioskoop beheert, kan er desalniettemin de voorkeur aan geven de programmering over te laten aan een ander. Geschat mag worden dat de 6 grote exploitanten meer dan 350 bioskoopzalen programmeren. Af en toe wordt ook door de grote concerns gezamenlijk geprogrammeerd. Tot nu toe is een dergelijke samenwerking echter meestal van korte duur gebleken.

Tot slot is nog interessant dat een aantal bioskoopzalen wordt geëxploiteerd door - meestal gesubsidieerde - schouwburgen en culturele centra. Dit geldt o.a. voor de bioskopen in Heerenveen, Lochem, Cuyk, Uden, Gouda, Dordrecht, Wageningen (2 zalen), Laren en Ede (2 zalen). Ook is er een klein aantal bioskopen dat wordt beheerd door een Liga, in sommige gevallen gesteund door de gemeente. Dit geldt o.a. voor Lelystad, Groningen en Tilburg.

DE DISTRIBUTEURS

De bij de NBB aangesloten distributeurs brengen jaarlijks ongeveer 350 nieuwe hoofdfilms uit. In 1982 telde de NBB ruim 25 aangesloten distributiekantoren. Ook van hen geldt dat enkelen zeer veel films importeren en uitbrengen en velen niet meer dan een paar films per jaar. De grootste distributeurs zijn Filmtrust, Concorde, City, Warner

Brothers/Columbia, Tuschinsky en Gofilex. In 1981 brachten deze 238 films uit, ruim 2/3 deel van het totaal (Jaarboek Film 1982). Ook hier geldt dat deze verdeling niet te absoluut gezien mag worden omdat de import en distributie van een kantoor van jaar tot jaar aanzienlijk kan verschillen, omdat er vaak gezamenlijk films worden uitgebracht en omdat verschillende kantoren onder eenzelfde moedermaatschappij kunnen vallen.

De meeste distributeurs zijn tevens bioskoopexploitant en hebben bindingen met productie-maatschappijen. De belangrijkste uitzondering hierop is Concorde. Over de voor- en nadelen van een dergelijk gemengd bedrijf wordt verschillend gedacht. Aan de ene kant is er het voordeel dat een aangekochte film altijd in de eigen bioskoopzalen kan worden uitgebracht, maar het nadeel is dat wat kan, soms ook moet, en een aangekochte "flop" dan doorwerkt in de nadelige exploitatie van die zalen.

Van de 350 hoofdfilms die er jaarlijks worden uitgebracht, komt een aantal ook beschikbaar voor het "alternatieve circuit", door middel van plaatsing op de lijst van geen bezwaar of via aparte 16 mm verhuurkantoren, zoals Classics, EEG, Gofilex en het VNFI. Wanneer een film in de bioskoop (op 35 mm) is "uitgedraaid", worden de rechten doorverkocht aan een - niet bij de NBB aangesloten - 16 mm verhuurkantoor (dat soms onderdeel is van hetzelfde concern) die de film dan verder exploiteert, o.a. via de filmhuizen. Er moeten echter na het aankopen/uitbrengen van de film minstens 18 maanden zijn verlopen, voordat een dergelijk doorschuiven is toegestaan.

Hierbij gaat het om ongeveer 50 - 70 films per jaar. Daarnaast zijn er enkele importeurs/distributeurs die zich uitsluitend richten op het alternatieve circuit (Film International, Fugitive), die jaarlijks nog eens 50 - 80 films uitbrengen. (Zie ook hoofdstuk V)

FILMPRODUKTIE

Het onderzoek heeft zich niet bezig gehouden met de structuur van de filmproductie. Het ging in de eerste plaats om de vertoning en distributie van films in en voor filmhuizen. Tot op zekere hoogte is een dergelijke cesuur kunstmatig. Zowel in het "kommerciële" als in het "alternatieve" circuit bestaan er alle mogelijke vormen van samenwerking tussen distributie en productie. Vaak zijn beiden onderdeel van eenzelfde concern. Hoewel er dus zowel persoonlijke als

bedrijfsmatige verbanden bestaan, is toch besloten de film-productie buiten het onderzoek te houden, omdat de invloed van deze samenhangen op het reilen en zeilen van distributie en vertoning slechts zeer indirect is.

DE FILMHUIZEN

Het is niet goed mogelijk aan te geven hoeveel alternatieve vertoners er in Nederland precies zijn. Er worden op vele plekken films vertoond. Scholen, volksuniversiteiten en club- en buurthuizen draaien af en toe een film ter lering of vermaak van hun leerlingen, kursisten en bezoekers. Daarnaast bestaan er vele instellingen, zoals jongerencentra, filmliga's, filmclubs en filmhuizen, die proberen met enige regelmaat films te vertonen.

Op basis van de ledenlijst van de vereniging Het Vrije Circuit, de omzetcijfers van enkele distributeurs en door middel van extra-polatie van de gegevens uit de eigen steekproef is het mogelijk een schatting te geven van de totale alternatieve vertoning, onderverdeeld naar vertoners die dagelijks, enkele malen per week, wekelijks of incidenteel films vertonen.

frekwentie van vertoning	aantal vertoners	aantal vertoningen p.jaar	aantal bezoeken per	bruto recette	afdracht distributeurs
2x per dag	10	8.000	200.000	1.500.000	750.000
4-5 x p. week	15	3.750	100.000	750.000	375.000
wekelijks ±	115	5.750	110.000	550.000	350.000
Totaal	140	17.500	410.000	2.800.000	1.475.000
incidenteel ±	5.000	15.000	250.000	-	1.000.000

Vervolgens is gekeken naar de mate van spreiding van filmhuizen over Nederland. 179 vertoners (inklusief kindersfilmhuizen en enkele maandelijkse vertoners) zijn gerubri-

ceerd naar gemeentegrootte. Ook het aantal bioskopen in de betreffende gemeenten is genoteerd, om een vergelijking mogelijk te maken. De kinderfilmhuizen staan tussen haakjes afzonderlijk vermeld.

179 FILMHUIZEN NAAR GEMEENTEGROOTTE, BIOSKOOPKONKURRENTIE EN FREKVENTIE

gemeente- grootte naar aantal inwoners	aantal ge- meenten met film- huis		aantal film- huizen	bios- kopen	programmerings- onbe- kend	frekwentie per week			
	tevens bios- koop	5-7				2-4	1	minder	
200.000 - 716.000	4	4	27 (5)	128	0	12	5	7	3
70.000 - 200.000	20	19	41 (9)	175	0	10	10	15	6
25.000 - 70.000	37	27	41 (3)	66	1	0	1	26	13
10.000 - 25.000	39	13	42 (3)	14	2	0	2	25	13
- 10.000	20	1	21 (1)	1	2	0	0	13	6
onbekend	6	4	7	5	7				
TOTAAL	126	68	179 (21)	389	12	22	18	86	41
Idem in procenten	100	54	100	-	6,7	12,3	10,1	48,0	22,9

Bijna alle gemeenten met meer dan 70.000 inwoners beschikken zowel over een of meer bioskopen als over filmhuizen. Enkele uitzonderingen daarop zijn Vlaardingen (79.600 inwoners) dat wel een filmhuis, maar geen bioskoop heeft en Emmen (89.600 inwoners) en Schiedam (74.971) die wel bioskopen maar geen filmhuizen hebben. Zogenaamde "Vlekgemeenten" als Haarlemmermeer, zijn hier buiten beschouwing gelaten.

Het bovenstaande overzicht maakt een aantal voorzichtige konklusies mogelijk:

1. Filmhuizen zijn meer gespreid dan bioskopen. Van de gemeenten tot 25.000 inwoners zijn er 45 (59 - 14) die wel over een filmhuis beschikken maar geen bioskoop hebben.

2. Hoe kleiner de gemeente, hoe geringer is de frekwentie van het filmaanbod van de filmhuizen. De 96 gemeenten tot 70.000 inwoners beschikken over 104 filmhuizen. Hiervan vertonen er slechts 3 vaker dan 1 keer per week een film. Van de 68 filmhuizen in de 24 grootste gemeenten zijn er 37 die vaker dan 1 keer per week een film vertonen.

Voor een overzicht van de distributeurs in het alternatieve circuit wordt verwezen naar hoofdstuk V.

bronnen:

- NBB - adreslijst 1982
 - overzicht van bioskopen 1958
 - jaarverslagen 1971 en 1981
 - " Film ", nr. 39, januari 1983
- HVC - Ledenlijst 1981/82
- Jaarboek Film 1982, Bussum, 1982

HOOFDSTUK III

20 FILMHUIZEN IN 16 GEMEENTEN

De volgende bladzijden vormen het hoofdbestanddeel van het onderzoek: de beschrijvingen van 20 filmhuizen in 16 verschillende gemeenten. Per gemeente wordt een beknopte beschrijving gegeven van het gemeentelijk filmbeleid en de programmering van de plaatselijke bioskopen en vervolgens wordt wat uitvoeriger ingegaan op het reilen en zeilen van het betreffende filmhuis (in een enkele gemeente 2 filmhuizen). Bij de beschrijving van de programmering van de bioskopen wordt het begrip kunstzinnige film gehanteerd, dit in tegenstelling tot grote publieksfilms, sex- of vechtfilms. Een dergelijk onderscheid is altijd subjektief. De een zal een film als Reds kunstzinnig vinden, terwijl een ander dit als "niets anders" dan een publieksfilm beschouwt. De zin van een dergelijk indeling is dan ook relatief: hij maakt een vergelijking van bioskoopzalen mogelijk omdat voor elke zaal dezelfde subjektieve beoordeling is gebruikt. De volgorde waarin de gemeenten worden beschreven is strikt alfabetisch.

A B C O U D E

Abcoude is een dorp met ca. 10.000 inwoners op ongeveer 8 km van Amsterdam. Inwoners van Abcoude zijn voor voortgezet onderwijs en alle mogelijke kulturele voorzieningen aangewezen op Amsterdam. Het dorp heeft dan ook geen bioskopen. Wel worden er films gedraaid in het Jongeren centrum Mahadma, dat een keer per week het filmhuis Cinemahadma herbergt en door het Jeugdcomitee Baambrugge, dat af en toe jeugdfilms draait.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

Abcoude voert geen afzonderlijk filmbeleid. Wel worden door de gemeente het jongeren centrum Mahadma en het genoemde Jeugdcomitee gesubsidieerd. De subsidie aan Mahadma is gebaseerd op een raadsbesluit van 1978 waarbij 65% van de huisvestingskosten en 40% van de programmakosten worden betaald door de gemeente. Daaronder valt ook de huur van films. Voor 1982 is voor het totale programma een subsidie van f 10.200,- geraamd (1979 f 7.350,-). De laatste jaren

wordt de subsidie vastgesteld door B&W.

De verhouding tussen het Jongeren centrum en de bewoners van Abcoude (in het bijzonder de burens) is nogal gespannen. Binnenkort hoopt men een nieuw gebouw te betrekken, waardoor dit soort spanningen zullen verminderen.

Ook het Jeugdcomitee Baambrugge krijgt subsidie. Het geeft o.a. 4 - 6 keer per jaar een filmvoorstelling voor kinderen van kleuterschool en lagere school en krijgt van de gemeente 65% van de zaalhuur (f 100,- tot f 150,- per keer) gesubsidieerd. Alleen het Jongeren centrum noemt zichzelf een filmhuis.

FILMHUIS CINEMAHADMA

Geschiedenis en Akkommodatie

Het Jongeren centrum Mahadma is gevestigd in een oude stal. In een van de ruimten staan 35 stoelen opgesteld en kunnen met behulp van een 16 mm projektor en een los scherm films worden gedraaid. Dit gebeurt sinds 1980. Vaak is er gelijktijdig een disko-avond in een andere ruimte, waarvan het lawaai in het filmzaaltje te horen is. Bij de entree en de bar worden de beide "publieken" niet gescheiden, hetgeen onprettig wordt gevonden en een enkele keer problemen geeft.

Beheer en Programmering

Staf en bestuur van het jongeren centrum zijn verantwoordelijk voor het bestaan van het filmhuis, maar het dagelijks beheer ligt in handen van een kleine groep vrijwilligers. Gezamenlijk bepalen deze het programmabeleid en verzorgen de boeking, de kaartverkoop en de projektie. In totaal wordt 4 dagen per week gewerkt aan administratie en beheer en per voorstelling zijn er 4 mensen aanwezig voor kaartverkoop en projektie.

Het filmhuis draait iedere woensdagavond een film. Zaterdagavond wordt er door het jongeren centrum een film gedraaid, maar deze valt niet onder de verantwoordelijkheid van het filmhuis.

Cinemahadma stelt zich ten doel politiek geengageerde, maatschappij-kritische films te vertonen. De programmering maakte tot 1982 deel uit van een klein circuit, De Vrije Vertoning, samen met twee filmhuizen uit Amsterdam. In de loop van het jaar is het circuit echter opgeheven.

De films die door het jongeren centrum op zaterdag worden vertoond zijn vaak de meer succesvolle bioskoopfilms, gehoord in samenwerking met jongeren centrum Stennis te Diemen.

Cinemahadma programmeert 4 films per maand, gedurende 10 - 11 maanden per jaar. Een film wordt een keer vertoond. Soms wordt er thematisch geprogrammeerd en een enkele keer worden er discussies naar aanleiding van bepaalde films georganiseerd.

Distributie en Publiekswerving

De belangrijkste distributeur is Cineclub met 22 films per jaar, daarna komen Fugitive en Classics met elk 10 films. Per voorstelling komen er gemiddeld 10 mensen. Hun leeftijd varieert van 13 tot 25 jaar en zij onderscheiden zich duidelijk van het overige publiek van het jongerencentrum. Er bestaat zelfs een zekere vijandigheid tussen beide publieken. Men vindt het aantal bezoekers te gering en streeft naar een toename tot 20 - 30 bezoekers per voorstelling.

Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld door middel van de Mahadma-krant, aankondigingen in de plaatselijke pers (De Vecht, Amstel en Rijnstreek) en door affiches in het dorp. De Mahadma-krant geeft een bespreking van elke film op 1 bladzijde en wordt (slecht) gefotokopieerd rondgestuurd.

Financien

Het gebruik van het gebouw valt onder de gemeentelijke subsidieregeling voor het jongerencentrum en drukt dus niet op de begroting van Cinemahadma. De toegangsprijs voor filmvertoningen bedraagt f 4,- per plaats, hetgeen een jaarlijkse recette van ongeveer f 1.600,- oplevert. Indirekt wordt het filmhuis gesubsidieerd door het Ministerie van WVC via de distributie-subsidie, hetgeen neerkomt op een bedrag van f 1.200,- per jaar. Cinemahadma betaalt gemiddeld f 75,- per film. Per jaar betekent dat een filmhuur van f 3.000,-. Omdat er geen andere kosten zijn draait het filmhuis ongeveer quitte.

Men is niet tevreden over het functioneren van het filmhuis. Weliswaar wordt binnenkort een nieuw gebouw betrokken, maar de gemeente heeft als eis gesteld dat het jongerencentrum toegankelijk moet zijn voor alle soorten jongeren, zodat men vreest opnieuw problemen te krijgen met de verschillende soorten publiek.

bronnen:

Mevr. T. de Haas - Niekerk, Wethouder
C. van de Brink, programmawerkgroep Cinemahadma

Maandafrekeningen van de Vrije Vertoning, mei/juni 1982
Bezoekerslijst van de Vrije Vertoning
Filmkrant 21/4/1982
Beleids- annex werkplan van de Stichting Open Jongerencentrum Abcoude (Mahadma)

A R N H E M

Arnhem is een plaats met 130.000 inwoners. Het heeft een vrij groot aantal kulturele voorzieningen, zoals een symfonieorkest, een toneel- en balletgezelschap, twee theaters en een konsertzaal en vele vormen van voortgezet en hoger beroepsonderwijs, waaronder alle kunstopleidingen. Toch vervult de stad maar ten dele een centrumfunctie, omdat grote plaatsen als Nijmegen, en Apeldoorn er niet ver vanaf liggen.

Arnhem heeft een duidelijk uitgaanscentrum, waar ook de meeste bioskopen zijn gevestigd. In totaal telt de stad 14 bioskoopzalen, een filmhuis en enkele incidentele vertoners. Het filmhuis en het vrouwenhuis zijn in dit onderzoek opgenomen.

DE BIOSKOPEN

De 14 bioskopen van Arnhem zijn eigendom van twee concerns, de B.E.M. met 9 zalen en Jogchem's theaters met 5 zalen. 10 van de 14 zalen tellen minder dan 250 stoelen en er is slechts een grote zaal (872 zitplaatsen).

Voor 1977 telde Arnhem niet meer dan 6 zalen (B.E.M.). Na die tijd zijn er door de B.E.M. drie zalen aan toegevoegd en vestigde Jogchem's zich met 5 zalen.

In 2 zalen worden regelmatig kunstzinnige films vertoond, nog eens 2 zalen hebben een gemengde programmering van kunstzinnige films, grote publieksfilms en soft porno en 4 zalen programmeren uitsluitend sex-, vecht- en horrorfilms. De overige bioskopen draaien de grote publieksfilms, afgewisseld met sex- en vechtfilms. Voorzover kunstzinnige films grote publieksfilms zijn (Apocalyps Now b.v.) draaien deze in de grote bioskopen.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

De gemeente Arnhem voert geen beleid met betrekking tot de vestiging of programmering van de plaatselijke bioskopen. Wel subsidieert Arnhem de tweejaarlijkse Internationale Filmweek (1981: f 61.000,-) en het Filmhuis.

Sinds 1973 huisvest het Jongeren centrum Willem I het Filmhuis Arnhem. Het filmhuis heeft zoveel succes dat in 1977 4 avonden per week films worden gedraaid in de bovenzaal. Via de subsidie aan het jongeren centrum betaalt de gemeente mee aan de akkommodatie en het beheer van het filmhuis.

In 1977 vinden zowel het Jongeren centrum als de vrijwilligers die het filmhuis beheren dat het "experimentele" stadium is afgelopen en het het filmhuis een te groot beslag gaat leggen op de tijd en de ruimte van Willem II. Er wordt een aparte stichting opgericht - Stichting Filmhuis Arnhem - en de gemeente krijgt een nota met een verzoek tot subsidiering van een nog te vinden akkommodatie toegestuurd.

De gemeente is het eens met de stelling van de nota, dat de plaatselijke bioskopen te veel films onvertoord laten en teveel nadruk leggen op sex, actie en geweld. De plaatselijke filmclubs (Liga) bestonden op dat moment niet meer. Ook is zij het met de schrijvers van de nota eens dat voor het filmhuis een full-time koordinator noodzakelijk zal zijn om 4 of meer avonden per week te kunnen vertonen.

Met de Volksuniversiteit wordt overeengekomen dat de bovenzaal van de Korenbeurs vier avonden per week door het filmhuis zal worden gehuurd.

In 1978 subsidieert de gemeente enkele provisorische verbouwingen aan de zaal (f 21.000,-) en vanaf 1979 komen de salarislasten van de koordinator voor 100% voor rekening van de gemeente. (1980: f 57.700,-)

Oaarnaast heeft het filmhuis gedurende 1 jaar twee tijdelijke arbeidskrachten via de TAP-regeling en de Werkverruimende Maatregel tot zijn beschikking gehad.

Voor de beoordeling van de activiteiten van het filmhuis hanteert de gemeente de "Richtlijnen", zoals die zijn geformuleerd door het ambtelijk overleg inzake gemeentelijk filmbeleid van januari 1976, zoals de rechtspersoon, openbare voorstellingen, goede technische kwaliteit, continuïteit, een veelzijdige programmering en meer doen dan alleen vertonen.

STICHTING FILMHUIS ARNHEM

Geschiedenis en Akkommodatie

In feite is het in Arnhem allemaal begonnen. In 1973 besloten Fugitive Cinema, Cineclub Arnhem, Classic Movies en het Jongeren centrum Willem I een "alternatieve" filmweek te houden, gelijktijdig aan de sinds jaar en dag gehouden Arnhemse Filmweek van de Nederlandse Bioscoopbond. De gemeenteraad verleende financiële steun aan dit initiatief en dwong de NBB en Arnhem Alternatief tot onderling overleg. Arnhem Alternatief vormde een belangrijke aanleiding tot de oprichting van de landelijke Vereniging het Vrije Circuit en leidde in Arnhem zelf tot de inrichting van de bovenzaal van Willem I tot filmzaal. Er konden 86 bezoekers in en er werden ieder weekeinde 3 films vertoond.

Men was van het begin af aan niet gelukkig met deze huisvesting. Er waren problemen met lawaaioverlast van de overige activiteiten en het niet altijd even soepele door elkaar lopen van de verschillende publieken voor filmhuis en jongeren centrum, maar men wilde eerst het succes van het filmhuis aanzien, alvorens naar andere oplossingen te zoeken. Dat succes kwam. De activiteiten breidden zich uit (meer avonden, presentatie op scholen en in buurten, uitgave van een eigen krant) en de belangstelling voor het filmhuis nam jaarlijks toe. In 1974 kwamen er 2.427 bezoekers, in 1976 waren dat er 6.346, met een gemiddelde van 47 bezoekers per voorstelling.

Ondanks deze uitbreiding, werd het filmhuis nog steeds door vrijwilligers beheerd. De werkgroep van 9 personen legde zelfs een grotere continuïteit aan de dag dan de staf van Willem I.

Het filmhuis groeide uit de voegen van het Jongeren centrum en ging in 1977 op zoek naar den eigen ruimte. Er werd een officiële stichting opgericht en de gemeente kreeg het verzoek de salarislasten van de aan te stellen koördinator de subsidieren.

Hoewel de zaal van het Theater aan de Rijn sinds 1977 's avonds niet meer werd gebruikt, stuitte gebruik door het filmhuis op teveel (praktische) bezwaren. Tenslotte werd de bovenzaal van de Korenbeurs in het centrum van de stad betrokken, waarover de Volksuniversiteit het beheer voerde.

Vanaf 1979 worden daar op 6 avonden per week filmvoorstellingen gegeven (tijdens het weekeinde 2 voorstellingen per avond). Er worden per week 2 - 3 verschillende films gedraaid. De zaal telt 140 stoelen en er staat een 16 mm projector met los scherm.

Eind 1982 is de zaal verbouwd. Er is nu een oplopende vloer en er zijn verbeteringen in de geluidsisolatie aangebracht.

Voor deze verbouwing heeft het filmhuis een lening gesloten bij een bank, waarvoor de gemeente een garantie heeft gegeven. Rente en aflossing zullen worden gefinancierd uit een tijdelijke - prijsverhoging. (zie ook verderop).

Beheer en Programmering

Het filmhuis wordt beheerd door een stichting. Deze stichting heeft tot doel:

"het bevorderen van een maatschappelijk emancipatieproces en kritische bewustwording (art. 2) door middel van openbare voorstellingen van films die om politieke, culturele, sociale of commerciële redenen niet in de bioscoop vertoond worden, (...) inhoudelijke begeleiding (archief, krant, discussie), edukatieve programma's en bemiddeling en advies (art. 3)".

Het bestuur van de stichting bestaat uit 2 leden van de werkgroep, 2 bezoekers van het filmhuis en iemand uit het onderwijs. Bij vacatures draagt de werkgroep kandidaten voor, maar de benoeming vindt plaats door kooptatie door het zittende bestuur, met een vereiste meerderheid van 2/3 deel van de leden. Het Algemeen Bestuur kiest uit haar midden een Dagelijks Bestuur en benoemt de coördinator.

Daarnaast is er een betaalde administratieve medewerker (WVM). De 14 vrijwilligers leveren gezamenlijk ongeveer 4 volledige banen.

De coördinator doet - wekelijks - een programmavoorstel dat door de vergadering van de werkgroep moet worden goedgekeurd. Thema's worden zoveel mogelijk door de werkgroep voorbereid.

De thematische programmering behandelt zaken als de geschiedenis van de film, kinderfilms, homofilie, kraken, gehandicapten en vindt zoveel mogelijk op 1 vaste avond per week plaats (donderdag). Daarnaast komen meer "filmische" thema's aan bod - een bepaalde regisseur, een bepaald filmgenre - die de week- of maandprogrammering bepalen. De nadruk in de programmering is duidelijk meer cultureel dan politiek-maatschappelijk gericht.

In 1980 vertoonde het filmhuis 110 lange films uit 16 verschillende landen. De belangrijkste landen van herkomst waren Italië (24), West-Duitsland (17), Japan en Polen (11). Amerika komt pas op de vierde plaats met 9 films.

Af en toe produceert de werkgroep zelf een korte voorfilm, die een aktueel Arnhems thema behandelt.

De overige in de statuten genoemde activiteiten, zoals discussies, bemiddeling voor het onderwijs en het cultureel werk, komen in het jaarverslag 1980 niet voor.

Er wordt veel aandacht besteed aan archiefwerkzaamheden, het verzamelen van krantenknipsels en het aanleggen van een dia-archief.

Er wordt samengewerkt met de filmhuizen in Nijmegen en Apeldoorn. Met Nijmegen wordt jaarlijks een gezamenlijk thema georganiseerd en vindt er uitwisseling van technische en organisatorische informatie plaats. Het filmhuis in Apeldoorn vertoont een film die in Arnhem 5 of 6 keer heeft gedraaid de zevende avond. Een poging om met de kleinere filmhuizen in de regio samen te werken is mislukt omdat het verschil tussen de grote en de kleine filmhuizen te groot is.

Distributie en Publiekswerving

De belangrijkste distributeur voor Filmhuis Arnhem is Film International (50%). Daarna volgen Classics (35%) en Fugitive (8%). De rest komt van Cinemien, de VNFI en EEG.

Per voorstelling komen er gemiddeld 50 bezoekers, die naar de indruk van de kóordinator wat ouder zijn dan het gemiddelde bioskoop-publiek, een speciale filminteresse hebben en wat hoger dan gemiddeld zijn opgeleid. Per jaar komen er tussen de 15.000 en 20.000 bezoekers.

Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld door middel van een filmkrant, een wekelijkse bespreking in de twee lokale kranten en een aankondiging in het huis-aan-huis blad en het culturele maandblad "Uit in Arnhem". Met behulp van dia's worden voor elke voorstelling de films van de komende dagen aangekondigd.

De filmkrant geeft op 24 bladzijden A-4 het volledige maandprogramma en een uitvoerige bespreking van elke film of de regisseur die centraal staat. Het is een goed verzorgd blad. Een abonnement op 11 nummers kost minimaal f 8,- (kosten f 15,- per abonnee).

Financien

Met uitzondering van de telefoonkosten zitten er in de exploitatie van het Filmhuis Arnhem geen "verborgen" subsidies. Onderstaand overzicht geeft dan ook een goed inzicht in de werkelijke exploitatie (1980).

UITGAVEN

Zaalhuur (f 60,- per avond) (inclusief verwarming en schoonmaak)	12.900
Kantoor en reiskosten	6.491
Dokumentatie en publiciteit	10.585
Filmhuur	34.462
Filmvervoer	3.713
Voorprogramma's	475
Afschrijvingen en reserveringen (projektor, inventaris e.d.)	9.024
salariskosten coördinator	57.746
salariskosten tijdelijke krachten	35.193
TOTAAL	<u>170.589</u>

INKOMSTEN

Recettes	70.582
Abonnementen Filmkrant en donaties	4.483
Diverse subsidies en bijdragen	2.030
Renten e.d.	555
Subsidie gemeente Arnhem	57.746
Subsidie Ministerie van Sociale Zaken	35.193
TOTAAL	<u>170.589</u>

Het filmhuis profiteert mee van de distributie-subsidie van het Ministerie van Welzijn etc. (1980: f 1.864,- via distributeurs).

De exploitatie van de bar ligt in handen van de Volksuniversiteit. De opbrengsten daarvan komen dan ook niet ten goede aan het filmhuis. Mede om die reden zou men deze liever zelf exploiteren.

De toegangsprijs bedraagt nu f 5,-, maar zal wellicht tijdelijk worden verhoogd tot f 5,50 om daarmee de verbouwing van de zaal te financieren. Met enkele distributeurs is afgesproken dat deze extra inkomsten niet zullen doorwerken in de filmhuur. Deze blijft 50% van de recette van f 5,- per plaats.

Het grootste probleem voor het filmhuis vormt de personele bezetting. Het full-time exploiteren van een filmhuis doet een te groot beroep op de inzet van vrijwilligers. Het ziet er naar uit dat de deeltijd baan via de Werkverruimende Maatregel niet zal kunnen worden voortgezet. Dan komt het filmhuis in moeilijkheden.

HET VROUWENHUIS

Het vrouwenhuis in Arnhem vertoont sinds 1977 films. De vertoning vindt plaats in een doorgebroken kamer-en-suite op de eerste verdieping van een oud herenhuis. Er kunnen 50 mensen in.

Gedurende 11 maanden per jaar wordt 1 maal per maand een film vertoond voor gemiddeld 25 - vrouwelijke - bezoekers. De bezoekers zijn gemiddeld 20 - 30 jaar oud hebben meestal een middelbare of hogere (beroeps) opleiding. Er wordt geprojecteerd met behulp van een portable 16 mm projektor en een los scherm.

De filmvertoningen hebben de bedoeling de toegang tot het vrouwenhuis te vergemakkelijken. Daartoe worden films gedraaid die wel de situatie van de vrouw centraal stellen, zoals abortus, de Surinaamse vrouwen, zelfhulp e.d., maar niet uitgesproken feministisch zijn. De meeste vertoningen worden gevolgd door diskussies.

De programmering is in handen van een filmgroep, een groep vrijwilligers. Deze doen alles zelf. Het contact met de staf van het filmhuis betreft voornamelijk de financiën.

Er is ooit een poging gedaan over de programmering overleg te voeren met het Filmhuis in Arnhem, maar dit overleg is mislukt omdat er ruzie over de opzet en werkwijze van het Filmhuis ontstond.

De filmgroep was op het moment van ondervraging net opgeheven.

Van de totaal 11 - 12 films die er per jaar worden vertoond, komen er 10 van Cinemien en een enkele van Fugitive of Film International. Cinemien heeft in 1981 de kijkdagen van haar films in het Arnhemse vrouwenhuis gehouden.

Gemiddeld zijn er per voorstelling 25 mensen aanwezig, die elk f 4,50 entree betalen. De recette over een heel jaar komt daarmee op ongeveer f 1.200,-. Hiermee wordt de huur van de films opgebracht. Eventuele tekorten worden aangevuld uit de algemene middelen van het vrouwenhuis.

Het publiek wordt van de films op de hoogte gesteld door middel van aankondigingen in het informatieblad van het vrouwenhuis, door affiches in de stad en door aankondiging in de plaatselijke kranten.

Bronnen:

H.G. Looijen, Beleidsmedewerker Cultuur, gemeente
G. Bouma, koordinator Stichting Filmhuis Arnhem
H. Valentin, lid filmgroep van het Vrouwenhuis

Richtlijnen voor Filmhuizen, ambtelijk overleg, januari 1976
Nota en Begroting Filmhuis Arnhem i.o., mei 1977
Raadsbesluit 12 juni 1978, nr. 37213, subsidie Filmhuis
Nota aan 8&W, garantie geldlening t.b.v. verbouwing De Ko-
renbeurs, 14 januari 1982
Statuten van de Stichting Filmhuis Arnhem
Accountantsverslag Filmhuis 1980
Jaarverslag 1980 Filmhuis Arnhem
Programma mei en juni 1982
"Filmhuis Arnhem" (Filmkrant), maart, mei en juni 1982
Vragenlijst van het Vrije Circuit, september 1982

D O R D R E C H T

Dordrecht is een oude - monumentale - stad met ruim 100.000 inwoners op ongeveer 15 km van Rotterdam. Tot op zekere hoogte vervult de stad een centrumfunctie voor omringende kleinere plaatsen. Tot op zekere hoogte, want de stad telt niet veel instellingen voor b.v. hoger beroepsonderwijs, het aantal omringende plaatsen is niet groot en Rotterdam is dichtbij.

Er is een Cultureel Centrum, Kunstmin, waar muziek- en theatervoorstellingen worden gegeven. Er is ook een bioskoop gevestigd, die lid is van de N88.

Het filmaanbod wordt verzorgd door 5 bioskoopzalen, Filmhuis het Kijkgat, de Filmliga en Club 16/70.

DE BIOSKOPEN

De 5 bioskoopzalen zijn verdeeld over 3 gebouwen. Een losse zaal en een complex van 3 zalen worden beheerd door Astoria Nova Beheer bv. Tot 1980 werd een maal per week in de grote zaal van Kunstmin (839 stoelen) door de Filmliga een film vertoond. Kunstmin is daarna uitgebreid met een kleine theaterzaal en een speciale filmzaal - Cinode - t.b.v. de Filmliga (117 stoelen) die nu dagelijks films vertoont. De Liga ontvangt hiervoor subsidie van de gemeente, maar is tevens lid van de N88.

Cinode is de enige bioskoop die regelmatig kunstzinnige films vertoont (ongeveer 35 per jaar). 2 zalen vertonen sex- en vechtfilms, 1 zaal vertoont de grote publieksfilms en 1 zaal heeft een gemengde programmering.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

Het cultuurbeleid van de gemeente Dordrecht loopt via twee verschillende kanalen. Het beleid ten aanzien van monumenten, musea, bibliotheken en culturele instellingen valt direkt onder het gemeentebestuur (ambtenaren, B&W, gemeenteraad). Daarnaast bestaat er de Culturele Raad Dordrecht. Deze adviseert de gemeente ten aanzien van alle cultuurbeleid, maar heeft daarnaast een zelfstandige taak met betrekking tot de podiumkunsten, de beeldende kunst en de film. Hiertoe beschikt de Culturele Raad over een eigen budget van ongeveer f 800.000,-. Dit is echter een klein deel van het totale budget dat door de gemeente aan kunst en cultuur wordt uitgegeven.

De Culturele Raad heeft vrij veel bemoeienis met het film-aanbod. Er bestaat weliswaar geen beleid met betrekking tot de bioskopen, maar men subsidieert drie "alternatieve" vertoners: 't Spuigat ('t Kijkgat), de Filmliga en Club 16/70. 't Spuigat valt als jongerencentrum echter onder de afdeling Jeugdzaken, en wordt in zijn algemene kosten ook onder die post gesubsidieerd, en de Filmliga krijgt vanaf 1982 een exploitatie-subsidie van de gemeente voor het gebruik van de Cinode-zaal van f 20.000,- (geraamd), naast de subsidie van f 3.000,- die de Liga via de Culturele Raad voor haar activiteiten ontvangt.

Er wordt geprobeerd enige samenhang tussen de drie vertoners tot stand te brengen. Er bestaat een Filmraad en eind 1982 komt de Culturele Raad met een filmnota, waarin voorstellen worden gedaan de programmering meer op elkaar af te stemmen.

De totale gemeentelijke subsidie aan filmvertoners voor 1982 bedraagt:

	CULTURELE RAAD	GEMEENTE (direkt)
Filmliga	f 3.000,-	f 20.000,-
Club 16/70	f 9.000,-	-
't Kijkgat	f 3.483,-	(via jeugdzaken)

Als criteria worden ook hier de richtlijnen van het ambtenaren-overleg genoemd: openbaarheid, regelmatige programmering, afstemming van de programmering op andere filmhuizen, een inzichtelijke eindafrekening e.d.

Omdat alleen 't Kijkgat deel uitmaakt van onze steekproef, worden de andere vertoners verder niet uitvoerig besproken.

FILMHUIS 'T KIJKGAT

Geschiedenis en Akkommodatie

In 1968 wordt het Jongeren Ontmoetingscentrum 't Spuigat geopend. Vanaf de opening is het vertonen van films een van de activiteiten van het jongerencentrum.

Op dit moment beschikt het Jongerencentrum daartoe over een zaal met oplopende vloer en 55 stoelen, een vaste 16 mm projektor en scherm. De zaal maakt een wat versleten indruk en is onvoldoende geïsoleerd, zowel wat geluid als licht betreft.

Er worden op 4 avonden per week 6 filmvoorstellingen gegeven. Per maand worden 6 verschillende films vertoond. 's Zomers wordt ook geprogrammeerd, zoiet minder frequent.

Beheer en Programmering

Het beheer van het filmhuis is in handen van een groep vrijwilligers - de vertonersvergadering - en een betaalde koördinator. De administratie wordt gedaan door het jongerencentrum. De vertonersvergadering bepaalt het beleid en de uitvoering is in handen van de koördinator (boeking, kantoor) en de vrijwilligers (vertoning). In totaal zijn er 21 mensen bij het filmhuis betrokken. Deze zijn onderverdeeld in verschillende groepen, voor filmbeleid, publiciteit, booking, sekretariaat en financiën.

De doelstelling van het filmhuis is het "vertonen van sociaal-bewogen en/of kunstzinnig goede, niet commerciële films". Deze doelstelling ligt in het verlengde van die van het jongerencentrum, dat zich wil richten op "het organiseren van activiteiten die er mede toe kunnen leiden dat groepen en individuen in Dordrecht, in een onderdrukte situatie, zich beter te weer kunnen stellen". Het verwezenlijken van die doelstelling geeft enkele problemen, in het bijzonder ten aanzien van de zogenaamde thema-programmering tegenover de regelmaatprogrammering, waarin sociaal-kritisch en kunstzinnig tegenover elkaar staan. Het onderscheid blijkt niet altijd even gemakkelijk te maken. Men is zelf niet tevreden en vreest dat de "zware" programmering mede oorzaak is van het geringe bezoek aan het filmhuis (gemiddeld 12 bezoekers per voorstelling). Sommige vertoners dromen nog altijd van een definitieve doorbraak in de relatie film-kijker-filmhuis, waarna de bezoekers in grote getale de zaal zullen bevolken, terwijl anderen meer heil zien in een beperking van de doelstelling tot het draaien van goede films. Ook is men niet tevreden over de aansluiting van het filmaanbod op de andere activiteiten van het jongerencentrum (o.a. theater).

Voor het jaar 1982 is daarom besloten het aantal voorstellingen terug te brengen tot 4 of 3 avonden per week, in de hoop daarmee het aantal bezoekers per voorstelling te vergroten. Drie maal per jaar zal een groot thema worden behandeld in samenwerking met de filmproductie-werkplaats en de theaterafdeling, en elke maand zal een thema-avond worden gehouden in samenwerking met bewoners van Dordrecht over onderwerpen als anti-militarisme, gehandicapten en drugs. De afdeling filmproductie zal per maand een stadsjournaal maken ter ondersteuning van de strijd van groepen in de stad. Deze zullen in het voorprogramma worden vertoond.

Er heeft overleg plaats gevonden met enkele andere filmhuizen in de omgeving (Den Haag en Zoetermeer), maar dat was onregelmatig en niet erg vruchtbaar. Ook is er overleg de andere vertoners in Dordrecht, de Filmliga en Club 16/70, hetgeen voor 1982 heeft geleid tot gezamenlijke publiciteit.

Distributie en Publiekswerving

De belangrijkste distributeur voor 't Kijkgat is Film International. Dan volgen Fugitive en Cinemien en incidenteel worden ook films gehuurd bij het VNFI of Classics. Men heeft kritiek op FI dat zich te zeer op de bioskoop en de televisie zou zijn gaan richten.

In 1981 telde het filmhuis 2.345 bezoeken, gemiddeld 12 per voorstelling. Dit waren er 500 minder dan in 1980.

Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld door middel van 't Spuigatschrift, affiches en vermelding in de plaatselijke kranten. 't Spuigatschrift verschijnt maandelijks en geeft informatie over alle activiteiten van het jongerencentrum, maar het aandeel van de film daarin is het grootst. Elke film wordt kort beschreven. De pers kondigt de programma's aan, maar bespreekt de films zelden.

Financien

De financien van het filmhuis zijn onderdeel van het jongerencentrum. Daarin zijn de filmvertoningen alleen afzonderlijk opgevoerd op de activiteitenbegroting. In 1982 werd uitgegaan van f 14.472,- kosten en f 10.989 inkomsten uit entrees. Ook wanneer de f 1.500,- voor filmproductie hiervan worden afgetrokken, blijken de entreegelden onvoldoende om de filmhuur en het vervoer te betalen. Het beslag van het filmhuis op de huisvesting en het personeel van het jongerencentrum bedraagt minstens 1/4 deel van het totaal, ofwel tussen de f 85.000,- en f 95.000,- per jaar. De toegangsprijs is f 5,- (CJP f 3,-).

bronnen:

Mevr. C. van der Grijp, Culturele Raad Dordrecht
Mevr. J. Peek, Programmaraad 't Kijkgat

Werkplan seizoen 1980 - 1981 van 't Spuigat
Infopakket van 't Kijkgat, juli 1981
Subsidieaanvraag 't Spuigat 1982
Notulen Vergadering Programmeringsbeleid Filmhuis, 9 juni
1982
't Spuigatschrift nr. 35, zomer 1982
Vragenlijst het Vrije Circuit

D R A C H T E N

Drachten is een stadje van 40.000 inwoners en vormt het bestuurlijk centrum van de gemeente Smallingerland, bestaande uit Drachten en 13 dorpen en gehuchten met nog eens 10.000 inwoners. De streekfunctie van Drachten is nog breder en wordt voor het Cultureel Centrum De Lawei geschat op 160.000 inwoners.

De dichtstbijzijnde grote steden zijn Groningen en Leeuwarden, elk op ongeveer 30 km afstand. Toch trekken nog vrij veel mensen tussen Drachten en deze provinciehoofdsteden heen en weer voor werk, winkels, cultuur of recreatie. Drachten beschikt over enkele scholen voor voortgezet onderwijs, maar voor het volgen van hoger beroepsonderwijs moet men naar Groningen of Leeuwarden.

Drachten heeft een goed geoutilleerd Cultureel Centrum, de Lawei (verderop meer daarover).

Het filmaanbod is mager. Het bestaat uit 1 plaatselijke bioskoop en een filmhuis.

DE BIOSKOOP

Drachten telt 1 bioskoop, die niet meer dan 5 - 6 avonden per week films vertoont en alleen tijdens het weekeinde 2 voorstellingen per avond geeft.

De programmering bestaat vrijwel uitsluitend uit oorlog-, humor-, vecht- en soft-pornofilms.

Een dergelijke bioskoopaanbod is aanzienlijk minder dan in andere steden met een vergelijkbaar inwonertal en verzorgingsgebied. Ter vergelijking:

	aantal bioskoopzalen	aantal inwoners
Bergen op Zoom	5	43.500
Deventer	5	65.000
Doetinchem	4	36.000
Gorinchem	3	28.800

Twee initiatieven ter uitbreiding van dit beperkte bioskoop-aanbod zijn echter mislukt. Een projektontwikkelaar, die in zijn bouwplannen (enkele jaren geleden) de bouw van 3 bioskoopzalen had opgenomen, ging failliet. Een initiatief van de Utrechtse bioskoopexploitant Wolff om een bioskoop onder te brengen in het cultureel centrum de Lawei, is gestrand op het bestuur van het centrum. Men vreesde niet alleen hoge verbouwingskosten, maar ook dat de beide "publieken" (film en theater) elkaar slecht in 1 gebouw zouden laten verenigen. Ook elders zouden hiermee slechte ervaringen zijn opgedaan. Er zijn nooit onderhandelingen over dit plan gevoerd.

Ook plannen om in de nieuw te bouwen zaal van de Lawei een filmhuis onder te brengen zijn gestrand op de hoge extra bouwkosten die daarmee gemoed zouden zijn.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

De gemeente Drachten voert geen filmbeleid. Het algemene cultuurbeleid verloopt langs twee afzonderlijke kanalen (vrgl. ook Dordrecht). Het ene kanaal bestaat uit het sociaal-cultureel en emancipatieprogramma, dat wordt beheerd door een gemengde kommissie, bestaande uit 3 raadsleden, 6 betrokkenen en deskundigen en de wethouder als voorzitter. Deze kommissie adviseert over de verdeling van ongeveer 3 miljoen gulden over de muziekschool, het creativiteitscentrum (de direktoren van deze instellingen zijn lid van de kommissie), het emancipatieprogramma en het sociaal- en cultureel werk. Wanneer het Filmhuis Drachten een subsidieverzoek zou indienen, zou dit onder deze kommissie vallen. Vervolgens zou het " in de afwegingen worden meegenomen", maar de kans op toekenning is gering omdat de gemeente het komend jaar 10 - 12 % op het programma moet bezuinigen.

Het tweede kanaal betreft de subsidies aan de bibliotheek, het Frysk Orkest, Tryater en de Lawei. De laatste is met 1 1/2 miljoen gulden de grootste begunstigde. Dit kanaal valt direkt onder de verantwoordelijkheid van het gemeentebe-stuur.

Er zijn geen kontakten met het Filmhuis. Wel is een subsidieaanvraagformulier verzonden, maar dat is nog niet door

het Filmhuis ingeleverd. Volgens de kultureel ambtenaar zou de gemeente vooral blij zijn met de stichting van meer bioskopen, maar die wens valt buiten haar kompetentie.

FILMHUIS DRACHTEN

Geschiedenis en Akkommodatie

Tot de zomer van 1982 was het Filmhuis Drachten gehuisvest in Maartenswoude, een bejaardencentrum, gelegen aan de rand van de nieuwbouw van de stad. Het filmhuis was de enige "avondgebruiker" van de zaal en programmeerde er 2 films in de 3 weken.

Vanaf september 1982 heeft het filmhuis onderdak in de "Woonvorm", een tehuis voor ongeveer 20 gehandicapten. Het tehuis streeft naar een zo zelfstandig mogelijke bewoning door de gehandicapten en naar een zo groot mogelijke integratie in de buurt. Met het oog op die laatste doelstelling is de Woonvorm uitgebreid met een zaaltje (capaciteit ongeveer 80 - 100 stoelen), waarvan de buurtvereniging en het filmhuis de belangrijkste gebruikers zullen worden.

De buurtvereniging heeft aangekondigd tenminste 80 avonden te zullen verzorgen (kaarten, bingo, partijen) en het filmhuis streeft naar 1 filmvoorstelling per week.

De nieuwe zaal krijgt een eigen projektor (vroeger moest die worden gehuurd), is beter geoutilleerd en toegankelijker voor de bevolking van Drachten dan de oude zaal. Omdat het filmaanbod deel uitmaakt van een "bredere" programmering kan geprofiteerd worden van de andere activiteiten die er plaats vinden en 2 stafmedewerkers van de Woonvorm zetten zich mede in voor de organisatie van het filmhuis.

Beheer en Programmering

Het filmhuis wordt beheerd door vrijwilligers, zonder enige rechtsvorm. De groep die enkele jaren geleden het initiatief tot het filmhuis nam is echter uit elkaar gevallen zodat op het moment dat dit onderzoek plaats vond de meeste werkzaamheden door 1 persoon moesten worden uitgevoerd.

Omdat het Filmhuis Drachten deel uitmaakt van het Fries Filmcircuit (zie verderop), dat de programmering, boeking en dokumentatie regelt, zijn deze werkzaamheden beperkt tot het verzenden van de kranten aan de leden (31), het rondbrengen van de affiches (20), het op de hoogte stellen van de plaatselijke krant (de Drachtster Courant), het ophalen en weer wegbrengen van de films, de huur van de projektor en de vertoning zelf. In totaal kosten deze bezigheden 10 uur

per voorstelling, 6 uur voor de vertoning (2 personen gedurende 3 uur) en 4 uur organisatie en publiciteit. Daarnaast wordt 2 maal per 6 weken vergaderd met het Fries Filmcircuit.

De samenwerking binnen het FFC betekent ook dat het Filmhuis Drachten geen eigen doelstelling heeft. Het beleid wordt gezamenlijk bepaald en vervolgens door het "centrale coördinatie-punt" in samenwerking met de plaatselijke vrijwilligers uitgevoerd.

Distributie en Publiekswerving

De belangrijkste distributeur is Film International, dat 90 % van alle films levert. Af en toe wordt ook een film van Fugitive betrokken.

De belangstelling voor het filmhuis is gering. Per voorstelling kwamen er in 1982 niet meer dan 10 mensen (1981: 20). Men hoopt dat de nieuwe huisvesting en de wekelijkse programmering tot een grotere toeloop zullen leiden. Het publiek dat komt, lijkt wat ouder dan het gemiddelde bioskooppubliek en komt vooral uit de sociaal-culturele sektor.

Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld door middel van een 2-wekelijkse filmkrant, affiches en een aankondiging in de plaatselijke krant. De filmkrant wordt verzorgd door het Circuit en rondgestuurd naar de aangesloten filmhuizen. Deze zorgen zelf voor verzending aan hun leden. De krant bestaat uit een tweezijdig bedrukt vel A-4, waarin twee films kort worden besproken en een overzicht wordt gegeven van de data waarop zij in de (13) aangesloten filmhuizen te zien zullen zijn. De krant ziet er niet aantrekkelijk uit.

De verzending is de laatste tijd niet vlekkeloos verlopen omdat het Circuit het materiaal soms te laat verstuurt. Daarmee wordt ook de aankondiging in de krant verspeeld.

Financien

Het budget van Filmhuis Drachten is gering. Het lidmaatschap kost f 5,- per jaar (= f 150,-) en de recette bedraagt ongeveer f 1.200,- tot f 2.400,- per jaar. Een kaartje kost f 4,50. De opbrengsten worden in hun geheel afgedragen aan het Circuit. De door Filmhuis Drachten gemaakte onkosten (ongeveer f 20,- per vertoning) worden bij het Circuit gedeclareerd.

HET FRIES FILM CIRCUIT

In november 1975 werd het Fries Filmcircuit opgericht, als overkoepeling van een aantal plaatselijke alternatieve vertoners in Friesland (Filmhuizen en Liga's). Deze konden individueel het hoofd steeds moeilijker boven water houden.

De doelstelling van het circuit luidde:

" het bevorderen van films die cinematografisch van belang zijn, maar de normale bioskooproulatie in Friesland zelden of nooit halen en van films die van vormende en edukatieve waarde zijn".

Uit deze doelstelling mag blijken dat het Circuit zich niet nadrukkelijk politiek-ideologisch opstelt en films niet wil beschouwen als middel tot maatschappelijke verandering. Het circuit ziet het ook als haar taak films van de NBB te brengen die de bioskopen in Friesland niet halen.

Het circuit begon in 1975 met 4 aangesloten vertoners: een jongerencentrum in Leeuwarden en een in Sneek, een sociaal-cultureel centrum in Bolsward en het Alternatief Filminstituut in Harlingen. Er werd 1 film in de 3 weken geprogrammeerd en in Bolsward werd jaarlijks een klein festival gehouden. In 1976/77 sloten twee vertoners uit Heerenveen en Franeker zich bij het circuit aan.

Men wilde niet alleen een efficiënte afnemer van films zijn, maar ook voorlichting en informatie geven. In 1977 bleek het Buro foar Kulturele Saken van de provincie Friesland bereid de financiële- en de ledenadministratie te verrichten, waarvan de kosten door de provincie werden vergoed.

Nog steeds werd het werk voor het circuit gedaan door vrijwilligers, maar in 1979 was het Fries Service Centrum bereid iemand part-time ter beschikking te stellen op basis van de toen bestaande Interim Maatregel Jeugdige Werklozen. Het FFC telde 9 vertoningsplaatsen en werd een officiële Stichting.

De oude beheersstructuur, waarin alle deelnemende filmhuizen het beleid bepaalden en het uitvoerden voldeed niet meer. In de nieuwe stichting benoemen de plaatselijke vertoners een Algemeen Bestuur, dat zich uitsluitend met het beleid bezig houdt. Het beleid wordt uitgevoerd door een zogenaamd coördinatiepunt, bestaande uit 2 part-time krachten, daarin gecontroleerd door een dagelijks bestuur, dat uit het Algemeen Bestuur is gekozen.

In 1982 is het aantal aangesloten vertoners uitgegroeid tot 15 en moet opnieuw worden gezocht naar een verandering in de bestuursstructuur.

Het gaat het FFC steeds beter, maar men is nog niet tevreden. De publiciteit - in het bijzonder de kwaliteit van de krant - moet worden verbeterd en:

" de akkommodatie (van de filmhuizen) is vaak gebrekkig; dat is voor veel filmbezoekers een reden de voorstellingen van het FFC niet te bezoeken. Een ratelende projektor en een slecht verduisterde zaal vraagt nogal wat van de mensen, die in de eerste plaats komen om naar een film te kijken (...). Filmgenres die in de bioskoop niet aan bod komen moeten evenzeer toegankelijk worden gemaakt voor een breed publiek en niet alleen voor de filmgek die de ratelende projektor en krakende stoelen voor lief neemt ".
 (Beleidsnota, 1979, blz.15).

In 1982 telt het FFC 15 vertoners. Deze zijn onderverdeeld naar twee circuits. Het eerste circuit bestaat uit 10 plaatsen en programmeert vooral nieuwe, actuele films van Film International en Fugitive. Het tweede circuit bestaat uit 8 vertoningsplaatsen (3 zijn lid van beide circuits) en vertoont ook films die voor een breder publiek toegankelijk moeten zijn. Dit circuit maakt meer gebruik van films van Classics en EEG. In september 1982 is ook het Filmhuis Leeuwarden gestart en zal een derde circuit in het leven worden geroepen, bestaande uit 4 plaatsen, dat vooral premieres gaat brengen. Het Circuit zal bij het Filmhuis Leeuwarden een ruimte huren.

De exploitatie van het FFC ziet er als volgt uit:

	1981	1983 (begroting)
UITGAVEN		
huisvesting	-	26.730
kantoorkosten	14.825	18.800
filmhuur	12.495	27.500
filmvervoer	1.744	2.100
filmkrant/programma's	5.180	9.000
propaganda/diversen	1.956	11.500
kursussen	562	10.000
personeel	-	184.705
TOTAAL	36.762	290.335
INKOMSTEN		
lidmaatschappen	2.700	7.000
entreegelden	15.860	55.000
kursussen en diversen	78	5.000
subsidies:		
gemeenten	2.340	2.000
provincie	4.630	147.335
Min. WVC	4.130	3.000
Min. Sociale Zaken	-	70.000 (WVM)
TOTAAL	29.739	290.335

De belangrijkste verschillen zijn het gevolg van het in gebruik nemen van een eigen gebouw en het in dienst nemen van vast personeel.

De organisatie groeit. Er komen ieder jaar meer vertoningsplaatsen bij en er worden steeds meer films vertoond. Aan de andere kant neemt het bezoek per voorstelling af.

Ook kampt het circuit met subsidie-problemen. Tussen de provincie Friesland en de gemeenten bestaat onenigheid wie de grootste verantwoordelijkheid voor het circuit dient te dragen en ook is nooit definitief uitgemaakt of een subsidie aan filmhuizen uit de pot kunst/kultuur of uit die voor het sociaal- en cultureel werk moet komen.

bronnen:

T. Claas, ambtenaar culturele zaken, Smallingerland

T. Overzet, Filmhuis Drachten

Statuten van de Stichting Fries Filmcircuit (1979)

"Verder met de andere filmvertoning", beleidsnota van het FFC, oktober 1979

"Naar een filmhuis voor Leeuwarden e.o.", werkgroep filmhuis Leeuwarden, oktober 1980

Filmkrant van het FFC (enkele exemplaren)

Vragenlijst van het Vrije Circuit

ENSCH E D E

Enschede telt ca. 150.000 inwoners. De aanwezigheid van de Technische Hogeschool Twente op enkele kilometers buiten de stad, een konservatorium, opera Forum en een symfonieorkest maken het tot het culturele centrum van oost-overijssel. Hoewel de Technische Hogeschool een eigen campus heeft, waar een deel van de staf en studenten woont, kan Enschede worden gezien als een studentenstad, zeker wanneer ook de andere instellingen voor hoger beroepsonderwijs worden meegerekend. Hengelo en Almelo liggen niet ver van Enschede verwijderd, maar danken hun aanzien eerder aan de aanwezige industrie dan aan hun culturele voorzieningen.

De stad beschikt over een herkenbaar - oud - centrum, waar een belangrijk deel van het culturele aanbod is gekonsentreerd. Het filmaanbod bestaat uit 9 commerciële bioskopen, een filmhuis en de Cineclub van de Technische Hogeschool.

Ook worden in de jongerencentra de Kokerjuffer en de Bijenkorf incidenteel films vertoond.

DE BIOSKOPEN

De 9 bioskoopzalen van Enschede zijn gevestigd in 3 gebouwen, een gebouw met 5 zalen, een gebouw met 3 zalen en een zaal in een afzonderlijk gebouw. Het beheer over deze zalen is in handen van Cinex (6 zalen) en Ufio (3 zalen).

Dit aantal zalen is aanzienlijk meer dan de 4 zalen die Enschede in 1975 telde, welke allen afzonderlijk werden geëxploiteerd.

Alle bioskopen geven door de week 3 voorstellingen en in het weekeinde worden in 6 bioskopen nachtfilms gedraaid. In 2 zalen worden regelmatig kinderfilms vertoond.

1 zaal programmeert expliciet kunstzinnige films, terwijl twee andere zalen in hetzelfde complex resp. regelmatig en incidenteel kunstzinnige films vertonen. 3 zalen vertonen uitsluitend sex- en vechtfilms, terwijl de overige 3 de grote publieksfilms brengen, waaronder ook kunstzinnige films, wanneer deze zeer succesvol zijn.

Volgens de bedrijfsleidster van het Alhambra-komplex heeft er bij de bioskopen nooit enige afweer bestaan jegens het filmhuis, maar vond men juist dat daardoor het filmaanbod alleen maar aangevuld werd. Zelfs heeft men overwogen zelf een filmhuis te beginnen.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

Het gemeentelijk cultuurbeleid is voor een belangrijk deel in handen gelegd van een bestuurskommissie cultuur (art. 61 en 63 van de gemeentewet), bestaande uit de wethouder voor cultuur als voorzitter, een raadslid en 13 in kunst en cultuur geïnteresseerde burgers, c.q. vertegenwoordigers van culturele instellingen. Deze commissie voert geen afzonderlijk filmbeleid. Met de plaatselijke bioskopen bestaat geen enkel contact. Dit geldt ook voor de Cineclub, die geheel onder de Technische Hogeschool valt.

De beide jongerencentra, de Kokerjuffer en de Bijenkorf, worden door de gemeente gesubsidieerd, maar de subsidievoorwaarden strekken zich niet uit tot de incidentele filmvoorstellingen die daar worden gegeven.

Er bestaat wel enige bemoeienis met het filmhuis, de Sticht-

ting Filmhuis Enschede. Dit heeft de afgelopen jaren drie keer een subsidieverzoek bij de cultuurcommissie ingediend. De eerste keer was het moment dat het filmhuis overging van jongerencentrum de Kokerjuffer naar de City-zaal van de Twentse schouwburg, een voormalige bioskoop die onder het beheer van de schouwburg valt. Het ging toen, in 1980, om een bedrag van f 8.225,- voor een half seizoen. De subsidie is verleend, maar niemand vond het experiment na afloop van het halve jaar geslaagd. De zaal, met 400 stoelen, was te groot en ongezellig. Een verzoek tot verlenging van de subsidie is om die reden afgewezen.

Er deed zich een nieuwe mogelijkheid voor toen een kooperatie van verschillende kulturele instellingen - 2 amateurtheatergezelschappen, 2 vormingstheatergroepen, een filmstudio, een poppenspelkollektief en het filmhuis - de gemeente verzocht een oud pakhuis te mogen huren en te verbouwen tot Vestzaktheater. De kooperatie heeft vervolgens f 15.000,- subsidie gekregen voor een verbouwing van f 45.000,- en huurt het theatertje nu voor f 500,- per maand van de gemeente. Deze huurprijs is een verkapte subsidie, omdat bij andere bestemmingen een hoger bedrag verkregen zou worden. De gemeente heeft positief gereageerd op het plan, mede omdat het filmhuis deel uitmaakte van de kooperatie, maar vooral omdat de kooperatie een exploitatie-begroting heeft voorgelegd waarin verder geen beroep op de gemeente gedaan zou hoeven worden. Men gaat ervan uit dat de gemeente zullen spelen en de gemeente juicht dit uitgangspunt van harte toe. (Enkele van de aangesloten instellingen worden gesubsidieerd, maar deze hoeven na verhuizing naar het Vestzaktheater geen extra subsidie te hebben.)

STICHTING FILMHUIS ENSCHEDE

Geschiedenis en Akkommodatie

Het Filmhuis Enschede heeft een geschiedenis van op- en neergang. Het begon aan het begin van de jaren zeventig als liefhebberij van een aantal bezoekers aan het Jongerencentrum de Kokerjuffer en groeide al snel uit tot een regelmatige programmering op 2 avonden per week. Tussen 1977 en 1979 organiseerde de groep 3 filmfestivals. De huisvesting in de Kokerjuffer was echter niet zonder problemen. De kwaliteit van de vertoning was gering en er bleek een soms groot verschil tussen het publiek voor het jongerencentrum en dat voor het filmhuis. In 1980 maakte de filmgroep zich van de Kokerjuffer los en ging op zoek naar een eigen ruimte. Men richtte een zelfstandige stichting op en de gemeente kreeg een nota toegezonden. (Deze nota was dezelfde als

welke ook elders door filmhuizen in oprichting is gebruikt, o.a. in Arnhem, 1977). Ook werd een aanvraag ingediend voor een exploitatie-subsidie.

Men kreeg vervolgens voor een half jaar de beschikking over de City-zaal van de Twentse schouwburg en een subsidie. Het publiek van de schouwburg was weliswaar "kultureler" dan dat van het jongeren centrum, maar de toeloop was niet groot (17 bezoekers gemiddeld), waarvoor de zaal van 400 stoelen te ruim was. Er was geen regelmatige programmering mogelijk omdat de zaal ook aan anderen werd verhuurd en het filmhuis alleen terecht kon als er niets anders te doen was.

Daarna is nagegaan of het mogelijk was samen met de Cineclub gebouw Irene te exploiteren. Het gebouw zou f 40.000,- tot f 50.000,- per jaar gaan kosten, een bedrag dat niet kon worden opgebracht, ook niet samen met andere gegadigden.

De samenwerking met Cineclub is nu van de baan en het filmhuis is in zee gegaan met de al eerder genoemde kooperatie, en zal gehuisvest worden in het Vestzaktheater. Voor de verbouwing is f 45.000,- bij elkaar gehaald, bestaande uit f 20.000,- renteloze leningen, f 10.000,- donaties en f 15.000,- subsidie van de gemeente. De verbouwing is uitgevoerd met de hulp van een groot aantal vrijwilligers. Voor de inrichting denkt met nog eens f 31.000,- nodig te hebben.

Het nieuwe theatertje ligt in het centrum van de stad en telt ongeveer 80 stoelen. Het krijgt een vaste 16 mm en 8 mm projektor. Het filmhuis zal 2 avonden per week film vertonen, en de verdere programmering zal bestaan uit amateurtoneel, vormingstheater en kindertheater.

Beheer en Programmering

De werkzaamheden voor het filmhuis worden verricht door een groep vrijwilligers. Uit hun midden wordt het stichtingsbestuur gekozen. De groep bestaat uit 12 personen en is ook na het vertrek uit de Kokerjuffer vrij konstant gebleven. De leden variëren van jong tot oud en verenigen uiteenlopende beroepen. De groep bepaalt het beleid en voert de praktische werkzaamheden uit. Wanneer het aantal voorstellingen in de toekomst toeneemt - en men hoopt dat dat mogelijk zal zijn - denkt men echter een betaalde kracht (halve tijd) nodig te zullen hebben. Voorlopig is daar geen geld voor.

Het filmhuis stelt zich ten doel allereerst films te draaien die de maatschappelijke emancipatie en kritische bewustwording van de bezoeker bevorderen en die (daarom) niet via de NBB worden getoond. Film wordt nadrukkelijk gezien als een middel dat de persoonlijke ontwikkeling van mensen kan begeleiden en het succes van een vertoning is dan ook vooral

gelegen in het feit dat bezoekers erover doordenken en verder praten. Er zullen ook kunstzinnige, avant garde films worden gedraaid.

Het filmhuis zal gedurende 10 maanden per jaar minimaal 4 films per maand vertonen, die elk twee keer worden vertoond. Er wordt - uit principe - niet geprolongeerd. Er wordt naar gestreefd zoveel mogelijk thematisch te programmeren (vrouwenfilms, een regisseurs-cyclus, homofilie, arbeid, de Duitse film, e.d.).

Ook is men van plan zelf films te gaan maken op 8 mm en video die dan als voorfilm zullen worden gedraaid. In samenwerking met het Creatief Centrum zal een cursus filmanalyse worden gegeven. (Zie ook de opzet van Filmhuis Arnhem).

De bezwaren jegens de bioskopen betreffen niet alleen de programmering, de vele prolongaties en reprises, maar ook de te hoge toegangsprijzen. Het filmhuis vraagt f 5,- per plaats, hoewel over dit "principe" onder de leden van de groep verschil van mening bestaat. Bij het opstellen van de nota (1980) is er contact geweest met de exploitant van de Alhambra bioskoop. Deze had geen enkel bezwaar tegen de oprichting van het filmhuis, zolang de programmering maar aanvullend was. Er bestaat zelfs een regeling waarbij men wederzijds - gratis - toegang heeft tot elkaars persvoorstellen.

De programmering van het filmhuis vertoont grote overeenkomst met die van Cineclub, hoewel men denkt dat Cineclub iets "moeilijker" programmeert. Men houdt elkaar van de programmering op de hoogte, maar er is geen overleg. (Zie ook verderop).

Distributie en publiekswerving

De belangrijkste distributeur is Film International met 60 - 70 % van het totale aanbod. Het filmhuis voorziet dat dit aandeel in de toekomst minder zal worden omdat het pakket van Film International volgens hen steeds kommercieler wordt en zich steeds meer op de bioskoop richt. Men verwijt Film International hierdoor niet langer het verlengstuk van de filmhuizen te zijn, maar het aanbod voor hen juist af te romen. De overige 30 - 40% van de films komt van Fugitive, Cinemien en Classics.

Voor de verhuizing kwamen er gemiddeld 20 bezoekers per voorstelling. In het nieuwe gebouw moeten dat er minstens 30 worden. Bij minder dan 20 bezoekers twijfelt men aan het eigen bestaansrecht.

Maandelijks wordt een filmkrant uitgegeven van ± 10 bladzijden A-4, gevuld met het programma van de maand, een vrij

uitvoerige bespreking van elke film en algemene filminformatie (geschiedenis, analyse). Deze filmkrant is gratis. De beide plaatselijke kranten (Tubantia en de Twentsche Courant) drukken het programma altijd af in hun agenda en wijden vaak een korte bespreking aan de films. Er wordt niet geadverteerd in de "ladder" omdat dat te duur is. Wel worden er affiches in de stad opgehangen.

Financien

Gezien de nieuwe behuizing is er ten aanzien van de financien nog veel onzeker. De huur is vooralsnog laag (f 150,- per maand), maar het is onzeker of dat zo zal blijven. Men wil proberen zonder exploitatie-subsidie te draaien, maar gevreesd wordt dat dat niet zal lukken. De gemeente Enschede heeft een eenmalige garantiesubsidie van f 7.410,- toegekend, maar wanneer het filmhuis deze garantie moet aanspreken stopt de groep zijn activiteiten. In geen geval wil men de "kommerciele toer" op. Het in gebruik nemen van het Vestzaktheater wordt door de groep gezien als een laatste poging in Enschede het filmhuis van de grond te krijgen. Als dat niet mocht lukken, stopt men ermee.

In een voorlopige begroting wordt uitgegaan van bijna f 20.000,- vaste kosten. Deze bestaan uit f 8.500,- voor gebouw, verzekeringen en afschrijvingen/reserveringen op inventaris, f 5.500,- voor publiciteit (krant), f 2.000,- voor bijzondere activiteiten en f 3.500,- voor vrachtkosten en telefoon. Deze f 20.000,- is de helft van het bedrag dat b.v. filmhuis Arnhem aan vaste lasten, exclusief personeel, kwijt is, maar impliceert een omzet van minimaal f 40.000,- per jaar (50% filmhuur). Bij een toegangsprijs van f 5,- zijn er dus minimaal 8.000 bezoekers per jaar nodig, oftewel 160 per week. Met niet meer dan twee voorstellingen per week moet op die manier elke voorstelling uitverkocht zijn.

CINECLUB / FILMKRING TECHNISCHE HOGESCHOOL TWENTE

Geschiedenis en Akkommodatie

In de jaren zestig bestond er aan de Technische Hogeschool een Filmkring en aan de Volksuniversiteit een Cineclub. In Enschede zelf bestond nog een tweede Cineclub. In 1970 zijn beide organisaties gefuseerd en vertonen sindsdien films op de Hogeschool, gelegen tussen Enschede en Hengelo. 1 maal per week wordt er een film gedraaid in het Amfitheater van het Cultureel Centrum van de hogeschool. Het is een vrij nieuwe, goed geoutilleerde zaal met 200 - 250 zit-

plaatsen. Er staan twee 16 mm projektoren, een vast en een los scherm. De zaal is direkt verbonden met een kantine en de bibliotheek, waarmee het een centrale culturele functie voor de campus vervult.

Beheer en Programmering

Filmkring/Cineclub maakt deel uit van de Culturele Organisatie van de TH. Ongeveer 2.500 studenten zijn voor f 50,- per jaar lid van deze organisatie en ontvangen daarvoor het zogenaamde cultuur- en sportzegel. Wie lid is kan gebruik maken van alle bestaande voorzieningen op dit terrein, waaronder het Amfi-theater. Dat wordt gebruikt door het Studium Generale, door verschillende studentenverenigingen en door de filmkring (10 - 20 %).

Zolang het theater nog avonden leeg staat, mag iedereen die in het bezit van zo'n zegel is er iets organiseren.

De filmkring heeft zo gratis de beschikking over een goede zaal met projectie en kan voor haar eigen ledenadministratie gebruik maken van de centrale computer.

Formeel valt de Filmkring onder de Culturele Raad van de TH (bestaande uit vertegenwoordigers van de studentenverenigingen), maar deze bemoeit zich niet met de programmering.

Het beleid ligt in handen van een bestuur van 6 - 8 personen. Het stelt 1 maal per half jaar een lijstje films samen dat vervolgens - al dan niet geamendeerd - geboekt wordt. Men vergadert dus niet vaker dan twee maal per jaar.

De doelstelling van de Filmkring is films te draaien die niet in Hengelo of Enschede te zien zijn, waarbij gestreefd wordt naar een zo gevarieerd mogelijk aanbod. Er wordt niet thematisch geprogrammeerd. Wel wordt af en toe een thematische filmweek georganiseerd. Een enkele keer wordt een regisseur uitgenodigd ter bespreking van een film, maar men heeft geen behoefte aan andere begeleidende activiteiten.

Van bestuursleden wordt verwacht dat zij iets van film afweten, de festivals bezoeken en de media bijhouden.

De filmkring programmeert 7 maanden per jaar, van 1 september tot 1 mei met een maand onderbreking rond nieuwjaar, en brengt per week 1 film in 1 voorstelling.

In het seizoen 1971/72 werd samengewerkt met de Kokerjuffer. Elke film werd eenmaal aan de TH en eenmaal in de Kokerjuffer vertoond. In 1973 werd deze samenwerking echter gestopt omdat de Kokerjuffer zich niet aan de gemaakte afspraken hield, films toch publiceerde terwijl dat niet mocht, films te laat terug stuurde en financieel in gebreke bleef.

Er is geprobeerd met andere filmhuizen overleg te voeren, maar ook dat is mislukt.

Distributie en Publiekswerving

De belangrijkste filmdistributeur is Film International dat 60 - 70 % van de films levert. Daarna komen Classics (20%) en Fugitive (10 %).

De filmkring kent leden. Deze worden elk jaar opnieuw geworven aan het begin van het studie-jaar. Hun aantal varieert tussen de 600 en de 1000. Het lidmaatschap kost f 4,- en geeft f 2,- reductie op de toegangsprijs. Na twee keer heeft men zijn lidmaatschap er dus al uit. Hoewel het lidmaatschap uitdrukkelijk open staat voor niet-studenten zijn de meeste leden studenten van de TH, of komen van een hogere beroepsopleiding in Enschede.

Eenmaal per half jaar wordt een boekje gemaakt in de vorm van een scheurkalender met een programma-overzicht en een (korte) bespreking van elke film. Dit boekje wordt aan alle leden toegestuurd. Daarnaast worden de films aangekondigd en vaak besproken in de beide plaatselijke kranten en in het Universiteitsblad en staan vermeld op het informatiebord van de TH. Ook Radio Oost kondigt de films wekelijks aan. Het meeste publiek komt op basis van de kalender, de rest "via-via".

Gemiddeld komen er 90 - 100 bezoekers per voorstelling. Dit zijn voor het merendeel leden (toegangsprijs f 3,-) en voor een klein deel niet-leden (toegangsprijs f 5,-). Er bestaat onder de leden van de werkgroep enig verschil van mening over de noodzaak van een groot publieksbereik. Sommigen zetten de kwaliteit van de film voorop, anderen vinden dat daarnaast de eis mag worden gesteld dat er gemiddeld 80 - 100 bezoekers worden gehaald.

Financien

Financieel bevindt de filmkring zich in een gunstige positie. Een groot deel van de vaste kosten (inclusief schoonmaak en verwarming) komen voor rekening van de Culturele Organisatie van de TH. Op grond van een ruwe vergelijking met verhuur van soortgelijke zalen kan deze "stille" subsidie op minstens f 10.000,- worden geschat. Ook de gekomputeriseerde ledenadministratie komt voor rekening van de TH. Het werk van de sekretaris is daardoor niet meer dan 1 uur per week. Het meeste werk gaat zitten in de publiciteit (4 dagen per half jaar) en in de vertoning zelf (2 - 4 personen 1 avond per week).

De organisatie loopt gesmeerd, veel is routine geworden en men werkt zonder enige statuten of reglementen.

De totale inkomsten (1981) bedragen ongeveer f 300,- per

voorstelling. Per jaar komt dat neer op ± f 12.000,-. Na aftrek van filmhuur (50%), filmvervoer en publiciteit resteert meestal een positief saldo dat varieert van enkele guldens tot f 5.000,- per jaar.

Volgens de Filmkring vormt de televisie een voelbare bedreiging. Men had "De Orkestrepetitie" van Fellini en "La Provinciale" van Coretta geprogrammeerd. Deze werden toen voortijdig door de VARA uitgezonden, waardoor de films veel minder publiek trokken dan verwacht mocht worden. Ook het aanbod op Duitsland 3 overlapt een enkele keer de eigen programmering.

bronnen:

C. Bloemers, Timmer, bureau culturele zaken
F. Nijssen, mevr. M. Maatje, Stichting Filmhuis Enschede
E. Siegel, Filmkring/Cineclub

Filmkranten, april, mei en juni 1981

"Filmladder", steekproef van 12 weken tussen 17/12/81 -
23/6/82

"Filmhuis Enschede", nota-oktober 1980

Subsidieverlening Stichting Filmhuis Enschede, 23/3/1981

Verslag van Filmhuis Enschede aan de gemeente, 4/8/1981

Voorstel tot afwijzende reactie op het subsidieverzoek van
Stichting Filmhuis Enschede, 13/10/1981

"Filmhuis Enschede, Irene een toekomst", 12/11/1981

Begroting Stichting filmhuis Enschede i.o. (1981)

Subsidie-aanvraag Vestzaktheater 7/2/1982

idem, 4/4/1982

Voorstel tot toekenning van subsidieaanvraag, juni 1982

Vragenlijst van het Vrije Circuit (Cineclub).

Kalender Cineclub/Filmkring 1962, 1979, 1981, 1982

"The best of Cineclub". festival september 1980

Jaarverslag Cineclub 1970/71 - 1975/76

G R O N I N G E N

Groningen is een stad met 160.000 inwoners. Zij vervult een duidelijke centrumfunctie voor het noorden van het land. Met een universiteit, een conservatorium, een symfonie-orkest, een kunstakademie, verschillende theaters en musea is "Groningen een regionaal platform voor tal van culturele activiteiten, in of buiten de stad ontwikkeld", zoals de stad zelf zegt in de discussienota over cultuurbeleid (1981).

Het filmaanbod wordt geleverd door 11 bioskoopzalen, het dagelijks programmerende Filmhuis Liga '68, en enkele wekelijkse vertoners, zoals Vera Zienema Simplon, Nassauplein en Lutjebios. In het onderzoek zijn opgenomen Liga '68 en Vera Zienema.

DE BIOSKOPEN

De 11 bioskoopzalen in Groningen zijn verdeeld over 6 theaters. Een theater met 4 zalen, een theater met 3 zalen, een met 2 zalen en twee met 1 zaal. Het beheer is in handen van drie exploitanten. City beheert 3 zalen (1 gebouw), de Groninger Filmonderneming/Groninger Bioskoopexploitatie-mij/Novum/Bioskooponderneming A.F. Wolff (allen Wolff) beheert 7 zalen in 3 gebouwen, en Grobion exploiteert 1 losse zaal. De programmering van de bioskopen in Groningen is opvallend "kunstzinnig". 2 zalen brengen bijna uitsluitend kunstzinnige films en nog eens 5 zalen vertonen deze films regelmatig. 2 hiervan zijn grote theaters die vooral de grote publieksfilms brengen. Filmhuis Liga '68 huurt een zaal van Wolff en exploiteert deze zelfstandig.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

Al vanaf het begin van de zestiger jaren bestaan er in Groningen alternatieve filmvertoners, zoals Cineclub, later gevolgd door Liga '68, Simplon, Vera Zienema en Filmclub Nassauplein. Enkelen daarvan werden incidenteel door de gemeente gesubsidieerd. Liga '68 ontving in die jaren een subsidie op de exploitatie van maximaal 25% van de eigen inkomsten.

In 1977 kwam er een samenwerking tot stand tussen de Groninger Filmonderneming B.V. (Wolff) en Liga '68. De GFO wilde een pand aankopen en verbouwen tot 3 bioskoopzalen, waarvan er een zou worden verhuurd aan de Liga. Deze vroeg daarvoor subsidie aan bij de gemeente, zowel een verbouwingssubsidie als een exploitatiesubsidie. De gemeente ging hiermee akkoord. Het plan werd een jaar later gerealiseerd. Het gebouw bevatte drie zalen. Een zaal met 327 stoelen, een zaal met 163 stoelen en een met 88. De laatste zaal kwam ter beschikking van de Liga. De gemeente droeg f 45.000,- bij aan de verbouwing. De rest van de f 125.000,- die nodig was voor de verbouwing en inrichting van de kleine zaal, kwam van de provincie en van diverse fondsen. Als voorwaarde werd ge-

steld dat de Liga een huurkontraakt van 10 jaar zou krijgen en dat de kosten van de verbouwing niet in de huurprijs zouden worden doorberekend.

Liga '68 kreeg ook een ruimere subsidie. Onervarenheid met de subsidiering van bioskopen leidde tot enig verschil van mening over de beste vorm waarin deze subsidie gegeven kon worden. Tenslotte werd besloten tot een exploitatiesubsidie met een maximum van f 29.805,- per jaar. In de daarop volgende jaren nam het subsidiebedrag snel toe (cijfers gemeente Groningen):

1978	29.805,-
1979	56.926,-
1980	66.000,-
1981	69.630,-
1982	81.460,-
1983	83.090,-

Naast voorwaarden van continuïteit en geen doorberekening in de huurprijs, stelt de gemeente geen andere bijzondere voorwaarden. De Liga moet wel voldoen aan de Algemene Subsidievoorwaarden die de gemeente in 1981 opstelde.

Ook de andere vertoners bleven subsidie ontvangen, maar incidenteel en met aanzienlijk geringere bedragen. Zo ontving Vera Zienema (als filmhuis) in 1982 f 4.000,- voor het organiseren van twee filmweken.

In 1982 wilde de Liga een tweede zaal openen in de Oosterpoort. De daartoe noodzakelijke verbouwing van de Oosterpoort heeft echter nog steeds niet plaatsgevonden en het vertrek van de directeur naar aanleiding van verwickelingen rond de Oosterpoort en een wethouderswisseling hebben dit initiatief voorlopig op de lange baan geschoven.

FILMHUIS LIGA '68

Geschiedenis en Akkommodatie

Vanwege de sterke bemoeienis van de gemeente met de Liga is veel hiervoor al beschreven. In 1978, tien jaar na de oprichting, kreeg de Liga de beschikking over een echte bioskoopzaal met oplopende vloer, 88 vaste stoelen, 16 en 35 mm projectie en een vast filmdoek. Het is een mooie zaal.

Beheer en Programmering

De Liga is een onafhankelijke stichting. Het bestuur van de

stichting vult zichzelf aan en benoemt en ontslaat de directeur die men in dienst heeft. Deze is verantwoordelijk voor de programmering, onderhoudt de kontakten met andere vertoners, de gemeente en distributeurs, verzorgt de publiciteit en stelt zich op de hoogte van nieuw filmaanbod. Eenmaal per maand is er overleg tussen de directeur en het dagelijks bestuur van de stichting. De stichting heeft verder geen personeel in dienst. Ook zijn er geen vrijwilligers of leden. Alleen de penningmeester van het bestuur kan worden beschouwd als een vrijwillige administrateur.

De kaartverkoop, de projectie en de schoonmaak worden gedaan door de exploitant van de andere twee zalen. Hiervoor betaalt de Liga een vergoeding die is inbegrepen in de huur van de zaal. De samenwerking met Wolff is zeer bevredigend. De salarisadministratie is uitbesteed aan een service-orgaan voor sociaal-kulturele instellingen.

De doelstelling van de Liga is:

"het op een professionele manier vertonen van kwalitatief goede films, die om een of andere reden niet door de bioskopen worden geprogrammeerd, met het aksent op nieuwe films; het verlagen van kulturele drempels (...) door, in ruimtelijke zin aansluiting te zoeken bij het kommerciele bioskoopbedrijf en als vertoner onafhankelijk te blijven van distributeurs, andere vertoners, overheid en publiek".

De Liga programmeert zelfstandig en overlegt met Wolff over de vertoning van NBB-films, waarvoor hij zelf geen belangstelling heeft. Men is ervan overtuigd dat de alternatieve vertoning het meest gebaat is met een echte bioskoopzaal. Jaarlijks worden er in samenwerking met andere filmhuizen of distributeurs enkele filmweken gehouden rond een thema. In 1981 waren dat "De jonge Duitse film", "Black American Filmfestival" en "Hongaarse Filmdagen", een Poolse filmweek en een amateurfilmfestival (in samenwerking met een Groninger bioskoop en de culturele raden van Groningen - stad en provincie). Bij die gelegenheden worden ook diskussies georganiseerd met regisseurs en spelers (drie keer). Een filmweek wordt gezien als een "weliswaar verplicht onderdeel van een filmhuis, maar toch een activiteit waarvoor de belangstelling steeds weer tegenvalt".

De overige films worden niet thematisch geprogrammeerd. Zij staan een week, en vaak langer. De Liga is geen principieel tegenstander van prolongatie, maar erkent tegelijkertijd dat daardoor het filmhuis gemakkelijk "verstopt". Om die reden is dan ook geprobeerd in de Oosterpoort een tweede zaal te openen, voor enkele voorstellingen per week, in het bijzonder voor de avant-garde film, historische retrospectieven en voor activiteiten waarin ook tentoonstellingen of theater een rol kunnen spelen.

Distributie en Publiekswerving

De Liga programmeert jaarlijks 80 - 100 films. Hiervan worden er ongeveer 60 in de normale weekprogrammering gedraaid (14 avondvertoningen en 2 nachtvertoningen).

Film International is de belangrijkste leverancier met 50 films (80%), daarna komen The Movies/Classics met 10 films (15%) en Fugitive met 4 films (5%).

De Liga is ook zelf importeur van films. In 1981 had men de rechten op 13 films. De distributie daarvan is ondergebracht bij Film International en Fugitive. In afwijking van andere filmhuizen betaalt de Liga wisselende filmhuurpercentages, met een gemiddelde van 32 1/2 %. Bij de bioskopen is een dergelijk percentage gebruikelijk, maar onder filmhuizen wordt meestal 50% betaald. De Liga heeft dit lagere percentage kunnen bedingen omdat men een veel groter publiek bereikt.

Al deze afwijkingen maken de Liga bij de andere filmhuizen niet altijd populair. Haar wordt een te grote kommercialiteit verweten en ook de eigen import draagt niet ieders goedkeuring. Omgekeerd vindt de Liga dat veel filmhuizen niet zakelijk genoeg zijn en stellen zij dat " er van de NBB veel te leren valt".

De avondvoorstellingen trekken gemiddeld 41 bezoekers, de nachtfilms 35. Dat waren er in 1981 iets meer. In totaal telde de Liga in 1981 ongeveer 32.000 bezoeken.

In 1979 is een publieksonderzoek gehouden waaruit bleek dat 60% van de bezoekers studeert (aan de universiteit of een hogere beroepsopleiding) en jonger is dan 25 jaar. Bijna alle bezoekers wonen in de stad Groningen en 95% noemt zich links georiënteerd met een voorkeur voor maatschappelijk geëngageerde films. Er bleek een sterke samenhang te bestaan tussen bezoek aan het filmhuis en bioskoopbezoek in het algemeen.

De Liga veronderstelt dat een groep van ongeveer 800 mensen de vaste kern van bezoekers vormt. Bij festivals worden passe partouts uitgegeven, waarvan ongeveer 20 mensen gebruik maken.

Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld door wekelijkse publikatie in de film ladder (!), filmbesprekingen in de plaatselijke kranten (Nieuwsblad van het Noorden, de Gezinsbode en de Winschoter Courant), advertenties en bespreking in de Universiteitskrant.

De Liga geeft geen eigen krant uit, maar had zich geabonneerd op de filmkrant van Film International, zij het meer uit solidariteit dan dat daar veel effect van wordt verwacht. (De Filmkrant is nu een zelfstandige uitgave en wordt gratis verspreid.)

Financien

Een kaartje kost f 7,25,-. De prijs is enkele keren verhoogd, ook om deze 'meer in overeenstemming te brengen met de prijs voor een bioskoopkaartje'.

Omdat de Liga een belangrijk deel van de faciliteiten (zaal en personeel) huurt van Wolff, ziet het financieel overzicht (1981) er anders uit dan van veel andere filmhuizen. Ook het feit dat men geen 50% maar ± 30% filmhuur betaalt geeft een afwijkend beeld.

UITGAVEN		INKOMSTEN	
zaalhuur	139.463	recettes	233.474
personeel	60.539	Oosterpoort	17.700
filmhuur/-transport	86.316	diversen	12.313
publiciteit	23.079		
onderhoud/afschr.	14.194	Totaal	<u>263.487</u>
kantoor/reiskosten	6.067	subsidie Gron.	66.171
TOTAAL	<u>329.658</u>	TOTAAL	<u>329.658</u>

FILMHUIS VERA ZIENEMA

Geschiedenis en Akkommodatie

De jongerensociëteit Vera is een groot, door de gemeente gesubsidieerd, jongerencentrum. Het heeft verschillende ruimtes, waarvan er twee voor alle mogelijke publieksactiviteiten worden gebruikt, zoals muziek, theater, discussie en film. De filmvertoningen zijn gestart in 1976 en vinden nu wekelijks op woensdag plaats. In de daarvoor gebruikte zaal kunnen 80 - 100 stoelen worden neergezet en om de achterste rijen meer zicht te geven worden deze boven op tafels geplaatst. Men heeft de beschikking over een 16 mm - en een diaproyektor in een aparte kabine en een - beperkte - geluidsinstallatie.

Men is niet tevreden over de akkommodatie. De projectie en het geluid zijn niet goed en het liefst zou men een eigen, aparte, filmzaal hebben, zonder evenwel een zelfstandig filmhuis te willen worden.

Beheer en Programmering

Het jongerencentrum heeft een nogal ingewikkelde, democratische, structuur. De uiteindelijke zeggenschap ligt bij een

Algemene Ledenvergadering. Deze benoemt een bestuur, waarvan de leden de leiding hebben over verschillende sekties - w.o. bar, politiek, programma, financiën e.d. De sekties worden bemand met vrijwilligers en enkele betaalde krachten en hebben op hun beurt een vrij grote autonomie. Er zijn in totaal 11 mensen in dienst, van wie 5 full-time. De meeste van hen voeren duidelijk omschreven, praktische werkzaamheden uit, zoals het schoonmaken van het gebouw, portiers-diensten en administratie. Twee van hen zijn sociaal-kultureel werkers en hebben ook een inbreng in de programmering van het centrum. Er zijn ook altijd een aantal stageaires van de sociale academie. De verhouding tussen de betaalde krachten en de vrijwilligers/leden is niet altijd even soepel. De werkzaamheden voor het filmhuis worden gedaan door een groep van ongeveer 5 vrijwilligers. Deze programmeert en verzorgt de vertoning. Een probleem is dat de vrijwilligers zelden langer dan een half jaar blijven en er nogal wat conflicten zijn over zaken als het opruimen van de zaal, na afloop van de vertoning. Ook is men niet tevreden over de samenhang van de filmprogrammering met de andere activiteiten van het jongeren centrum.

Vera Zienema stelt zich ten doel films te vertonen die aansluiten bij de doelgroep, d.w.z. "maatschappij-kritisch en met psycho-sociale problematiek". Deze doelstelling ligt in het verlengde van die van het jongeren centrum dat hoopt "bij te dragen aan een betere samenleving" en zich om die reden richt op "anti-kapitalistische en emancipatorische" activiteiten. Het vertonen van films draagt hieraan bij omdat "het medium film bij uitstek geschikt is voor de bewustmaking en vorming van brede lagen van de bevolking".

Men probeert zoveel mogelijk Nederlandse Films te vertonen en in het bijzonder aandacht te schenken aan Groninger (amateur) filmers.

Maandelijks wordt een thema centraal gesteld, zoals de Duitse Film, de Japanse Film of de Muziekfilm en er worden twee maal per jaar speciale filmweken gehouden, in samenwerking met de andere kleine vertoners, Simplon, Lutjebios en Grand Theater. Een van beide weken valt meestal samen met de intree van nieuwe studenten. Men heeft een enkele keer meegedaan met Cinemathema, maar dat was geen succes.

De programmering wordt afgestemd op hetgeen de bioskopen en Liga '68 niet programmeren. Enerzijds wordt echter door Vera Zienema de klacht geuit dat de bioskopen en de Liga te weinig ruimte overlaten voor Vera Zienema (en andere vertoners), terwijl Liga '68 anderzijds verweten wordt steeds meer een "bioskoop" te zijn en zich vooral te richten op het publiek in plaats van uit te gaan van de "innerlijke waarde van de film". Dit wordt gezien als een ideologische verlooping. Hetzelfde verwijt treft Film International. Ook zegt men vrij veel last te ondervinden van de televisie-

programmering.

Maandelijks komt het Groninger Alternatieve Filmoverleg (GAFO) bijeen, bestaande uit Liga'68, Vera Zienema en de andere kleine vertoners. De kleinere proberen programmatisch overleg te voeren en hun filmvertoningen niet op dezelfde dag van de week te houden, en met de Liga wordt soms samen-gewerkt in het kader van een festival of thema's.

Distributie en Publiekswerving

Per jaar worden ongeveer 60 - 80 films vertoond. Hiervan komt 55% van Classics en 45% van Film International. Een enkele keer wordt ook een film van Fugitive gehuurd. Per voorstelling komen er 35 - 40 bezoekers (per jaar \pm 2.000). Het betreft meestal jongeren tussen de 18 en 25 jaar, voor het merendeel studenten met een grote liefde voor de film.

Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld door middel van advertenties, affiches en het eigen programma-blad Vera. Dat laatste geeft een overzicht van alle activiteiten van het jongerencentrum en geeft een korte inhoudsbeschrijving van de te vertonen films.

Samen met de andere vertoners van het GAFO wordt geprobeerd de kleine vertoners in de bioskooppladder te krijgen. De pers besteedt over het algemeen alleen aandacht aan de festivals die er gehouden worden, niet aan de regelmatige programmering.

Financien

Het financieel beleid van Vera is enigszins chaotisch. Er zijn in het verleden nogal wat schulden gemaakt en het kost veel moeite deze in te lopen. De afrekening voor 1981 ziet er als volgt uit:

UITGAVEN		INKOMSTEN	
personeel	267.965	subsidie Gron.	320.390
huisvesting	146.293	subsidie Soc.Za.	47.369
kantoor/organisatie	36.234	entree film	5.160
filmhuur	9.870	overige entrees	181.557
filmvervoer e.d.	2.642	bar (film)	8.694
andere activiteiten	254.092	bar (overige)	345.743
bar (inkoop)	171.491	offset-druk	16.419
positief saldo	35.495		
TOTAAL	<u>926.082</u>	TOTAAL	<u>926.082</u>

Wanneer alleen naar de exploitatie van de filmvertoningen wordt gekeken kosten deze f 12.512,- en brengen f 9.507,- op (f 5.160,- entrees en ±f 4.347,- winst bar). Resteert een tekort van ±f 3.000,- per jaar. Dit wordt aangevuld uit de algemene middelen van Vera. Zouden ook de kosten voor personeel, huisvesting en organisatie worden toegerekend, dan komt er nog f 45.000,- tot f 60.000,- bij (afhankelijk van het aandeel van de filmvertoningen in het totaal der activiteiten).

Een kaartje kostte tot 1982 f 2,50. Vanaf dit jaar wordt dat f 3,50. Daarnaast betalen alle bezoekers aan Vera f 1,50 per maand lidmaatschap.

Voor de gezamenlijke filmweken wordt apart subsidie aangevraagd en gekregen van de gemeente en de universiteit van Groningen. Dit was in 1982 f 4.000,- van de gemeente.

bronnen:

B.W. de Vries, beleidsambtenaar Culturele Zaken, Groningen
F. Westra, M. Aukema, programmeur en bestuurslid Liga '68
H. Boland, medewerker (vrijwilliger) Vera Zienema

Raadsvoorstel Subsidieverzoek van de Stichting Liga '68 ten behoeve van de exploitatie van een filmhuis, 5 april 1977, nr.381

Raadsvoorstel Subsidiering Stichting Liga '68, 2 maart 1978, nr.365

Algemene Subsidieverordening, 21 december 1981, nr.19

Toelichting op Algemene Subsidieverordening, idem

Herkenbaar, maar niet bekend, discussienota over het cultuurbeleid, 1 mei 1981

Liga '68, jaarverslag over het jaar 1979

idem, 1980

idem, 1981

idem, exploitatieoverzicht over 1981

Vragenlijst van het Vrije Circuit

Taken en verantwoordelijkheden van de groepen binnen Vera, z.j.

Vera, conceptbeleidsnota 1979-'80

idem, jaarverslag bestuur, 1981-'82

idem, Begroting 1981, afrekening 1981

idem, Investeringslijst

idem, overzicht van films 1981

Vera Zienema, jaarverslag, 8 juni 1981

Verakrant, nr. 3, 12 februari 1982

Vragenlijst van het Vrije Circuit

Subsidie-aanvraag projekt "filmweken", 1982

"Thrillers", filmweek 8 mei - 15 mei 1982, Grand Theatre, Vera, Simplon.

D E N H A A G

Den Haag is met 450.000 inwoners de derde stad van Nederland. De centrumfunctie van Den Haag is echter minder groot dan op grond van het inwonertal verwacht zou kunnen worden vanwege de nabijheid van Rotterdam en de wat grotere provincieplaatsen Leiden en Delft. De stad beschikt over alle mogelijke kulturele voorzieningen.

Het filmaanbod wordt verzorgd door 31 bioskopen, door het Haags Filmhuis met een dagelijkse programmering en door enkele incidentele vertoners, waaronder het vrouwenhuis dat 1 film per maand programmeert. Ook is er het Haags Kijkhuis, maar dat vertoont alleen video. Voor het onderzoek zijn het Haags Filmhuis en het vrouwenhuis bezocht.

DE BIOSKOPEN

De 31 bioskoopzalen zijn gehuisvest in 11 gebouwen. 3 gebouwen tellen 5 zalen, 4 gebouwen hebben 3 zalen, 2 hebben er 2 en 2 hebben 1 zaal. Het beheer over deze zalen is in handen van 6 exploitanten. De bv. Nationale Bioscooponderneming/bv. Maatschappij voor Cinegrafie/Nebema exploiteert 11 zalen in 4 gebouwen, Tuschinsky heeft 9 zalen in 3 gebouwen, City en Royal hebben ieder 5 zalen in 1 gebouw en Jogchem's beheert een losse zaal.

Het aantal bioskopen is groter dan in 1975. Toen waren er niet meer dan 23. Ook hier is die toename het gevolg van het inbouwen van nieuwe zalen in bestaande gebouwen, ten koste van de enkelvoudige zalen.

3 zalen programmeren vrijwel uitsluitend kunstzinnige films. Daarnaast zijn er nog eens 9 zalen waar regelmatig kunstzinnige films te zien zijn. 3 van deze zalen zijn grote theaters en brengen de grote publieksfilms, waaronder de succesvolle kunstzinnige films. 9 zalen programmeren uitsluitend sex- en/of vechtfilms en de rest brengt een gevarieerd programma, waar ook een enkele kunstzinnige film in voorkomt.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

Met de bioskopen heeft de gemeente geen bemoeienis. Filmtheater Du Midi vroeg enkele jaren geleden om financiële steun van de gemeente. Het heeft die steun niet gekregen en

dreigt nu met een faillissement. Het plan van de NBB ter ondersteuning van de import van kunstzinnige films uit 1974 werd aanvankelijk welwillend ontvangen en een subsidie van de gemeente werd toegezegd. Maar na verzet van de plaatselijke filmhuizen en een door hen aangespannen proces bij de Raad van State is het plan niet uitgevoerd. Wel heeft de gemeente verregaande bemoeienis met het Haags Filmhuis (zie verderop).

In haar Verkennende Nota inzake het Kunstbeleid van 1972 stelde de gemeente al dat zij een taak had met betrekking tot het ontwikkelen van een niet-kommercieel filmklimaat. Deze taak uitte zich in die tijd in het subsidiëren van enkele alternatieve vertoners.

Er bestonden in Den Haag vier vertoners die zich op een breed publiek richtten, Bzztoh (dat films vertoonde in het Gemeentemuseum), Theater in de Steeg (in eigen accommodatie), het Kijkhuis (een theater) en Filmcentrum Den Haag (een bioskoop). Daarnaast vertoonde het Museum voor Onderwijs 6 keer per jaar een film voor schoolkinderen. Een overzicht voor het seizoen 1975/76 geeft de volgende getallen:

	voor- stel- lingen	films	bezoekers per voorstel.	bezoekers totaal
Filmcentrum	27	27	249	6.723
Theater in de Steeg	?	?	40	?
Bzztoh	21	20	72	1.512
Museum voor Onderwijs	6	6	175	1.050
Kijkhuis	± 300	± 160	?	?

In 1973/74 werd een - gesubsidieerde - poging ondernomen te komen tot een circuit van vertoners in Den Haag en enkele omliggende gemeenten. Deze poging mislukte vanwege een gebrekkige coördinatie, publiciteit en slechte accommodaties.

In 1975 schreven de onafhankelijke filmvertoners - zoals zij zichzelf noemden - een adres aan de gemeenteraad waarin zij een plan ontvouwdeden voor een centraal filmhuis. Dit filmhuis moest de vertoning van alternatieve films konsentreren, een werkplaats voor producenten van films huisvesten en service verlenen aan het onderwijs en het sociaal-kultureel werk.

Het moest zich richten op de audio-visuele media in het algemeen. Door deze concentratie van het aanbod in een goed geoutilleerde zaal met dagelijkse voorstellingen hoopte men de kwaliteit van de vertoning te vergroten, meer samenhang in de programmering te bereiken en een groter publiek te trekken.

Nog in dat zelfde jaar ging de raad akkoord met de oprichting van een gemeentelijke Filmstichting, naar analogie met reeds bestaande stichtingen voor o.a. muziek en beeldende kunst. Deze Haagse Filmstichting kreeg de statutaire opdracht om de produktie en vertoning van belangwekkende kunstzinnige films te bevorderen. Hiermee zou de stichting zich niet alleen richten op het tot stand komen van een filmhuis, maar ook opdrachten verlenen en wellicht meedoen aan het fonds voor de kunstzinnige film van de NBB uit 1974. Anders dan in andere gemeenten, heeft Den Haag het beleid in handen gelegd van een gemeentelijke stichting, waarvan de statuten en het budget worden bepaald door de gemeenteraad en het bestuur wordt benoemd door B&W, terwijl het secretariaat van de stichting gevoerd wordt door ambtenaren van de afdeling kunstzaken. De subsidie is structureel, en maakt dus deel uit van de gemeentebegroting onder de post kunstzaken.

In 1976 bracht de nieuwe stichting een nota uit waarin de opzet van de onafhankelijke vertoners grotendeels werd overgenomen. Men pleitte voor een "geïntegreerde benadering van het verschijnsel filmhuis", waarin produktie, vertoning, discussie en dokumentatie gelijktijdig onderdak zouden hebben. Voor de vertoning zouden twee zalen moeten komen, een zaal met 200 stoelen en een met 60 stoelen, en voorzieningen voor 35 mm, 16 mm, 8 mm en video. Om die reden wees men een onderkomen in een bioskoop af, maar tegelijkertijd wilde men zich ook niet beperken tot vertoning in een slecht geoutilleerd filmzaaltje. De programmering zou breed moeten zijn: "van de goed gemaakte amusementsfilm tot en met de meest experimentele avant garde rolprent". Men vond "de polarisatie tussen kommercieel en alternatief heilloos".

Men rekende een investering van f 750.000,- voor aankoop en verbouwing van een pand nodig te zullen hebben en jaarlijks f 300.000,- op de exploitatie tekort te zullen komen.

In 1979 werd door de gemeente een pand aangekocht en werden de plannen van de Haagse Filmstichting in principe overgenomen, met uitzondering van de video-activiteiten. Later werd besloten een werkverdeling te maken tussen het nieuw te bouwen filmhuis en het reeds bestaande Kijkhuis, waarbij de laatste zich vooral op video-activiteiten zou richten. In December 1979 keurt de gemeenteraad de verbouwing en exploitatie van het filmhuis goed. Voor de verbouwing werd

1,8 miljoen gulden uitgetrokken (f 180.000,- op jaarbasis). Besloten werd tot een exploitatiesubsidie van f 800.000,- (inclusief de rente en aflossing op de verbouwing). De subsidies aan 8zztoh (f 15.000,-) en het Filmcentrum Den Haag (f 10.000,-) zouden daarmee vervallen. Het Kijkhuis bleef bestaan, maar zou zich uitsluitend gaan bezig houden met video, daartoe gesubsidieerd door de gemeente Den Haag en door het Ministerie van WVC.

Er ontstond kort daarna een konflikt tussen de Haagse Filmstichting en enkele organisties die bij de oprichting van het filmhuis betrokken waren. De HFS achtte zich de aangewezen instantie om straks het beheer over het filmhuis te voeren. Het ging immers om niet onaanzienlijke subsidies van de gemeente en de stichting was in de eerste plaats verantwoordelijk jegens de gemeente. Enkele instellingen wilden daarentegen een veel sterkere vertegenwoordiging van henzelf in het beheer. De HFS wilde ook de zeggenschap van de gebruikers van het filmhuis beperken tot een adviserende stem, omdat een bijeenkomst van - toevallige - gebruikers nooit het belang van alle potentiële gebruikers kan vertegenwoordigen. Een en ander leidde in 1981 tot nieuwe statuten, waarin het bestuur van de HFS tot taak krijgt het personeel van het filmhuis te benoemen, waarbij voor de benoeming van de directeur overleg met 8&W noodzakelijk is.

In 1981 werd het nieuwe gebouw geopend onder de naam Haags Filmhuis. In dat jaar kreeg het filmhuis f 815.000,- subsidie, het jaar erop f 800.000,-. Deze bedragen vormen een structureel onderdeel van de gemeentebegroting.

HAAGS FILMHUIS

Geschiedenis en akkommodatie

De geschiedenis van het filmhuis is hiervoor al verteld. De akkommodatie is inderdaad zo mooi en ambitieus geworden als door de Haagse Filmstichting was gehoopt. Het heeft de beschikking over twee filmzalen, een met 131 stoelen en een met 40 stoelen en er kan zowel op 16 mm als 35 mm worden geprojecteerd. Ook kan bij grote toeloop worden uitgeweken naar het aangrenzende theater Pepijn. Daarnaast is er een bibliotheek, een leestafel, een infobalie, een filmcafe en een studio voor 8 mm, super 8 mm en 16 mm film. Zoals de stichting het zelf zegt: " zonder loze opschepperij een van de best opgezette filmhuizen in Nederland ".

Beheer en Programmering

Wat de formele bestuursverantwoordelijkheden betreft is in het voorafgaande al het nodige gezegd. Het dagelijkse beheer is in handen van betaalde medewerkers. Er zijn twee operateurs in dienst, een algemeen assistente, een algemeen coördinator en twee docenten voor de workshop. Het beheer van het filmhuis vraagt ongeveer 5 1/2 arbeidsplaats. De workshop vormt een min of meer afzonderlijke afdeling. Deze wordt gegeven in samenwerking met de Vrije Film Academie te Rotterdam. Een cursus duurt 3 maanden en kost f 150,- (eksklusief materiaal).

Het filmhuis stelt zich ten doel " een onafhankelijk en open centrum te zijn voor de film in al zijn verschijningsvormen, een ontmoetingsplaats voor filmmakers en publiek". Deze doelstelling is aanzienlijk ruimer dan die van de meeste andere filmhuizen in Nederland. Niet alleen vertonen, maar ook dokumentatie en discussie en bevordering van de productie. Wat de vertoning zelf betreft bestaat er wel grote overeenkomst met andere filmhuizen: " het vertonen van datgene wat elders niet aan bod komt". De programmering is - vooral in de kleine zaal - thematisch (Joyce, Japanse film, Duras, Berlijn, Denemarken, e.d.).

Er vindt af en toe overleg plaats met andere grote filmhuizen in Nederland (Groningen, Rotterdam, Utrecht, Arnhem, Delft, Den Bosch en Eindhoven) over praktische problemen en distributievoorwaarden. De kleine zaal van het filmhuis wordt geprogrammeerd in samenwerking met het Hoogt in Utrecht en Film International, onder de naam Open Cinematheek.

Distributie en Publiekswerving

Het filmhuis vertoont jaarlijks ongeveer 173 films (1981). Hiervan komen er 100 (58%) van Film International, 40 (23%) van Classics/The Movies, 30 (17%) van Concorde en 3 (2%) van Fugitive. Het Haags Filmhuis is een van de filmhuizen die op de Lijst van Geen Bezwaar staat en 10 weken per jaar films van NBB-distributeurs mag vertonen. Beide zalen hebben iedere avond twee voorstellingen en in het weekeinde zijn er regelmatig extra nachtvoorstellingen. In totaal levert dat 1.250 voorstellingen per jaar op. Gemiddeld komen er 20 bezoekers per vertoning. Zo trekt een film die een hele week staat $14 \times 20 = 280$ bezoekers. Er worden ook films geprolongeerd.

Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld door middel van een informatieblad (oplage 300 per week), affiches, advertenties en besprekingen in de twee (voorheen 3) Haagse kranten, het Binnenhof en de Haagse Courant.

Hoewel de films regelmatig worden besproken, schenken deze kranten - volgens het filmhuis - meer aandacht aan de bioskopen dan aan het filmhuis.

Het eigen informatieblad beslaat 1 vel A-4, waarop het programma van beide zalen voor 1 week staat vermeld, aangevuld met enkele krantenknipsels. Het ziet er niet erg aantrekkelijk uit. Men is ook zelf niet tevreden over de publiciteit. Sinds kort wordt gewerkt met mooie maandaffiches in 3-kleurendruk.

Financien

De volgende cijfers zijn ontleend aan de begroting voor het jaar 1982:

UITGAVEN		INKOMSTEN	
personeel	313.878	zaalverhuur	15.600
huisvesting	353.400	diverse subs.	12.922
organisatie	68.580	workshop	5.200
afschr. app.	72.700	filmrecettes	169.500
publiciteit	46.800		
dokumentatie e.d.	10.664	Totaal	<u>203.222</u>
worschop	31.200		
filmhuur en transp.	112.000	subsidie	815.000
onvoorzien	13.000		
Totaal	<u>1.018.222</u>	Totaal	<u>1.018.222</u>

Vooraf door de aanwezigheid van de workshop is het Haags Filmhuis niet geheel vergelijkbaar met andere filmhuizen. In ieder geval wordt zichtbaar dat de filmrecettes de filmhuur en -transport met f 57.500,- per jaar overschrijden.

De hoge personeelslasten en huisvestingskosten (het pand is een monument) betekenen dat er op het filmhuis vrij veel geld moet worden toegelegd (± f 20,- per bezoek).

Een kaartje kost f 7,50 (CJP f 6,-) en de recette per voorstelling bedraagt f 127,-

VROUWENHUIS

Het vertonen van films is slechts een van de activiteiten van het vrouwenhuis. De filmgroep van het vrouwenhuis is opgericht in 1979 door een groep vrijwilligers. De bedoeling ervan is de bezoeksters van het vrouwenhuis ontspanning te bieden en de emancipatie van de vrouw door middel van film te bevorderen. Hoewel het - o.a. door gebrekkige continuïteit van de vrijwilligers - enige tijd heeft geduurd voordat er regelmatig films werden gedraaid, wordt er nu eenmaal per

maand een film vertoond. De vertoningen vinden plaats in een kleine ruimte met 35 zitplaatsen.

Alle films worden betrokken van Cinemien. Gemiddeld komen er 30 bezoekers per voorstelling. Soms wordt een toegangsprijs van f 2,50 gevraagd. Dit is onvoldoende om de filmhuur en het transport te betalen. Het tekort wordt aangevuld door het vrouwenhuis, dat van de gemeente Den Haag f 12.000,- subsidie krijgt voor de organisatie van al haar activiteiten.

Het programma wordt aangekondigd in de plaatselijke pers, door middel van affiches en via een eigen "nieuwsbrief", waarin de activiteiten voor een maand worden opgesomd, zoals swing-avonden, koken en eten, theater, kabaret, muziek en ook film. De inhoud van de film wordt daarin zeer kort beschreven.

bronnen:

A.P. Spijkers, afdeling kunstzaken Den Haag, sekretaris van de Haagse Filmstichting

Mevr. D. de Vos, coördinator Haags Filmhuis

Mevr. A. Collee, lid zaterdagavondgroep vrouwenhuis

"Oprichting gemeentelijke filmstichting", voorstel van B&W aan de gemeenteraad, verzameling 1975, nr.141 (15 april)

Nota van de Haagse Filmstichting, 21 juli 1976

Nota van de Haagse Filmstichting betreffende het beheer van het toekomstig filmhuis, 4 december 1979

"Verbouwing en exploitatie pand Denneweg 56 c.a. ten behoeve van filmhuis", voorstel van B&W aan de gemeenteraad, verzameling 1979 no.9 (21 december)

Statuten van de Haagse Filmstichting, 29 mei 1981

Beleidsplan Haags Filmhuis van de Haagse Filmstichting, mei 1981

Herziene begroting Haagse Filmstichting 1982

Brochure Haags Filmhuis

Weekprogramma's van het Haags Filmhuis, mei/juni 1982

Nieuwsbrief van het vrouwenhuis, maart 1982

H A R E N

De gemeente Haren bestaat uit het dorp Haren en enkele daaromheen liggende gehuchten (Onnen, Noord Laren, Glimmen, Oosterhaar). Het telt in totaal 20.000 inwoners en ligt op 5 km van de stad Groningen. Het is een typisch forensendorp, waarvan de bewoners beter opgeleid, wat ouder en nogal "vlottend" zijn. Voor school, werk, winkels en vrije tijd is men sterk op Groningen aangewezen, zo sterk dat iemand van trefcentrum De Barak verzuchtte: " Er zou een muur moeten komen tussen Groningen en Haren".

In het Raadhuis worden enkele konserten gegeven en wordt af ten toe een expositie georganiseerd. Er zijn geen bioskopen. Eenmaal per twee weken wordt er voor jongeren een film ver toond in De Barak.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

De gemeente voert geen filmbeleid. Het kultuurbeleid valt onder de gemeentelijke kulturele kommissie. In het welzijnsplan 1982 - 1985 wordt voorgesteld deze kommissie uit te breiden met vertegenwoordigers van de aanwezige kulturele instellingen en er een echte kulturele raad van te maken, met voorbereidende en uitvoerende bevoegdheden. Daaraan wordt momenteel gewerkt.

Sociaal-kultureel centrum De Barak vertoont sinds 1969 films, maar wendde zich in 1980 tot de kulturele kommissie met het verzoek de vertoningen elders te doen plaats vinden en het tekort (begroot op f 800,- voor 10 vertoningen) op zich te nemen. De kommissie ging hiermee akkoord en gedurende een half jaar werd eens per maand (zondag) een film ver toond. Daarna werden de voorstellingen echter gestaakt wegens gebrek aan belangstelling. Gemiddeld waren er 19 bezoekers aanwezig, maar soms was er ook niemand.

Nu vertoont alleen De Barak nog eens per twee weken een film, speciaal voor jongeren. Deze aktiviteit maakt deel uit van het totale programma van het centrum en wordt dus niet afzonderlijk door de gemeente gesubsidieerd. De Barak krijgt - uit de pot voor welzijn - een subsidie van f 220.000,-.

Een filmhuis in Haren is volgens de gemeente onmogelijk. De inwoners zouden " te elitair " zijn en de stad Groningen is te dichtbij.

SOCIAAL KULTUREEL CENTRUM DE BARAK

Geschiedenis en Akkommodatie

In 1969 werd het jongeren centrum De Barak opgericht. Vanaf dat moment werden er ook films vertoond. Een van de staf-medewerkers van De Barak was initiatiefnemer tot de oprichting van het Groninger Film Circuit in 1978. Het ligt voor de hand dat De Barak zich bij het circuit aansloot. Aanvankelijk richtte men zich op het vertonen van zogenaamde Liga-films, maar in 1980 werd begonnen met een apart circuit voor jongerenfilms. De poging het "volwassenen"-circuit elders onder te brengen mislukte. Nu draait de Barak uitsluitend films voor jongeren.

Het centrum ligt enigzins buiten het dorp en beschikt over een zaal met 70 (losse) stoelen, een draagbare 16 mm en 8 mm projektor en een vast scherm. In 1981 is geprobeerd een andere ruimte te krijgen en een deel van de activiteiten te spreiden over de omliggende gehuchten. Dit plan werd echter niet door de gemeenteraad goedgekeurd.

Beheer en Programmering

De Barak beschouwt zich in de eerste plaats als een jongeren centrum, niet als een filmhuis. Het draaien van films is slechts een van de activiteiten. Drie van de vaste bezoekers van de filmvertoningen vormen samen met een staf lid de groep die verantwoordelijk is voor het reilen en zeilen van de filmvertoningen. Afwisselend wordt een film naar eigen voorkeur en een film uit het Groninger Film Circuit gedraaid. Er wordt niet thematisch geprogrammeerd en in de loop der jaren is men enigzins verschoven van "kwaliteit" naar "amusement". Die verschuiving lijkt het bezoek ten goede te zijn gekomen. Vorig jaar werd een filmweek met Nederlandse films gehouden. Het blijft echter "moeilijk te komen tot een filmaanbod dat jongeren aanspreekt en toch niet vervalt in het kommerciele bioskooprepertoire" (jaarverslag 1981). Men vervult een "nadraai"-functie voor de toppers.

De programmering van het Groninger Filmcircuit wordt bepaald aan de hand van kijkdagen die enkele keren per jaar worden gehouden. Daar is men echter niet tevreden over omdat daarvoor veel te ver vooruit geplanned moet worden en de films dus nooit aktueel kunnen zijn. Ook de televisie wil nog wel eens roet in het eten gooien door geprogrammeerde films voortijdig uit te zenden.

Distributie en Publiekswerving

Per jaar worden 20 - 24 films gedraaid. Deze komen in hoofdzaak van Gofilex, Film International en Classics. De nogal uiteenlopende huur-bedragen van deze distributeurs vormen een vrij groot probleem (zie verderop).

Per voorstelling komen er ongeveer 20 bezoekers, bij de toppers 70 en bij andere films soms niet meer dan 4. Het zijn vooral scholieren. Er bestaat geen lidmaatschap. Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld door middel van aankondigingen in de plaatselijke pers (Harener Weekblad, Dorpskrant Noord Laren, Nieuwblad van het Noorden, Radio Noord) en via folders op de (5) middelbare scholen in Haren. De kranten beperken zich in de meeste gevallen tot een aankondiging en de folder bestaat uit een foto en een korte inhoudsbeschrijving van de film.

Financien

De toegangsprijs voor een voorstelling wordt zeer laag gehouden, f 1,50 per plaats. De recette per voorstelling bedraagt zo niet meer dan f 30,-, hetgeen onvoldoende is voor de filmhuur, zowel van films via het Groninger Film Circuit (f 127,50) als voor de duurdere films van Gofilex (f 280,-) en Classics. Het stafid zorgt voor het vervoer van de films.

Per jaar kosten de filmvoorstellingen f 3.000,-, waarvan f 750,- aan recettes terugkomt. Het tekort wordt betaald uit de activiteiten-pot van De Barak.

Het Groninger Filmcircuit is op haar beurt gesubsidieerd door de Provincie Groningen voor f 2.655,- (1981). Een onbekend deel daarvan komt ten goede aan de vertoningen in Haren.

De totale subsidie aan de Barak bedraagt f 220.000,-. Een deel hiervan (huisvesting, personeel) zou aan de filmvertoningen toegerekend moeten worden, maar daarvan valt geen schatting te maken.

HET GRONINGER FILM CIRCUIT

In 1978 wordt het GFC opgericht met als doelstelling de bevordering van de roulatie van niet-kommerciele films in de provincie en inspraak in de keuze door de bezoekers. Het circuit is een vereniging waarvan de leden bestaan uit de aangesloten vertoners. Aanvankelijk waren er uitsluitend jongerencentra bij aangesloten, maar later meldden zich ook enkele Liga's (Appingedam, Veendam, Leens). Om die reden

werd in 1981 besloten twee afzonderlijke circuits op te zetten, een voor jongerencentra en een voor liga's.

Het circuit krijgt haar tekort gesubsidieerd door de provincie Groningen. Dit bedroeg in 78/79 f 1.712,- en in 80/81 f 2.655,-. Er rouleerden dat jaar 13 films langs 5 jongerencentra en 3 "Liga's".

bronnen:

K.P. Boer, Kultureel ambtenaar
G.A. van der Hoeff, kultureel werker De Barak

Welzijnsplan 1982 - 1985 van de gemeente Haren, oktober 1981
Aanvraag bij de Culturele Commissie m.b.t. filmvertoningen,
29 juni 1981

Verslag der filmvertoningen aan de Culturele Commissie, 14
april 1982

Subsidieverordening Sociaal-cultureel werk, 23 maart 1981

De Barak, jaarverslag 1981

idem, activiteitenprogramma (en begroting) 1982

2 strooifolders, 7 en 15 mei 1982

Statuten van de Vereniging Groninger Filmcircuit

Groninger Filmcircuit, jaarverslag 1980 - 1981

Vragenlijst Vereniging het Vrije Circuit

D E N H E L D E R

Den Helder is een plaats met 62.000 inwoners en vormt het winkel- en uitgaanscentrum voor een tiental omliggende dorpen. De stad heeft een aantal instellingen voor hoger beroepsonderwijs (o.a. voor de Marine) en een schouwburg waar regelmatig theatervoorstellingen en enkele muziekuivoeringen gegeven worden.

Het filmaanbod wordt verzorgd door 2 bioskopen, Filmhuis de Zevenskoop en de Filmliga. Alleen het filmhuis is in het onderzoek opgenomen.

DE BIOSKOPEN

Den Helder telt twee bioskopen, een met 395 stoelen en een met 421, gevestigd in afzonderlijke gebouwen. In vergelijking met andere plaatsen met eenzelfde inwonertal is dit

weinig (zie bij Drachten). Beide zalen worden beheerd door Bioscoopexploitatie Den Helder BV.

De beide bioskopen programmeren alle soorten films, met het aksent op spektakel-, vecht- en sexfilms. Er wordt slechts sporadisch een kunstzinnige film vertoond en zelfs grote publiekstrekkers als Les Uns et Les Autres worden niet geprogrammeerd.

Volgens de oprichters van het filmhuis is het bioskoopaanbod zo mager dat " een aanzienlijke groep mensen regelmatig naar Amsterdam reist om enig zins aan zijn trekken te komen".

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

De gemeente heeft geen enkele bemoeienis met de plaatselijke bioskopen. Wel subsidieert zij de beide alternatieve vertoners, het filmhuis (direkt) en de Filmliga (indirekt). Het cultuurbeleid is de direkte verantwoordelijkheid van de gemeenteraad, maar zij wordt daarin geadviseerd door een kulturele raad. Hierin hebben o.a. vertegenwoordigers van enkele kulturele instellingen zitting.

De vertoners moeten voldoen aan de "Verordening kunstbeleving en creativiteitsontwikkeling", die vooral procedurele eisen stelt. De kultureel ambtenaar vindt - persoonlijk - dat de filmvertoningen niet te kommercieel moeten worden, het aantal bezoekers niet te gering mag zijn (niet minder dan 10) en dat het filmaanbod zo aktueel mogelijk moet blijven.

In 1976 ontving het Filmhuis Den Helder van de gemeente een startsubsidie van f 600,-. In 1979 wilde het verhuizen naar een meer geschikte akkommodatie. Daarvoor werden achtereenvolgens drie subsidie-aanvragen ingediend. Tenslotte ging de gemeenteraad akkoord met een exploitatiesubsidie (1982 f 2.300,-).

De filmliga ontvangt geen direkte subsidie. Zij programmeert 1 maal per twee weken een film in het weekeinde en geeft abonnementen uit van f 25,- voor 6 films. Deze worden vooral betrokken bij The Movies/Classics. Via het expressiecentrum subsidieert de gemeente deze voorstellingen indirekt (huisvesting).

STICHTING FILMHUIS DEN HELDER (ZEVENSKOOP)

Geschiedenis en Akkommodatie

Het filmhuis werd opgericht in 1977. Men begon wekelijks

films te vertonen in een jongeren centrum. Dit werd echter opgeheven en in 1981 kon men de beschikking krijgen over enkele lokalen in een oud schoolgebouw. Deze werden verhuurd voor f 150,- per lokaal per jaar. Samen met een plaatselijke toneelvereniging huurde men (1981) een ruimte, waar elke woensdag (een enkele keer ook op andere dagen) films worden vertoond. Het lokaal bevat 94 losse stoelen, een draagbare 16 mm projektor en een wit geschilderde muur als filmdoek. Het is nog altijd enigzins provisorisch, al worden er voortdurend verbeteringen aangebracht. Men zou graag over een aparte foyer beschikken.

Beheer en Programmering

De Zevenskoop is een stichting. Het bestuur vult zichzelf aan middels kooptatie. In 1980 waren er moeilijkheden met het zittende bestuur, omdat men slecht in staat bleek een zakelijke begroting voor de nieuwe opzet te maken. Het bestuur werd (deels) vervangen, er kwam een nieuwe, lagere, begroting en men kreeg het vertrouwen en een subsidie van de gemeente.

De Zevenskoop werkt geheel op basis van vrijwilligers. Er is een vaste kern van 15 mensen, onder wie het bestuur, die zorgt voor programmering, filmhuur, vertoning en administratie. Een van de vrijwilligers fungeert als coördinatrice en steekt ongeveer 2 1/2 dag per week werk in het filmhuis. Haar invloed is daarmee vermoedelijk groter dan van de anderen.

De doelstelling van het filmhuis is " het regelmatig openbaar vertonen van audio-visuele produkties die vanuit informatieve en/of kulturele oogpunten van belang worden gevonden". Daarnaast wilde men ook zelf films maken (stadsjournaals), maar dat is er tot nu toe niet van gekomen. Ook wil men informatie verschaffen over de te vertonen films en groeperingen in Den Helder behulpzaam zijn met het uitzoeken en draaien van speciaal voor hen geschikte films.

De programmering bestaat uit films die in de bioskoop niet aan bod komen. Enerzijds klassiekers als Bergman, de Marx-brothers en Tati, anderzijds nieuwe films van Fellini, Ferreri en Tanner. Vooral het programmeren van de nieuwste films is moeilijk gezien het beslag dat de grote filmhuizen elders in Nederland er op leggen.

Sinds 1982 wordt er zowel op donderdagavond als in het weekeinde vertoond. Op donderdag zijn vooral de typische "filmhuisfilms" (Film International) te zien, in het weekeinde worden er meer films van Classics of EEG geprogrammeerd.

Er wordt niet geprolongeerd, maar toppers worden soms 4 keer in twee dagen achter elkaar gedraaid.

Men programmeert niet meer dan 6 tot 7 weken vooruit.

Het filmhuis is lid van het Filmcircuit in Noord Holland, maar men maakt er weinig gebruik van omdat men zelfstandig en aktueel wil kunnen programmeren.

Vier keer per jaar wordt speciaal voor het COC een film gedraaid en 1 keer per maand wordt ten behoeve van het vrouwenhuis geprogrammeerd. Meer in het algemeen is men bereid "verzoeknummers" te draaien, waarvoor een ideeënbuis staat opgesteld.

Distributie en Publiekswerving

In totaal vertoont het filmhuis ongeveer 50 films per jaar. Hiervan komt 70% van Film International, 25% van Classics en de rest - incidenteel - van het VNFI of Cinemien.

Per voorstelling komen er gemiddeld 35 bezoekers, waarbij de films van Classics meestal meer publiek trekken dan die van Film International. Het publiek is zelden ouder dan 40 jaar, maar bestaat niet uit overwegend jongeren.

Het filmhuis heeft ongeveer 50 leden-donateurs, die voor f 12,50 per jaar eenmaal per 6 of 7 weken een programma-boekje krijgen thuisgestuurd.

Daarnaast wordt het publiek over het programma geïnformeerd via aankondigingen in de plaatselijke pers (2 huis-aan-huisbladen, 1 dagblad) en een maandelijks affiche in de stad.

Het programmaboekje (10- 12 bladzijden) geeft een korte, wervende beschrijving van de komende 6 tot 7 films. Het wordt gedrukt door middel van (foto)stencil.

Financien

De financien van het filmhuis vertonen over de jaren een nogal grillig beeld, als gevolg van de bestuurlijke aanloopproblemen en het in gebruik nemen van de nieuwe akkommodatie. De aantallen voorstellingen en begrotings-tekorten over de afgelopen jaren geven het volgende beeld:

jaar	aantal voorstel.	tekort
1979	19	f 4.700,- (4 maanden)
1980	40	3.721,-
1981	46	1.737,- (herziene begroting)
1982	45	2.300,-

De begroting voor het jaar 1982 ziet er als volgt uit:

UITGAVEN

filmhuur (45 x f 230,-)	10.350,-
akkommodatie (inkl.verw.)	1.055,-
organisatie/dokumentatie	600,-
publiciteit	440,-
afschrijving projektor	1.000,-

TOTAAL

13.445,-

INKOMSTEN

entrees	8.010,-
CJP-subsidie	1.440,-
abonnementen	750,-
baropbrengst	945,-
gem.subsidie	2.300,-

TOTAAL

13.445,-

De totale gemeentelijke subsidie is in feite dus iets hoger dan het opgevoerde exploitatie-tekort. Enerzijds is er de toeslag op de toegangsprijs voor het Cultureel Jongeren Paspoort (f 2,- per kaartje), anderzijds zit er een verborgen subsidie in de zaalhuur, welke daardoor laag gehouden kan worden.

Een toegangkaartje kost f 6,- (CJP f 4,-).

bronnen:

G.A.F. de Vroome, ambtenaar kulturele zaken
Mevr. J. Huisman, F. Brouwer, bestuursleden Zevenskoop

Subsidieverzoek Stichting Filmhuis Den Helder 1979
idem, 1980, 1981 en 1982 (inklusief adviezen van de diverse
kommissies

Exploitatieoverzicht Zevenskoop 1981
Programmaboekjes (6 x) 1982
Enkele strooifolders en affiche
Programma-overzicht 1981 - '82

L E L Y S T A D

Lelystad is een gemeente met ruim 40.000 inwoners. De stad is nieuw en groeiend, en de meeste mensen wonen er nog maar kort. Veel mensen reizen voor hun werk op en neer naar Amsterdam (40 km). De stad beschikt over een zogenaamd gemeenschapscentrum, de Agora, waar regelmatig muziek- en theateruitvoeringen worden gegeven.

Er zijn drie bioskoopzalen en een filmhuis.

DE BIOSKOPEN

Lelystad heeft het lange tijd moeten doen met een enkele bioskoopzaal, maar in de loop van 1982 werden er twee zalen bijgebouwd. Voor een stad met 40.000 inwoners is 3 zalen nog steeds niet veel (zie onder Drachten voor vergelijkingsmateriaal), maar de a-typische leeftijdsopbouw (veel jonge gezinnen) en een zekere gerichtheid op Amsterdam kunnen hier debet aan zijn.

De 3 zalen brengen alle soorten films, met enige nadruk op spektakel-, vecht- en sexfilms en incidenteel een kunstzinnige film.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

De gemeente heeft geen bemoeienis met de plaatselijke bioskopen, wel met het Filmhuis.

De Stichting Filmhuis Lelystad bestaat sinds 1979 en wordt vanaf 1980 gesubsidieerd met de volgende bedragen:

1980	f	3.439	startsubsidie
1981		1.683	exploitatiesubsidie
1982		2.300	idem, w.v. f 800 t.b.v. festival

Het filmhuis maakt gebruik van de ruimtes en de projektor van de Agora, die ook door de gemeente wordt gesubsidieerd, waardoor de huur laag gehouden kan worden.

Om voor subsidie in aanmerking te komen moet het filmhuis voldoen aan de algemene subsidieverordening van Lelystad. Deze verordening stelt uitsluitend procedurele eisen. Meer specifiek vindt men op het stadhuis dat het filmhuis zich moet richten op het draaien van films die commercieel niet haalbaar zijn, dat de films voor iedereen toegankelijk moeten zijn (openbaar en een lage toegangsprijs) en dat er regelmatig overleg gevoerd moet worden met andere filmhuizen in Noord Holland om gezamenlijk films te huren.

STICHTING FILMHUIS LELYSTAD

Geschiedenis en Akkommodatie

Toen het filmhuis in 1979 werd opgericht, begon het met wekelijkse voorstellingen in een buurthuis. Aanvankelijk behoefde daar geen huur te worden betaald en er werden

alleen films via het filmcircuit Noord Holland-Noord gedraaid. Vanaf 1980 werd echter wel huur gevraagd en het filmhuis wilde wat meer financiële armslag. Daardoor zou men in staat zijn ook zelfstandig te kunnen programmeren om " belangrijke onderwerpen verder uit te diepen door middel van thema-avonden ". Om die redenen werd voor 1980 subsidie aangevraagd en gekregen.

Na een half jaar verplaatste men de voorstellingen naar het Centrum voor Kunstzinnige Vorming. Ook hier was men echter niet tevreden over de akkommodatie, zodat weer een half jaar later werd verhuisd naar de Agora, het gemeenschapscentrum. De films worden daar gedraaid in een "feestzaal", waarin maximaal 100 stoelen kunnen worden geplaatst. Men beschikt over een verplaatsbare 16 mm projektor en een los scherm. Hoewel de Agora beter voldoet dan de vorige ruimtes, is een nadeel dat de bar vaak dicht is, zodat men niet gemakkelijk na de voorstellingen kan blijven napraten.

Aanvankelijk profiteerde Lelystad mee van de subsidie van de provincie Noord Holland voor de bij het circuit aangesloten filmhuizen, maar sinds een jaar is deze subsidie gestopt omdat Lelystad niet tot deze provincie behoort.

Beheer en Programmering

Het filmhuis is een stichting waarvan het bestuur zichzelf aanvult door middel van kooptatie. De stichting heeft geen mensen in dienst, maar werkt met vrijwilligers. Op dit moment bestaat de vrijwilligers-groep uit 7 personen, die ook allemaal lid van het bestuur zijn. Omdat het filmhuis vrij ambitieuze doelstellingen heeft (zie verderop) wordt van de vrijwilligers een grote inzet gevraagd. Maandelijkse bestuursvergaderingen en regiovergaderingen, redactie, vermenigvuldiging en bezorging van de filmkrant en de vertoning vragen gemiddeld 10 uur werk per week per persoon. Het gevolg is dan ook dat de bestuurssamenstelling vrij frekwent wisselt en dat men het huidige aantal eigenlijk te weinig vindt.

De doelstellingen van het filmhuis betreffen niet alleen de niet-kommerciële produktie, distributie en vertoning van films, maar in het bijzonder films " ter stimulering van maatschappelijke processen die gericht zijn op de bevrijding van die groepen in de maatschappij die in economisch, sociaal en cultureel opzicht onderdrukt worden".

Ten aanzien van de te vertonen films hanteert het filmhuis een aantal rubrieken. Elke rubriek moet regelmatig aan bod komen:

rubriek	frekwentie per maand
politiek	1
maatschappelijk	1
kunst	1 / 2
vrouwen	1 / 2
niet - west-europees	1 / 2
historisch	1 / 3
slapstick	1 / 12

Men hanteert de indeling overigens niet zeer rigide. Ook films van Ferreri (La grande bouffe), Apon (Golven) en Antonioni vallen al snel onder de rubrieken politiek of maatschappelijk.

Tevens wordt zoveel mogelijk aangesloten bij actuele gebeurtenissen (herdenking februari-staking, vredesweek, oktober Jazz-maand, krakersbeweging) en wordt vaak geprogrammeerd in overleg met plaatselijke instellingen en actiegroepen (politieke partijen, de jazz-club, het buurthuis vredeswerkgroep e.d.). De indruk bestaat dat een programmering "in opdracht van" beter wordt bezocht dan wanneer thema's op eigen initiatief worden opgezet. Een thema bestaat vaak uit meerdere (documentaire) films per avond, een inleiding en discussie.

Deze ambitieuze en actuele aanpak is niet gemakkelijk in te passen in een gezamenlijk programmabeleid van het filmcircuit Noord Holland Noord. Dit circuit bestaat uit 7 filmhuizen (Enkhuizen, Heerhugowaard, Hoorn, Hoogkarspel, Schagen, Schoorl en Lelystad) en om de beurt doet elk filmhuis een voorstel voor 2 thema's voor 3 maanden. Over dit voorstel wordt in een algemene vergadering beslist. De afstemming van de individuele wensen der filmhuizen op een gezamenlijke programmering blijft moeilijk, zodat Lelystad ook af en toe - als de financiën het toelaten - buiten het circuit om programmeert.

Ook vindt men dat Lelystad vaak te lang moet wachten op goede films via het alternatieve circuit, omdat deze dan eerst in de grote filmhuizen draaien. (Zie ook klacht Den Helder).

Hoewel het verschil in programmering tussen filmhuis en de bioskopen over het algemeen heel duidelijk is, draait de bioscoop een enkele keer een film die het filmhuis " ook had willen hebben, zoals ' De Stilte rond Christine M'".

Distributie en Publiekswerving

Per jaar worden ongeveer 50 films geprogrammeerd, waarvan 42 in het eigen programma en ongeveer 8 op aanvraag van derden. Van deze films komt 50% van Film International, 25% van

Classics, 20% van Fugitive en 15% van het VNFI.

Het gemiddelde bezoekersaantal is de eerste jaren iets te-
ruggelopen, maar men verwacht dat dit na het in gebruik
nemen van de Agora weer op zal lopen.

jaar	aantal films	gemiddeld aantal bezoeken
1979	34	17
1980	±40	15
1981	41 + 8	11
1982	±42 + 8	20 ?

Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld
door middel van aankondigingen in de plaatselijke pers
(stukje met foto) de VVV-krant, de krantjes der politieke
partijen, affiches en een eigen filmkrant.

De eigen filmkrant verschijnt 1 maal per maand en bevat een
kort programma-overzicht en een beschrijving + bespreking
van elke film.

De krant wordt ge-(foto)stencild en verschijnt in een oplage
van 60 exemplaren, waarvan er 40 naar abonnees worden ver-
zonden (rondgebracht). Een abonnement kost f 8,50 (f 15,-
per post) en losse nummers kosten f 1,-.

Financien

De financiën van Filmhuis Lelystad over de verschillende
jaren laten zien hoeveel het voor de exploitatie uitmaakt of
men al of niet de beschikking heeft over een - gratis -
ruimte en projektor. Om die reden worden de cijfers over de
jaren 1979 - 1982 naast elkaar gezet.

	1979	1980	1981	1982
voorstellingen	34	±42	40	43
gem. bezoek	17	15	11	20
toegangsprijs	3,50			6,-

UITGAVEN

filmhuur	1.155	2.180	2.198	2.250
filmvervoer ^o	152	954	621	950
thema-progr.	51	1.128	-	1.500
kursus	-	510	-	-
zaalhuur	-	600	392 ^{oo}	1.450
huur projektor	155	600	-	-
organisatie	572	611	315	350
public./dokum.	307	701	583	870
TOTAAL	<u>2.392</u>	<u>7.284</u>	<u>4.109</u>	<u>7.370</u>

INKOMSTEN

recettes	1.975	2.260	1.599	3.375
krant + div.	103	297	395	500
Dentex	-	-	132	130
Noord Holland	-	1.030	-	-
CRM	-	258	300	300
Lelystad	-	3.439	1.683	3.065
TOTAAL	<u>2.078^{ooo}</u>	<u>7.284</u>	<u>4.109</u>	<u>7.370</u>

- ^o vervoer vaak zelf geregeld, alleen reiskosten
^{oo} f 16,- per uur, inclusief projektor, exkl. BTW
^{ooo} negatief saldo (f 314,-) opgevangen middels lening van de gemeente Hoorn en veel uit eigen zak betaald.

Het filmhuis is optimistisch over de toekomst. Men verwacht dat - gezien de verdere groei van Lelystad - de belangstelling voor het filmhuis zal toenemen en dat subsidie in de toekomst zelfs niet nodig zal zijn.

bronnen:

Mevr. J. Meyer, cultureel ambtenaar
 Mevr. H. Koster, A. Koster, H. Hordijk, bestuursleden Filmhuis Lelystad

Algemene subsidieverordening Lelystad, 1979
 Subsidieaanvraag Filmhuis 27 maart 1980 en toekenning, mei 1980
 Akte van Oprichting der Stichting Filmhuis Lelystad, 7 januari 1980
 Huishoudelijk reglement van de Stichting Filmhuis Lelystad
 Jaarverslag Filmhuis 1980 - 1981
 idem, 1981
 Filmkrant Lelystad april en mei 1982
 Lijst van vertoonde films 1979 - 1981

L O C H E M

Lochem is een dorp met 18.000 inwoners, ongeveer 30 km ten oosten van Zutphen. Het beschikt niet over veel culturele voorzieningen. Wel staan er een schouwburg en een sociaal cultureel centrum. De schouwburg huisvest de plaatselijke

bioskoop (NBB), die wekelijks 1 en soms 2 filmvoorstellingen geeft en het sociaal cultureel centrum herbergt het filmhuis, dat 1 maal per 2 weken een film draait. Volgens enkele medewerkers van het filmhuis is er niet alleen een programmatisch verschil tussen beide zalen, maar ook een politiek-cultureel. De schouwburg wordt vooral gezien als het uitgaanscentrum van de ouderen met een CDA-VVD voorkeur, en het sociaal cultureel centrum zou dan in het bijzonder voor jongeren zijn met een PvdA voorkeur.

DE BIOSKOOP

De theaterzaal, waar eens per week film wordt gedraaid, telt 419 zitplaatsen. Het beheer is in handen van de gemeente, die de meerderheid van de aandelen van de BV bezit en het gebouw subsidieert. Toen men in 1975 met filmvertoningen begon, had de NBB aanvankelijk enige bezwaren tegen deze exploitatie-vorm, maar na enig overleg is men over deze bezwaren heen gestapt.

(Een vergelijkbare constructie bestaat in de plaatsen Cuyk, Dordrecht, Wageningen, Uden, Heerenveen, Laren en Ede.)

Per jaar programmeert de schouwburg ongeveer 55 films in 80 voorstellingen. Kinderfilms worden als matinee gegeven, de overige vertoningen zijn 's avonds.

De programmering omvat bijna alle verschillende genres, waaronder ook regelmatig kunstzinnige films, als *One flew over the cuckoo's nest*, *Die Blechtrommel* en *Les Uns et Les Autres*.

De voorstellingen worden bezocht door gemiddeld 80 mensen.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

De gemeente is direct betrokken bij de filmvertoningen van zowel de schouwburg als bij die van het filmhuis.

De Lochemse Schouwburg wordt door B&W beheerd. De burgemeester is voorzitter van het bestuur. De schouwburg stelt zich tot taak een zo veelzijdig mogelijk gebruik van het gebouw te maken, zowel voor feestavonden, huwelijken, vergaderingen, muziek, theater en film. Ter vergelijking: de schouwburg geeft jaarlijks ongeveer 40 muziek- en theatervoorstellingen. De gemeente dekt het tekort van de schouwburg.

Het Filmhuis Lochem maakt deel uit van sociaal-cultureel centrum De Garve. Dit centrum richt zich met haar activiteiten op alle groepen in Lochem " die zich in een achterstand-

situatie bevinden", van 4 tot en met 80 jaar. Sinds de decentralisatie van het welzijnsbeleid wordt er gewerkt met een sociaal-kultureel plan. Het eerste bestrijkt de jaren 1982 - 1985. De activiteiten van De Garve moeten - gegeven de hoge subsidie van de gemeente - passen in dit gemeentelijk plan. Men wil, meer dan voorheen, ook inhoudelijke voorwaarden te gaan stellen, maar de criteria daarvoor moeten nog grotendeels worden ontwikkeld.

Wat het filmhuis betreft betekent dit dat de gemeente vindt dat de programmering ervan een duidelijk alternatief moet bieden op hetgeen er in de schouwburg te zien is en zo mogelijk moet bijdragen aan een maatschappelijke discussie. Aan de andere kant mag het filmhuis niet te elitair worden en moet het tegemoet komen aan de wensen van de groepen waar het sociaal-kultureel centrum voor werkt. Dat betekent ook dat er niet te weinig bezoekers moeten zijn en dat deze bezoekers niet steeds dezelfde mogen zijn. Ook vindt men dat het filmhuis als activiteit van De Garve eigenlijk geen negatief saldo mag opleveren. Dat lukt niet, maar omdat het om relatief lage bedragen gaat, tilt men daar niet zwaar aan.

Het bestuur van De Garve vult zichzelf aan door middel van kooptatie, op voordracht van een aantal groeperingen. Zo zitten er altijd twee vertegenwoordigers van het gemeentebestuur in het bestuur van de stichting.

FILMHUIS LOCHEM

Geschiedenis en Akkommodatie

De Garve (Stichting Sociaal-kultureel Werk Lochem) is een sociaal-kultureel centrum dat velerlei activiteiten ontplooit, voor zowel kinderen, jeugd, volwassenen en oude mensen. Sinds 1970 vertoont het ook films en vanaf 1976 noemt het zichzelf - ter onderscheiding van de filmvertoningen die in de schouwburg plaats vinden - filmhuis. Op dit moment wordt er gedurende negen maanden per jaar 1 film per twee weken vertoond in een daartoe weinig geschikte ruimte. De zaal is te laag waardoor de achterste rijen een slecht zicht hebben en de zaal snel te warm wordt. In totaal kunnen er 50 losse stoelen worden geplaatst. Men beschikt wel over een aparte projectie-ruimte, een 16 mm projektor en een vast scherm.

De Garve vertoont buiten het kader van het filmhuis af en toe films speciaal voor kinderen - in de zogenaamde "kinderinstuif" - maar deze vertoningen zijn buiten het onderzoek

gehouden. In de toekomst wil men deelnemen aan een kinderfilmhuiscircuit.

Beheer en Programmering

De filmvertoningen worden verzorgd door een zogenaamde projectgroep, bestaande uit 1 kultureel werker en enkele vrijwilligers. Deze zijn voor hun activiteiten verantwoording verschuldigd aan de stafmedewerker, die dat op zijn beurt aan het bestuur is. Er wordt naar gestreefd de projectgroep vanaf 1983 zo zelfstandig te maken dat de kultureel werker er geen tijd meer aan behoeft te besteden. Dat is op dit moment 25 uur per jaar.

De programmering omvatte gedurende de eerste jaren vrij veel commerciële films. In 1975 begon de schouwburg echter dit soort films te vertonen en na een overgangperiode van twee jaar richtte men zich uitsluitend op het vertonen van niet-commerciële films, en noemde zich filmhuis. Het komt nog wel eens een enkele keer voor dat men dezelfde film programmeert. In dat geval trekt de schouwburg meer bezoekers.

Een tijd lang programmeerde men geheel zelfstandig, maar sinds enkele jaren is men lid van het Filmcircuit Achterhoek. Dit circuit bestaat uit 12 filmhuizen, Borculo, Eibergen, Zevenaar, Lichtenvoorde, Didam, Varsseveld, Aalte, Doetinchem, Winterswijk, Groenlo, Terborg en Lochem. Men komt 6 keer per jaar bij elkaar en programmeert de aangesloten filmhuizen in gezamenlijk overleg. Dat betekent dat filmhuis Lochem nu minder thematisch programmeert dan vroeger.

De doelstelling van het filmhuis is het opwekken van interesse voor film, in het bijzonder door het draaien van films die doorgaans niet in de normale bioskoop worden vertoond, en het konfronteren van de bezoekers met ontwikkelingen in de samenleving.

Distributie en Publiekswerving

Per jaar vertoont het filmhuis ongeveer 20 films. Hiervan komt 50% van Film International, 25% van Classics, 20% van het VNFI en 5% van Gofilex.

Gemiddeld komen er 20 bezoekers per voorstelling. Dit zijn niet uitsluitend jongeren. Men heeft de indruk dat het over het algemeen mensen zijn met een wat hogere opleiding en met een uitgesproken maatschappelijke interesse, door medewerkers van het filmhuis omschreven als "VPRO-publiek". Men zou graag meer en andere mensen willen bereiken, maar moet konstateren dat dat niet haalbaar is.

Er wordt zowel met lidmaatschappen als met losse kaartverkoop gewerkt. Leden betalen f 10.- per jaar en ontvangen daarvoor het programmaboekje en krijgen een reductie van f 1,- op de entreprijs (f 5,-). Er zijn 40 leden.

Het "Filmhuisblad", zoals de uitgave heet, wordt verzorgd door het Circuit Achterhoek en verschijnt eens per 3 maanden. De voor die periode geprogrammeerde 6 films worden wervend, maar niet kritiekloos beschreven, waarbij soms ook gebruik wordt gemaakt van reeds in de landelijke pers verschenen recensies. Het blad is mooi uitgegeven, bevat vele foto's en telt 8 bladzijden A-3.

Financien

De entreprijs voor een voorstelling bedraagt f 5,- (leden en CJP-houders f 4,-). De totale recette per avond is f 82,- (1981). De begroting voor 1982 ziet er als volgt uit:

UITGAVEN		INKOMSTEN	
filmhuur	2.200	recettes	1.600
vervoer °	250	lidmaatschappen	300
onderhoud app.	1.000	verhuur	1.000
publicit./dok	700	subsidie Lochem	1.400
diversen	150		
TOTAAL	<u>4.300</u>	TOTAAL	<u>4.300</u>

° reiskosten van medewerkers voor halen en brengen van films.

Er wordt geen huur berekend (normaal f 75,- per avond, inclusief schoonmaak en verwarming).

De subsidie maakt onderdeel uit van de totale activiteiten-subsidie aan de Garve, groot f 28.541,-. De totale begroting voor het centrum - inclusief personeel en huisvesting - bedraagt f 742.235,- (1982).

In het beleidsplan van de Garve wordt er naar gestreefd dat het filmhuis vanaf 1983 te laten draaien zonder tekort op de programmakosten.

bronnen:

Th. Hermsen, ambtenaar Welzijn
T. Hiebrink en mevr. M.van Aambolt, cultureel werker, resp. vrijwilliger van het filmhuis

Seizoenverslag 1980 - 1981 van de BV Lochemse Schouwburg
Stichting Sociaal Cultureel Werk Lochem, financieel verslag
1979
idem, 1980
idem, begroting 1981
idem, begroting 1982
idem, concept beleidsplan 1982 - 1986
idem, bijlagen
Voorstel bijstelling structuur SSKWL, 7 maart 1982
Filmoverzicht en bezoekerslijst 1981 - 1982
"Filmhuisblad", nrs. 2 en 3 (dec. - mei 1982)

M A A S T R I C H T

Maastricht is een stad met 110.000 inwoners. Het vervult een duidelijke centrumfunctie voor zuidelijk Limburg en noordelijk België. Vlak over de Duitse grens ligt Aken, waarmee vrij veel verkeer bestaat, zowel op economisch als cultureel gebied. De stad beschikt over een universiteit, verschillende kunstvakopleidingen, een symfonie-orkest en een aantal theaterzalen en musea.
Het filmaanbod wordt verzorgd door 9 bioskopen en 1 filmhuis.

DE BIOSKOPEN

De 9 bioskoopzalen van Maastricht zijn onder gebracht in 3 gebouwen. 2 gebouwen, met in totaal 6 zalen, worden beheerd door door de bv. Bioskoopmaatschappij Palace en de bv. Verenigde Theaters (Nouveaute), beide in handen van de familie Crijns. Deze exploiteert ook in Heerlen nog 5 bioskoopzalen. Het derde gebouw, met 3 zalen wordt beheerd door Mabi bv.

Uit een overzicht uit 1974 en 1975 (toen telde de stad 8 filmzalen) blijkt dat van de 430 films die er per jaar te zien waren, slechts enkelen onder de categorie kunstzinnige film te rangschikken zijn.
Eind 1981 opende Mabi echter zijn derde zaal, die zich op de kunstzinnige film richtte. Hierdoor is het aanbod van deze films sterk toegenomen. De exploitant heeft zelfs aangekondigd een mogelijke vierde zaal te willen verhuren aan het Filmhuis.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

De gemeente heeft geen bemoeienis met de plaatselijke bioskopen. Wel subsidieert men sinds 1976 het Filmhuis Maastricht.

Het initiatief tot het filmhuis is in feite genomen door een subkommissie van de Commissie ter Behartiging van de Culturele Belangen in Maastricht (CBCB). Dit is een gemeentelijk adviesorgaan, dat in juni 1976 een nota uitbracht waarin gepleit werd voor de oprichting en subsidiering van een filmhuis. De nota stelde vast dat er sprake was van concentratie en daaruit voortvloeiende verschraling van het filmaanbod en dat de bioskopen steeds meer "verstopt" raakten door het gelijktijdig uitbrengen van vele kopieën en langdurige prolongaties. Men vond dat de filmkunst geheel binnen de doelstellingen van de Cultuurnota van de gemeente viel. Een filmhuis zou kunnen bijdragen aan individuele ontplooiing en aan verbreding van het kulturaanbod van de stad en zou - omdat het zichzelf niet zou kunnen bedruipen - in aanmerking moeten komen voor subsidie.

Een maand later had zich een initiatiefgroep gevormd die zich tot doel stelde een filmhuis op te richten en hiertoe een filmnacht in jongerencentrum Kombi wilde organiseren. Men vroeg subsidie aan bij de gemeente, welke - na een gunstig advies van de Commissie - werd toegekend. Het raadsstuk dat deze toekenning begeleidt, vermeldt als motief:

" Het aanbod van films in Maastricht te vergroten, met name door het op ideale basis vertonen van films die van betekenis kunnen zijn op het kulturele, het informatieve en het edukatieve vlak, en die om welke reden dan ook niet aan bod komen in de bestaande bioskopen ".

De subsidie werd vastgesteld op f 200,- per film, met een maximum van 50 films (= f 10.000,-) per jaar. De gemeente heeft geen zitting in het bestuur van het Filmhuis, maar prefereerde "bestuur door subsidie". Dat wil zeggen dat door de Commissie wordt bekeken of het filmhuis nog aan de gestelde voorwaarden voldoet. Deze voorwaarden zijn:

- * een brede, niet kommerciele, programmering
- * een maximale toegankelijkheid (lage entreprijs, goede akkommodatie, toegankelijke programmering)
- * geen specifieke politieke gerichtheid

Enkele raadsleden lijken minder gelukkig te zijn met het bestaan van het filmhuis en vrezen politieke indoktrinatie. Het filmhuis zou een extra subsidie van f 10.000,- voor verbetering van de akkommodatie heel goed kunnen gebruiken, maar de kans is gering dat het die ooit krijgt, ook vanwege de bezuinigingen. Sommige raadsleden zouden zelfs voor

" afbouw " van de huidige subsidie (f 11.000,- per jaar) zijn.

FILMHUIS MAASTRICHT

Geschiedenis en Akkommodatie

In de jaren na de oorlog kende Maastricht lange tijd een goed lopende filmliga. Deze ging echter aan het einde van de jaren zestig ter ziele. Wat er aan alternatieve filmvertoning overbleef waren een studentenvereniging (wekelijks, alleen voor leden) en twee jongerencentra die incidenteel films draaiden.

Nadat zich, in aansluiting op de nota van de CBCB een initiatiefgroep had gevormd ter oprichting van een filmhuis, werd begonnen met wekelijkse vertoningen in jongerencentrum Kombi. Intussen zou worden gezocht naar een meer geschikte ruimte. In 1977 werden 54 films vertoond in 75 voorstellingen, voor gemiddeld 38 bezoekers. Het filmaanbod was zeer gevarieerd en opnieuw werd een filmnacht gehouden, deze keer met 10 lange en 15 korte films en video-programma's van het Kijkhuis uit Den Haag.

Het lukte echter niet een aparte ruimte te vinden. Daarom verhuisde men binnen het jongerencentrum naar een kleinere zaal, meer aan de buitenkant van het gebouw gelegen, zodat het filmhuis minder geïdentificeerd behoefde te worden met het jongerencentrum. Met eigen middelen en mankracht werd de zaal verbouwd, zodat men nu beschikt over een zaal met oplopende vloer, 77 stoelen, een projectiekabine met 2 projectoren en een vast scherm. De vertoningsfrequentie is intussen dagelijks, waarvan op vier dagen twee voorstellingen van twee verschillende films per avond worden gegeven.

De verhouding met de gemeente verslechtert. Het filmhuis vraagt herhaaldelijk om meer geld, maar ziet de aanvragen steeds opnieuw afgewezen. Ook wordt telkens opnieuw geprobeerd apart subsidie te krijgen voor speciale festivals of thema's, maar ook deze aanvragen worden afgewezen met het argument dat het filmhuis verondersteld wordt dergelijke activiteiten uit de lopende begroting te financieren. Als laatste vraagt men in 1981 subsidie aan voor de start van een kinderfilmhuis. Ook hierop wordt - met dezelfde argumenten - afwijzend gereageerd. Het filmhuis is tegen deze afwijzing een AROB-procedure begonnen.

In november 1981 is het tekort over 10 maanden al f 20.000,- maar een brandbrief aan de gemeente en culturele commissie mag ook dan niet baten.

Beheer en Programmering

Het beheer van het filmhuis ligt in handen van een zogenaamde programmagroep, bestaande uit 25 - 30 vrijwilligers. De coördinatie en de boekhouding worden door 2 personen verricht, die daaraan meer dan 2 1/2 dag per week besteden. De overige werkzaamheden, de vertoning, het brengen en halen van films, de publiciteit en dokumentatie worden onder de overige vrijwilligers verdeeld. Per vrijwilliger schat men dat er 1 1/2 dag werk per week aan het filmhuis wordt gespendeerd.

Men heeft enige tijd kunnen beschikken over een betaalde medewerker in het kader van de Werkverruimende Maatregel. Voor de toekomst hoopt men via de provincie een coördinator te kunnen benoemen. Deze lijkt welwillend, maar de toezegging is nog niet zeker.

Aanvankelijk zaten alle medewerkers in het bestuur van de stichting. Bij het groeien van de vertoningen en het aantal medewerkers werd dit tenslotte onhoudbaar, zodat er nu een klein bestuur is gevormd, waarin ook deskundige buitenstaanders zijn opgenomen. Hoewel het bestuur zichzelf benoemt middels kooptatie, kunnen er vertegenwoordigers van de medewerkers zitting in hebben en is het bestuur verplicht regelmatig verantwoording van haar beleid af te leggen aan de Algemene Mederwerkersvergadering.

De doelstellingen van het filmhuis zijn:

- * een zo breed mogelijk publiek in kennis stellen van nieuwe stromingen in de film,
- * het publiek zo nauw mogelijk betrekken bij de filmkeuze (via regelmatige enquetes),
- * het vertonen van films in samenwerking met groeperingen in Maastricht,
- * het verschaffen van informatie en het scheppen van discussiemogelijkheden met betrekking tot de te vertonen films.

Het filmhuis is 7 dagen per week geopend. Op 4 dagen worden twee films per avond vertoond, waarvan er een drie dagen wordt "geprolongeerd". Op deze manier worden per maand 44 voorstellingen gegeven van 8 films. Tijdens de zomermaanden is men wel geopend, maar worden minder voorstellingen gegeven.

Daarnaast worden mobiele vertoningen georganiseerd voor speciale publieksgroepen, zoals scholen en verenigingen. Dit is slechts een beperkt aantal.

De meeste films worden onafhankelijk geprogrammeerd. Er worden ook zelfstandig films geïmporteerd uit België, Frankrijk en Duitsland. Eenmaal per 14 dagen draait men - gedurende vier avonden - een film van het Limburgs Filmcircuit. Dit circuit telt 6 filmhuizen, uit Tegelen, Venlo, Weert, Roer-

mond, Heerlen en Maastricht. In gezamenlijk overleg worden eenmaal per 3 maanden 6 films geprogrammeerd.

Distributie en Publiekswerving

Per jaar vertoont het filmhuis meer dan 120 films. Deze worden - in volgorde van belangrijkheid - betrokken van Film International, Classics, Fugitive, Cineclub, Cinemien, het VNFI, het Filmmuseum en EEG.

Het filmhuis telt 200 leden, die elk f 20,- per jaar betalen en daarvoor het programmaoverzicht krijgen thuisgestuurd en f 2,- korting krijgen op de entreprijs van f 6,- (CJP f 5,-).

In 1981 kwamen er 22 bezoekers per voorstelling. In 1977 is een uitvoerige publieksenquete gehouden, waaruit bleek dat 70% van de toenmalige bezoekers in Maastricht woonde, dat bijna allen een opleiding hadden genoten, en de helft een baan had (ook van de vrouwen). 56% was tussen de 20 en 30 jaar (gemiddelde leeftijd 26). Hoe blij men ook was met het bestaan van het filmhuis, men vond (toendertijd) de projectie en de ruimte uiterst matig.

Het publiek wordt op velerlei manieren van het programma op de hoogte gesteld. De Limburger (regionale krant) heeft het filmhuis opgenomen in de filmagenda en wijdt soms een bespreking aan een te vertonen film.

Daarnaast geeft het filmhuis een Filmhuiskrant uit, bestaande uit een enkele malen dubbelgevouwen langerekte krant, waarin per maand de te vertonen films (ongeveer 10) kort, maar wervend worden besproken. Deze krant is mooi uitgegeven (met veel foto's) en verschijnt in een oplage van 2.000 exemplaren. De leden van het filmhuis (ongeveer 200) krijgen de krant thuis gestuurd, voor anderen ligt hij op het VVV-kantoor, de bibliotheek en enkele musea, scholen en cafe's.

Het Limburgs filmcircuit geeft een eigen folder uit, waarin ten behoeve van de aangesloten filmhuizen de geprogrammeerde films voor drie maanden worden besproken. Ook deze folder is mooi uitgegeven en wordt aan de leden van het filmhuis Maastricht meegestuurd.

Tenslotte worden affiches opgehangen in cafe's en aan muren en worden voor de filmthema's en festivals aparte - gestencilde - boekjes uitgegeven.

Uit de al eerder genoemde enquete (1977) bleek al deze publiciteit de bezoekers op de volgende manier te hebben bereikt: affiches (41%), krant (34%), via-via (19%) en op andere wijze (6%).

Financien

Onderstaande cijfers zijn ontleend aan de afrekening over het jaar 1981, het jaar dat men een extra tekort had, waarvoor geen dekking van de gemeente te verwachten viel.

UITGAVEN		INKOMSTEN	
filmhuur	48.049	recettes	50.031
idem, thema's	10.688	idem, thema's	12.862
gebouw (huur+onderh.)	5.638	lidmaatschappen	4.535
huur projektor	2.551	verkoop stencils	516
publiciteit	8.237	giften	100
organisatie+afschrijv.	23.248	sub- provincie ^o	3.500
personeelslasten WVM	38.248	sidie Maastricht	11.000
		CRM	5.750
TOTAAL	<u>137.252</u>	TOTAAL	<u>126.542</u>
		Te Kort	10.710

^o Een eenmalige subsidie

bronnen:

Hoofd kulturele zaken, afdeling onderwijs en cultuur
H. van Genk, H. Lahaye, Ch. Wuts, koordinator, medewerker en
bestuurslid filmhuis Maastricht

Nota Filmhuis Maastricht, CBCB, juni 1976

ontwerpnota Filmhuis Maastricht, Stichting Filmhuis i.o.,
oktober 1976

Raadsvoorstel en besluit subsidiering Filmhuis, 2 augustus
1977

Diverse subsidieaanvragen, 1976 (3x), 1977, 1981

Diverse adviezen van de CBCB, 1976, 1977, 1980 (2x)

Diverse subsidieafwijzingen, 1980 (3x), 1981 (3x)

Diverse brieven van de Gemeente aan het Filmhuis, 1977, 1981

Statuten Stichting Filmhuis Maastricht, 10 november 1977

Reglement Bestuursleden en Algemeen Bestuur, z.j.

Beleidsnota Kinderfilmhuis Maastricht, Marij ten Brink, ja-
nuari 1981

Noodsituatie Stichting Filmhuis, brandbrief aan Gemeente-
raad, 20 november 1981

Voorstel van H. van Genk aan Vereniging het Vrije Circuit,
"Een plan om 15 filmhuizen te face-liften", juli 1982

Jaarverslag Filmhuis Maastricht 1977

Afrekening 1981 en begrotingen 1982 en 1983 (filmhuis)

Enquete Filmhuis Maastricht, februari 1977

Filmhuiskrant, diverse nummers 1981 en 1982

Diverse programmaboekjes voor filmweken, thema's e.d.

Opening derde zaal Mabi-bioskoop, De Limburger, 5.11.1981

Vragenlijst Het Vrije Circuit

PURMEREND

Purmerend is een groeigemeente met op dit moment ongeveer 45.000 inwoners op 18 km ten noorden van Amsterdam. Het vervult een centrumfunctie - onderwijs, winkels en 's avonds uit - voor een aantal omliggende dorpen en gehuchten. De stad heeft een cultureel centrum - De Koepelkerk - dat tot taak heeft een podium te bieden aan theater- en muziekvoorstellingen en waar ook het Filmhuis onderdak heeft. Het bioskoopaanbod wordt verzorgd door 3 bioskoopzalen en het filmhuis. Incidenteel worden ook films vertoond door enkele buurt- en clubhuizen.

DE BIOSKOPEN

Tot enkele jaren geleden beschikte Purmerend over niet meer dan 1 bioskoopzaal, Cinema de Schinkel, beheerd door Fion Exploitatiemaatschappij bv. (die ook zalen in diverse andere provincieplaatsen exploiteert). Er bestond een zekere mate van overleg tussen het Filmhuis en Schinkel, waardoor de eerste ook regelmatig films uit het commerciële circuit kon vertonen. In 1980 werden door Bioskoopexploitatie J.M. Punt (ook zalen in Alkmaar en Heerhugowaard) drie nieuwe zalen geopend, in het Metrocomplex. Deze programmeren veel meer kunstzinnige films. De Schinkel werd in 1982 gesloten en Metro stelde zich meer tegenover het filmhuis op. Men gaf minder gemakkelijk ' geen bezwaar ' voor films uit het NBB-circuit en in een van de zalen van Metro werd op twee avonden per week een Filmmovieclub geopend, waarvan een avond samenvalt met de vertoning van het filmhuis.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

De gemeente heeft geen bemoeienis met de plaatselijke bioskopen. De betrokkenheid bij het filmhuis is daarentegen vrij groot. Aanvankelijk was het filmhuis geheel zelfstandig en ontving een jaarlijkse garantiesubsidie van f 2.000,- tot f 2.500,- per jaar. Vanaf september 1982 maakt het filmhuis echter een geïntegreerd deel uit van cultureel centrum De Koepelkerk. Dit centrum wordt niet alleen gesubsidieerd door de gemeente, maar ook inhoudelijk en technisch beheerd door de afdeling culturele zaken, waardoor de gemeente een vrij grote invloed op de programmering heeft. Vanuit het Cultureel Centrum is voorgesteld het filmhuis geheel in de orga-

nisatie te integreren

STICHTING FILMHUIS PURMEREND

Geschiedenis en Akkommodatie

Er worden al vanaf 1972 "alternatieve" films vertoond in Purmerend. Aanvankelijk gebeurde dat in Theater De Peperbus. In 1975 wordt vervolgens het filmcircuit Noord Holland Zuid opgericht, waaraan deelnemen de filmhuizen van Velzen, Zaan- dam en Purmerend. Omdat de Peperbus kort daarna wordt opge- heven stoppen ook de filmvertoningen. In 1977 wordt echter opnieuw begonnen, deze keer vanuit de Stichting Purmerend Present, die probeert de theater-activiteiten van de Peper- bus voort te zetten. Men vindt onderdak in het Museum Water- land, maar deze akkommodatie voldeed niet aan de brandvoor- schriften. Een jaar later komt dan het cultureel centrum in de Koepelkerk gereed en huurt het filmhuis er wekelijks een zaal.

Het cultureel centrum beschikte over een grote en een kleine zaal, waarvan het filmhuis afwisselend gebruik maakte, af- hankelijk van de publieke belangstelling die voor de betref- fende film werd verwacht en van de andere activiteiten die in het centrum "staan". Het filmhuis geeft de voorkeur aan vertoningen in de kleine zaal (80 zitplaatsen), omdat men de andere zaal te groot vindt. Men beschikt over 16 mm projectie, een kabine en een vast scherm, maar zou de outil- lage graag uitbreiden met 8 mm en video-apparatuur om beter te kunnen voldoen aan de doelstellingen van de stichting. Er wordt nu elke dinsdagavond, gedurende 9 maanden 1 film vertoond.

Beheer en Programmering

Het filmhuis wordt beheerd door een groep van 10 vrijwilli- gers. Deze vormen de zogenaamde medewerkersraad, welke op zijn beurt is onderverdeeld in verschillende commissies en de bestuursleden van de stichting afvaardigt. Het bestuur van 3 personen bepaalt vervolgens het beleid, maar is 1 tot 3 keer per jaar verplicht daarover verantwoording af te leggen aan de medewerkersraad. Een dergelijke bestuursverte- genwoordiging en -verantwoording is binnen de stichtingsvorm niet geheel waterdicht.

Het beheer van het filmhuis vraagt vrij veel werk. De drie bestuursleden besteden er ongeveer 1 dag per maand aan en de medewerkers moeten bereid zijn er vrij veel tijd in te steken. Dat heeft tot gevolg dat medewerkers soms te snel

weer stoppen en het moeilijk is een zekere deskundigheid onder hen op te bouwen. In de nieuwe opzet wordt hen echter veel werk uit handen genomen door de - betaalde - medewerker van het cultureel centrum, die uiteindelijk verantwoordelijk is voor de boeking, het vervoer, de vertoning en de administratie. De taak van de vrijwilligers is beperkt tot de projectie en de bar.

De doelstelling van het filmhuis is zeer ruim: " Vorming met behulp van audio-visuele middelen ". Volgens de statuten van de stichting zou dit moeten inhouden:

- * informatie, discussie, vertoning en ondersteuning van andere groeperingen die films willen vertonen;
- * deze films moeten dan wel een duidelijke sociaal-maatschappelijke, sociaal-kulturele of artistieke waarde hebben en aan onbekende regisseurs of filmlanden een kans geven.

In de praktijk is men echter nog niet veel verder gekomen dan het vertonen van films.

Men sloot zich, na de wederoprichting van het filmhuis, opnieuw aan bij een filmcircuit, het circuit Waterland. Dit bestond uit 5 filmhuizen uit Castricum, Edam, Amsterdam-Noord, De Rijp en Purmerend. Filmhuis Purmerend fungeerde als "moederhuis" voor de overige aangeslotenen en men gaf gezamenlijk een krantje uit. Eind 1982 traden de filmhuizen uit Amsterdam-Noord en Purmerend echter uit het circuit, waarna het werd opgeheven. Purmerend programmeert nu zelfstandig.

Vroeger werd "maatschappelijker" geprogrammeerd dan tegenwoordig. De programmering bevat veel speelfilms van mensen als Fassbinder, Scola, Wajda, Fellini, Goretta, Faraldo en Herzog. Soms ook een avond met films van het Amsterdams Stadsjournaal of Meatball.

Sommigen betreuren deze ontwikkeling. Zij verwijten ook de club- en buurthuizen een te kommerciële vertoning en de Filmmovieclub (Metro) dat deze de alternatieve film teveel concurrentie aandoet. Vanaf september 1982 heeft de programmeur van het cultureel centrum echter een (belangrijke) vinger in de pap omdat hij daarover de eindverantwoordelijkheid heeft gekregen.

Distributie en Publiekswerving

In totaal programmeert filmhuis Purmerend ongeveer 40 films per jaar. Hiervan leveren Classics en Film International er ieder 15 (37%) en Fugitive en EEG er ieder 5 (12%). Incidenteel worden ook films van het VNFI of andere distributeurs gehoord.

Gemiddeld komen er 30 tot 35 bezoekers per voorstelling, met een vaste kern van voornamelijk jongeren.

Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld door middel van aankondigingen en besprekingen in de plaatselijke pers (Nieuwe Noord Hollandse Courant), affiches en - sinds kort - een eigen informatieblad. Dit laatste geeft maandelijks een overzicht van de 4-5 geprogrammeerde films en een korte (halve bladzijde A-4) samenvatting van de inhoud van elke film.

Financien

Onderstaande cijfers zijn ontleend aan de (voorlopige) afrekening over 1981. Hierin is opgenomen een huur van f 1.000,- aan de Koepelkerk (f 25,- per voorstelling) en een entreprijs van f 4,50 (CJP en 65+ f 3,50). In 1982 is de toegangsprijs verhoogd tot f 5,-.

UITGAVEN		INKOMSTEN	
filmhuur	3.697	recettes	4.345
- vervoer	269	rente	27
zaalhuur	1.000	subsidie Purmerend	1.850
dokum./publ.	146		
organ./onderh.	1.110		
TOTAAL	<u>6.222</u>	TOTAAL	<u>6.222</u>

Voor 1982 wordt een tekort begroot van f 3.750,-, uitgaande van de aanschaf van een typemachine (f 1.500,-) en meer publiciteit en informatie (f 750,-). Het tekort over 1980 bedroeg f 5.032,- vanwege de aanschaf van een projektor van f 3.763,- die in een jaar is afgeschreven.

Bovenstaande cijfers houden geen rekening met het "symbolische" karakter van de gevraagde huur, noch met de tijd die er in de toekomst door een betaalde medewerker van het cultureel centrum aan het filmhuis zal worden besteed.

bronnen:

F. Houtman, cultureel ambtenaar en staflid van de Koepelkerk
Mevr. C. Righart en mevr. J. Yff, bestuursleden filmhuis
Statuten van de Stichting Filmhuis, juni 1979
Nota Filmhuis Purmerend, juni 1980
Werkprogramma van het Filmhuis, juni 1981
Financieel verslag Filmhuis 1980 en 1981, begroting 1982
Overzicht van geboekte films 1981 en 1982 (eerste helft)
Konseptovereenkomst tussen Filmhuis Purmerend en Cultureel
Centrum de Koepelkerk, zomer 1982

T I L B U R G

Tilburg is een stad met ruim 150.000 inwoners. Een hogeschool, een konservatorium, verschillende vormen van hoger beroepsonderwijs en allerlei theaters en musea maken de stad tot een kultureel centrum in het zuiden van het land, gelegen tussen Den Bosch, Breda en Eindhoven (elk op ongeveer 20 - 25 km afstand).

Het filmaanbod wordt verzorgd door 11 bioskoopzalen, een filmhuis - onderdeel van de Stadsschouwburg en het Kultureel Centrum - een filmliga - met onderdak bij een kommerciele bioskoop - en enkele incidentele vertoners als de studentenvereniging Theseus. Het filmhuis en de filmliga maakten deel uit van het onderzoek.

DE BIOSKOPEN

11 bioskoopzalen is voor een stad als Tilburg een gemiddeld aantal, zoals uit de volgende vergelijking mag blijken:

Apeldoorn	138.000 inwoners	8 bioskopen
Arnhem	127.000 ,,	14 ,,
Breda	118.000 ,,	16 ,,
Eindhoven	193.000 ,,	16 ,,
Groningen	160.000 ,,	11 ,,
Haarlem	162.000 ,,	6 ,,

De zalen worden beheerd door de B.E.M. (5 zalen), Biemans (3 zalen), Tifio (2 zalen) en Wolff (1 zaal). De B.E.M. en Wolff zijn twee grote bioskoopexploitanten met tientallen bioskopen over heel Nederland. Biemans is een plaatselijke exploitant.

Er is een zaal die zich nadrukkelijk richt op de programmering van kunstzinnige films en in nog eens 3 zalen komen dit soort films regelmatig aan bod (voor een deel als nachtfilms).

Volgens Bert Goessen van de filmliga is de programmering van de bioskopen in Tilburg voorzichtiger dan die in andere vergelijkbare steden. " In Eindhoven zouden wij moeilijker kunnen bestaan omdat veel van de films die wij draaien daar in de bioskoop te zien zijn ".

Volgens T. Crone van Filmhuis Tilburg is er echter ook sprake van een steeds kleinere ruimte voor alternatieve filmvertoning. Er zijn - ook in Tilburg - meer bioskopen

gekomen die kunstzinnige films vertonen, terwijl het aantal beschikbare goede films in de loop der jaren is verminderd.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

De gemeente Tilburg heeft geen enkele bemoeienis met de commerciële bioskopen, noch met de Filmliga, maar des te meer met het filmhuis. Het aanbod van het filmhuis maakt deel uit van het totale programma van het Kultureel Centrum (en binnenkort van de Stadsschouwburg).

Dit centrum wordt samen met de Stadsschouwburg beheerd door een stichting, de Stichting Stadsschouwburg en Kultureel Centrum. Het totale tekort van deze stichting wordt door de gemeente Tilburg gedekt (1982: 4,8 miljoen). Het filmhuis maakt hier (een klein) deel van uit.

Het Kultureel Centrum is ooit bedoeld geweest als drempelloos voorgeborgte voor de Stadsschouwburg om aldus het publiek voor wie de schouwburg te chique was via het wat eenvoudiger Kultureel Centrum op deelname aan het aanbod van de Schouwburg voor te bereiden. Dat is anders gelopen. Het Kultureel Centrum brengt op het ogenblik avant-garde theater, vormingstoneel, tentoonstellingen van hedendaagse kunst, performances en films uit het alternatieve circuit en is daarmee tenslotte "ongewoner" geworden dan de Stadsschouwburg. Eind 1983 zal het Kultureel Centrum in de Stadsschouwburg worden geïntegreerd.

Het bestuur van de Stichting bestaat uit 7 personen, van wie 3 gemeenteraadsleden (benoemd door de Raad) en 4 burgers, geselecteerd op kulturele interesse en bestuurservaring, maar benoemd door B&W. Twee maal per jaar is er een bestuurlijk overleg tussen B&W en het bestuur van de Stichting. Vroeger was de Wethouder Cultuur vice-voorzitter van het bestuur, maar dat is nu afgeschaft. Bij de nu bestaande structuur vindt men de zeggenschap van de gemeente voldoende gewaarborgd.

Het bestuur wordt geadviseerd door twee programmakommissies, een voor beeldende kunst en een voor theater en audiovisuele media. Beide commissies bestaan uit 14 personen en zijn breed samengesteld om zo zoveel mogelijk kulturele en sociale stromingen in Tilburg te vertegenwoordigen. Hun bevoegdheid is echter slechts adviserend - via zogenaamde "begeertelijstjes" - het bestuur beslist, de gemeente subsidieert.

Wat het filmhuis betreft hebben B&W er begin 1981 op aangedrongen de gratis toegang tot het filmhuis op te heffen en daarvoor een liefst kostendekkend tarief te hanteren. Hier-

bij werd ook gewezen op de oneerlijke concurrentie die tussen de vertoningen van het filmhuis en de liga optrad. De beide programmakommissies hebben zich fel tegen deze wijzigingen verzet, maar het bestuur moest tenslotte de gemeente haar zin geven, zodat nu een bescheiden entree van f 6,- wordt geheven.

Hoewel de gemeente dus geen direkte invloed heeft op het programmabeleid van o.a. het filmhuis, is haar indirecte invloed zeer groot.

De gemeente heeft geen bemoeienis met de Filmliga of met een van de incidentele vertoners in Tilburg.

FILMHUIS TILBURG

Geschiedenis en Akkomodatie

In 1972 werd in Tilburg het nieuwe Kultureel Centrum geopend. Aanvankelijk beperkte het zijn activiteiten tot tentoonstellingen van beeldende kunst en theatervoorstellingen. Daartoe beschikt het over een tentoonstellingsruimte, een theaterzaal (125 zitplaatsen), een bar/ontmoetingsruimte en een leeszaaltje. Het Kultureel Centrum wordt beheerd en geprogrammeerd in samenhang met de programmering van de Stadsschouwburg (zie ook onder Gemeentelijk Beleid).

In 1977 werden in de theaterzaal ook filmvoorstellingen gegeven en werd het filmhuis opgericht, als onderdeel van Kultureel Centrum en Stadsschouwburg. Men begon met 1 voorstelling van 1 film per week, maar in de loop van de tijd moeten soms twee avondvoorstellingen van dezelfde film worden gegeven en organiseert men eenmaal per twee maanden een gehele weekprogrammering.

Vanaf september 1982 is in de Stadsschouwburg een apart daartoe verbouwde filmzaal in gebruik genomen voor een volledige week-programmering. Deze zaal heeft 80 zitplaatsen. Beide zalen (in Schouwburg en Kultureel Centrum) hebben een oplopende vloer, 16 mm projectie en een foyerruimte.

Beheer en Programmering

De filmvertoningen worden beheerd door een staflid van de Stichting. Hij verzorgt de programmering, de publiciteit en een deel van de administratie voor het filmhuis, hetgeen hem 2 1/2 dag per week kost. Bij de vertoningen zijn een operateur en iemand voor algemeen toezicht aanwezig. De toegang was tot 1982 gratis, zodat geen kaartjes verkocht behoeven te worden. Er wordt niet met vrijwilligers gewerkt, wat het

voordeel van een grotere continuïteit heeft, maar als nadeel dat slechts een persoon de kennis en motivatie moet opbrengen om het filmhuis goed te laten functioneren.

De leden van de programmaraad Theater en Audio-visuele Media lijken onvoldoende geïnformeerd om veel weerwerk te kunnen leveren aan het verantwoordelijke staflid. Men heeft daarom besloten voor de audiovisuele media een aparte programmaraad in te stellen.

Men wil duidelijk meer zijn dan alleen een filmhuis. Het streven is erop gericht een zogenaamd "audiovisueel centrum" te worden. Dit wordt omschreven als het:

"aanbieden van audio-visueel materiaal en geschreven informatie, zodat actief geïnteresseerden hun eigen gebruik van audio-visuele media beter kunnen uitbouwen en passief belangstellenden hun gebruik van audio-visuele media kunnen structureren en verbreden".

In 1981 is gestart met een kinderfilmcircuit in Tilburg en met video-vertoningen in het Kultureel Centrum.

Het filmhuis zal vanaf 1982 zes avondvoorstellingen van een film in de filmzaal van de Stadsschouwburg geven, twee nachtvoorstellingen van een tweede film aldaar, en wekelijks 1 film in het Kultureel Centrum. In het Kultureel Centrum zal de programmering vooral gericht zijn op vernieuwende en specialistische films, terwijl in de Stadsschouwburg het aksent meer zal komen te liggen op de "arthouse" films. De programmering is uitgesproken thematisch omdat daarmee "het vervreemdende van experimentele films weggenomen kan worden". De thema's zijn niet alleen cinematografisch (regisseursportretten, historisch, naar onderwerp) maar ook verbonden met andere kunstvormen (de literatuur in de film, film als beeldend medium).

Tot 1981 werd in samenwerking met de Filmliga jaarlijks een filmfestival georganiseerd.

Het kinderfilmhuis bestaat uit een circuit van 4 zogenaamde Kijkateliers (binnenkort 6) in verschillende wijken van Tilburg en het Kultureel Centrum. Eens per twee weken wordt in deze ateliers op vier opeenvolgende middagen (wo/do/vr/ma) na schooltijd een film voor kinderen gedraaid. De film dient dan als "opzetje" voor andere, meer creatieve, activiteiten. De organisatie is opgezet in samenwerking met de Stichting Muische Vorming in Tilburg en voor vervoer en begeleiding wordt gebruik gemaakt van vrijwilligers. De vertoning wordt verzorgd door de betaalde medewerkers van het Kultureel Centrum en de Kijkateliers.

Vorig jaar is begonnen met video-vertoningen in het Kultureel Centrum. Daarvoor is een kleine ruimte achter de tentoonstellingszaal ingericht. Vanaf 1983 zal ook in de Stadsschouwburg video te zien zijn. Het Kultureel Centrum richt

zich dan in het bijzonder op video-kunst en televisie-experimenten, terwijl de Stadsschouwburg theater- en filmregistraties te zien zal geven. Tot nu toe beschikte men over slechts een klein aantal banden, maar er wordt naar gestreefd om in samenwerking met de bibliotheek een echte videotheek op te zetten, inclusief uitleen.

Het filmhuis stelt zich ook tot doel de scholen bij het programmeren en vertonen van films ten dienste te staan, maar daar is het tot nu toe nog niet van gekomen.

Het filmhuis werkt samen in het Media Overleg Zuid, waarin filmhuizen uit Brabant, Limburg en Zeeland onderling informatie uitwisselen en incidenteel een circuit organiseren voor een bepaalde film. Men komt eens per twee maanden bij elkaar. Plaatselijk wordt samengewerkt in het Tilburgs Filmoverleg, bestaande uit het filmhuis, de Liga en Posjet (Jongeren centrum).

Distributie en Publiekswerving

Per jaar programmeert het filmhuis 60 - 70 films (dit aantal zal na in gebruik nemen van de zaal in de Stadsschouwburg meer dan verdubbelen). Van dit aantal komt 50% van Film International, 20% van Classics, en 10% van het Filmmuseum, Fugitive en Cineclub. Een enkele keer importeert men zelf films uit België.

Men verwijt de alternatieve distributeurs te weinig gezamenlijk beleid. Een regisseur zit vaak bij verschillende distributeurs en deze geven te weinig achtergrondinformatie. De videobanden zijn tot nu toe betrokken van het Kijkhuis in Den Haag, De Agora in Maastricht en Videoheads in Amsterdam.

Per voorstelling komen er in het Kultureel Sentrum 90 - 100 mensen, in de Stadsschouwburg ongeveer 60. Of dit in de toekomst zo zal blijven is de vraag, omdat de entree tot 1982 gratis was, maar vanaf dat jaar een entreprijs zal moeten worden betaald.

De indruk bestaat dat het publiek over het algemeen tussen de 25 en 35 jaar oud is, vaak studeert en dat men steeds meer komt voor een speciale film.

Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld middels het Kultureel Magazien, aankondigingen en agenda in enkele huis-aan-huis bladen en voorbesprekingen in het Nieuwsblad van het Zuiden.

Het Kultureel Magazien is een gratis - mooi uitgevoerd - maandblad van de Tilburgse Kulturele instellingen en geeft van iedere film een vrij uitvoerige beschouwing. De vertoningen van de Liga zijn ook in het Magazien opgenomen, maar worden niet besproken.

Financien

De begroting voor 1983 geeft onder de post activiteiten de volgende bedragen voor de audio-visuele media:

UITGAVEN		INKOMSTEN	
KULTUREEL SENTRUM			
kinderfilms	3.200	recettes	1.600
filmhuur	11.000	,,	6.000
video	7.500		-
	<hr/>		<hr/>
Totaal	22.600		7.600
STADSSCHOUWBURG			
Filmhuur	13.800	recettes	27.600
	<hr/>		<hr/>
TOTAAL	36.400		35.200

In bovenstaande cijfers is geen rekening gehouden met personeelsslusten, huisvesting en publiciteit. Daar het filmhuis een geïntegreerd onderdeel van het Cultureel Centrum en de Stadsschouwburg is, moeten deze lasten worden geschat. Een schatting ten behoeve van de vragenlijst van Het Vrije Circuit geeft f 84.000,- voor huisvesting, personeel en publiciteit. Dit zou echter niet meer dan 2% van de totale kosten voor beide gebouwen beslaan (f 4,9 miljoen per jaar), hetgeen o.i. aan de lage kant is.

FILMLIGA TILBURG

Geschiedenis en Akkomodatie

De Filmliga Tilburg werd opgericht in 1966 door en voor studenten van de Katholieke Hogeschool onder de naam Studenten Filmliga Tilburg. Men richtte zich aanvankelijk uitsluitend op de vertoning (1 maal per 2 weken) van kunstzinnige films uit het NBB-aanbod. Volgens een overeenkomst met Biemans-Wolff mochten dit uitsluitend films zijn die al eens eerder in Tilburg te zien waren geweest. Al vrij snel werden de marges van de afspraak verruimd en mogen ook die films worden vertoond die niet tot het NBB-aanbod behoren.

De eerste voorstelling van de Liga bevatte uitsluitend onbekende en moeilijk toegankelijke films, hetgeen ertoe leidde dat verschillende bezoekers voortijdig de bioscoop verlieten en onder de blijvers nogal wat gezocht en gesteund werd.

Twee weken later werd met veel sukses de film The Seven Samurai vertoond, hetgeen de recensent van het Nieuwsblad van het Zuiden de opmerking doet maken:

" Wanneer de Liga in de toekomst films blijft brengen van dit gehalte, zal een redelijk sukses verzekerd zijn. De voorwaarde daarbij is dat er evenwicht tot stand gebracht zal worden tussen artisticeit en amusement".

In 1969 verloopt de Liga, mede door de tumultueuze ontwikkelingen aan de Hogeschool. In 1971 wordt opnieuw gestart met een programmabeleid dat kunstzinnige films zal afwisselen met politiek-geengageerde films. Om die reden wordt de Liga in 1972 een stichting, de Stichting Filmliga Tilburg, waarvan de doelstelling luidt:

" een bijdrage te leveren tot de artistieke, kulturele en politieke ontwikkeling van de inwoners van de gemeente Tilburg en in het bijzonder van de studenten van de Katholieke Hogeschool Tilburg", door middel van " het vertonen van films met een bijzondere artistieke, kulturele of politieke waarde".

Vanaf dat jaar worden de voorstellingen ook toegankelijk voor niet-studenten. Dat betekent dat er een lidmaatschap wordt ingevoerd om zo het voor de bioskopen noodzakelijke besloten karakter te waarborgen.

In 1976 organiseert de Liga ter gelegenheid van haar tienjarig bestaan het Brabants Filmfestival. Het sukses ervan is groot en leidt tot nog vier festivals in 1977, 1978, 1979 en 1980. Er worden films vertoond die 'op de plank zijn blijven liggen' en er is elk jaar een centraal thema - Sovjetunie, Saura, Italiaanse Realisten. De vertoonde films komen zowel uit het NBB-aanbod als van alternatieve distributeurs. In 1981 is men met dit festival gestopt. Enerzijds vond men dat het festival regionaal moest worden om te kunnen blijven voortbestaan, maar daar was op provinciaal niveau geen geld voor, anderzijds werd de organisatie ervan voor vrijwilligers te zwaar.

Van de oprichting af is nauw samengewerkt met Biemans en Wolff, de exploitanten van een complex van drie zalen. De Liga vertoont in de grootste van de drie, de Ambassadebioskoop, haar films. Tot 1981 eenmaal per twee weken, en sinds die tijd wekelijks, na afloop van de tweede voorstelling, om 22.30 uur. De zaal wordt gehuurd en de operator van de bioskoop draait de films. Het is een oude bioskoopzaal met 366 - houten - stoelen. Men beschikt over 35 mm, 16 mm en dia-projectieapparatuur. Als de zaal is uitverkocht - hetgeen regelmatig gebeurt - begint een half uur later een voorstelling van dezelfde film in een van de beide andere zalen van het complex (172 en 65 zitplaatsen) en worden de filmrollen van de ene naar de andere kabine gebracht. Voor de toekomst streeft de Liga naar een volledige weekpro-

grammering op normale tijden in een eigen bioskoop.

Beheer en Programmering

De Liga wordt beheerd door een stichting, waarvan de bestuursleden middels koopstatie worden benoemd. De huidige vier bestuursleden vormen het bestuur sinds 1974. Men bepaalt gezamenlijk de programmering, schrijft het programma-blad, twee bestuursleden verzorgen de boeking en de administratie en alle vier zijn zij actief bij de voorstelling zelf (kaartverkoop, controle). De ledenadministratie is uitbesteed en de projectie wordt gedaan door de operateur van de bioskoop, die daarvoor apart betaald krijgt.

De programmering bestaat afwisselend uit NBB-films die de plaatselijke bioskoop in Tilburg niet halen en films uit of het kommerciele, of het alternatieve circuit. Deze afwisseling wordt "golfplanning" genoemd. Per twee maanden worden 8 films geprogrammeerd, waarvan er 4 recent zijn en 4 thematisch zijn gegroepeerd naar land, regisseur of een onderwerp.

Naast de filmvertoningen heeft de Liga in het verleden een kleine serie kolleges over filmvorming aan de Hogeschool georganiseerd en bestaat er een klein produktiefonds waaruit de afgelopen jaren 3 kleine produkties zijn gefinancierd.

Er wordt maandelijks overleg gevoerd met het Filmhuis over de programmering, zodat er geen overlappingsen plaats vinden. Ook worden soms gezamenlijk thema's geprogrammeerd. Meer in het algemeen is er onderling afgesproken dat het Filmhuis de wat moeilijker films zal brengen en de Liga de meer toegankelijke.

De Liga staat bij de NBB op de Lijst van Geen Bezwaren. Dit op grond van een oude afspraak met Biemans/Wolff dat de Liga een besloten vereniging zou zijn, alleen films van de NBB zou vertonen welke in Tilburg al eerder vertoond zijn en de voorstellingen na afloop van de kommerciele bioskoopvoorstellingen zou houden.

In de loop der jaren is de afspraak echter sterk versoepeld. Er worden nu - zij het nog steeds in overleg met Wolff - ook films vertoond waarvoor de bioskopen in Tilburg geen belangstelling blijken te hebben en films uit het alternatieve circuit. De wens om in de toekomst een eigen bioskoop te exploiteren is volgens de Liga haalbaar, mits in goed overleg met de plaatselijke bioskopen.

De Liga heeft zich ontwikkeld van een besloten vertoner van NBB-films tot een vertoner van zoveel mogelijk films die in Tilburg niet gezien kunnen worden. De ontwikkeling van de

meeste filmhuizen is omgekeerd. Daar is men begonnen als vertoner van uitsluitend alternatieve films en brengt men nu ook films uit het NBB-aanbod. Het einddoel van beiden is echter hetzelfde: het vertonen van films die in plaatselijke bioskopen niet gezien kunnen worden.

Volgens B. Goessen dankt de Liga haar succes nog altijd aan de zeer eenzijdige programmering van de bioskopen.

Distributie en Publiekswerving

De Liga programmeert jaarlijks ongeveer 45 films. Hiervan komt 40 - 50 % van The Movies, 20 - 25 % van Film International en de rest komt van Columbia, Nova, Cupido/EEG en Fugitive, Concorde, Cinemien, Cineclub en uit België.

Gemiddeld komen er ongeveer 300 bezoekers per voorstelling. Het publiek bestaat nog altijd voor 75% uit studenten, maar het aandeel van andere bevolkingsgroepen lijkt te groeien. Het lidmaatschap is vereist en kost f 4,- per jaar. Daarvoor krijgt men elke 2 maanden een programmaboekje toegestuurd. In totaal heeft de Liga bijna 2.000 leden, van wie er 500 - 600 regelmatig de voorstellingen bezoeken.

Het publiek wordt van het aanbod op de hoogte gesteld door middel van aankondigingen in het Kultureel Magazien, de VVV-agenda, het Hogeschoolblad en de plaatselijke kranten. De laatste wijden aan nieuwe films ook besprekingen. Daarnaast wordt eenmaal per twee maanden een affiche verspreid en verschijnt 6 - 7 maal per jaar het programmaboekje. Dit is goed uitgegeven en geeft per film een inhoudsbeschrijving aangevuld met enige informatie over regisseur of land. Er wordt wekelijks een advertentie gezet in de krant en er worden tijdens de voorstellingen voorfilms gedraaid van het verwachte aanbod. Deze voorfilms worden gedraaid in een blok, waarin actiegroepen en kulturele instellingen aankondigingen ("reklame ") mogen maken.

Financien

Het lidmaatschap kost zoals gezegd f 4,-, de entree f 5,-. Men betaalt f 350,- zaalhuur per voorstelling (inclusief schoonmaak en verwarming) en ongeveer f 85,- salaris aan de operateur. Voor het seizoen 1980 - 1981 ziet de exploitatie van de Filmliga er als volgt uit:

UITGAVEN		INKOMSTEN	
filmhuur	12.832	entrees	57.983
filmvervoer	8.162	lidmaatschappen	7.978
zaalhuur	15.885	rente	302
organisatie	6.602	diversen	500
dokum./publ.	15.369		
diversen	5.302	Tekort ^o	1.291
TOTAAL	<u>68.054</u>	TOTAAL	<u>68.054</u>

^o Het tekort komt ten laste van het saldo 1979/1980, groot f 11.697,-. Er wordt een vrij ruime reserve aangehouden om eventuele verliezen op te kunnen vangen.

Zoals uit deze cijfers mag blijken beschikt de Liga over een vrij ruim budget. Aan reis- en verblijfkosten van bestuursleden en bezoek aan filmvoorstellingen wordt f 4.450,- uitgegeven en op de programmakrant wordt f 1.800,- toegelegd.

bronnen:

- K. van de Pol, Beleidsmedewerker Kulturele Zaken
- T. Crone, Stafmedewerker Theater en Audio-visuele Media, Kultureel Sentrum-Stadsschouwborg
- B. Goessen, bestuurslid Stichting Filmliga Tilburg
- "Filmhuzen in Brabant", Skrien, z.j. blz. 35 - 36
- Statutenwijziging Stichting Stadsschouwborg en kultureel Sentrum, 28 april 1978
- Reglement van de programmakommissies, 19 april 1978
- Verslag van gesprek d.d. 17 april 1980 tussen bestuur van Stichting SS en KS en College van Burgemeester en Wethouders
- Jaarrekening Stadsschouwborg en Kultureel Sentrum, 1979
- Begrotingen Stadsschouwborg en Kultureel Sentrum, 1982 en 1983
- Audiovisueel Mediabeleid 1983, nota Kultureel Sentrum, z.j. Kultureel Magazien, mei/juni 1982
- Vragenlijst van Het Vrije Circuit
- Statuten van de Stichting Filmliga Tilburg, 22 december 1972
- B. Goessen, Ontstaan en ontwikkeling van de Stichting Filmliga Tilburg, een overzicht over de periode 1966 - 1980, augustus 1980
- Programmaboek Brabants Filmfestival, 1978, 1979, 1980
- Financieel overzicht Filmliga, seizoen 1980 - 1981
- Informatiekrant Filmliga Tilburg, 1980-1981-1982

U D E N

Uden is een plaats met 33.000 inwoners op 20 tot 30 km van plaatsen als Oss, Nijmegen, Den Bosch en Eindhoven. Toch fungeert het voor een aantal dorpen en gehuchten in de directe omgeving als een centrum. Het beschikt over een markt, een sporthal, een bibliotheek en een cultureel centrum, De Schouw. De meeste van deze gebouwen zijn vrij nieuw en gekonsentreerd in het centrum van de gemeente.

Uden heeft geen bioskoop. Enkele andere steden met een vergelijkbaar inwonertal (b.v. Veendam, Doetinchem en Gorinchem) hebben wel bioskopen. Het filmaanbod wordt verzorgd door De Schouw, dat ieder weekeinde 2 - 3 films vertoont, en door jongerencentrum De Nieuwe Pul, dat twee keer per maand een film draait, aangevuld met een jaarlijks klein festival.

De Schouw vertoont alleen films van de NBB, De Nieuwe Pul vertoont films uit zowel het NBB- als het Vrije circuit.

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

Wat de commerciële bioskopen betreft hoopt de gemeente dat er ooit een bioskoop gevestigd zal worden. Er is enkele keren contact geweest met een exploitant die daarvoor belangstelling leek te hebben, maar het is er vanwege negatieve exploitatieverwachtingen nooit van gekomen. Het blijft hopen, want de gemeente beschikt niet over middelen om een dergelijk initiatief daadwerkelijk te steunen.

De Schouw en De Nieuwe Pul worden beide door de gemeente gesubsidieerd in hun exploitatie-tekort (respektievelijk f 300.000,- en f 276.000,- per jaar). De Nieuwe Pul valt echter onder het sociaal-cultureel werk en moet dus voldoen aan de eisen die daaraan in het gemeentelijk sociaal-cultureel plan worden gesteld. Hoewel men met deze directere gemeentelijke bemoeienis nog weinig ervaring heeft en de beoordelingscriteria daarvoor nog grotendeels ontwikkeld moeten worden, is wel gesteld dat De Nieuwe Pul zich meer dan voorheen zal moeten richten op haar "maatschappelijk/educatieve functie" tegenover de "recreatieve" functie die het in het verleden - teveel - vervulde. Dat betekent dat de vertoonde films niet alleen maar commercieel/recreatief mogen zijn, maar een vormende, emancipatorische, politieke of bewustmakende functie moeten vervullen en dat men zich in de eerste plaats op jongeren zal moeten richten.

DE SCHOUW

De Schouw is neergezet aan het einde van de jaren vijftig (de "-burg" is er nooit gekomen), en bestaat uit een grote zaal met 350 zitplaatsen, enkele vergaderruimtes en een ruime foyer.

Per seizoen worden er 20 - 25 muziek- en theatervoorstellingen gegeven. De overige avonden wordt het gebouw verhuurd voor vergaderingen en feestelijke bijeenkomsten (f 400,-) of aan amateurgezelschappen (f 100,-).

De weekenden zijn gereserveerd voor filmvertoningen. Op vrijdag- en zaterdagavond wordt er een film gedraaid, op zondagmiddag een kinderfilm en soms op zondagavond nog een tweede film. De Schouw staat geregistreerd als zogenaamde reisbioskoop en wordt geprogrammeerd door Gofilex. De programmering richt zich in hoofdzaak op de succesvolle spektakelfilms, soft porno en een enkele kunstzinnige film.

In het seizoen 1980 - 1981 werden er in De Schouw 168 filmvoorstellingen gegeven (van ± 110 films) met gemiddeld 102 bezoekers.

De opbrengsten uit entrees bedroegen f 93.567,- en de kosten waren f 47.413,-. Resteert een positief saldo van f 46.143,-. In deze cijfers zijn geen bedragen opgenomen voor huisvesting en vast personeel.

FILMCAFE DE NIEUWE PUL

Geschiedenis en Akkommodatie

In 1977 begon een werkgroep in Uden met de vertoning van alternatieve films. Aanvankelijk was deze werkgroep geheel autonoom, maar sinds een paar jaar is het filmcafe onderdeel van open jongerencentrum De Nieuwe Pul.

Het gebouw ligt enigzins excentrisch en bestaat uit een grote zaal (de "Hal" met 300 zitplaatsen), een kleine zaal (60 - 80 zitplaatsen) en een daaraan grenzend cafe. In de hal worden popkonserten en toneelvoorstellingen gegeven, in de kleine zaal, het cafe en de overige ruimtes vinden alle andere activiteiten plaats, van disko tot en met een poppenwerkgroep en jongereninformatie.

Het centrum werd tijdens het onderzoek grondig verbouwd. Men hoopt dat daarmee het imago van De Nieuwe Pul zal worden verbeterd omdat veel inwoners van Uden het centrum vooral zien als een verzamelplaats voor druggebruikers en vechtjassen. Ook het filmcafe lijdt onder dit negatieve beeld.

Men beschikt over 16 mm projectie en een los scherm. Er is geen kabine, waardoor de projektor te veel hoorbaar is en men is niet tevreden met de geluidswaergave.

Beheer en Programmering

De werkgroep bestaat uit 6 leden die gezamenlijk, eens per 6 maanden, de programmering bepalen. Verder verzorgen zij een filmkrantje (eens per 6 weken) en doen zij de boeking, de vertoning, de kassa en de schoonmaak. Er zijn geen betaalde medewerkers van het jongeren centrum bij het filmcafe betrokken. Het jongeren centrum levert wel de zaal, de projektor en stelt zijn stencilmachine beschikbaar voor het vervaardigen van de krant.

Bij het opzetten van een programma wordt bij andere filmhuizen geïnformeerd of er mogelijkheden zijn gezamenlijk te huren (Gemert, Nijmegen, De Reek, Eindhoven), maar dat lukt slechts incidenteel. Er zijn plannen om een circuit op te zetten.

Tot 1980 vertoonde het filmcafe 1 film per maand, daarna werden dat er twee. Daarnaast wordt jaarlijks een filmfestival gehouden, waarin gedurende 3 dagen 6 - 7 films (in de Hal) worden vertoond. De programmering richt zich op een gevarieerd aanbod van " alle films die met een serieuze bedoeling gemaakt zijn " en is niet thematisch. Men zoekt aansluiting bij de vormende en edukatieve doelstelling van het jongeren centrum, hetgeen ook door de gemeente wordt geëist. Men richt zich niet uitsluitend op jongeren. De aanwezigheid van het cafe wordt belangrijk gevonden. Het dient als ontmoetingsruimte voor en na de voorstelling en stelt mensen in staat over de film na te praten. Een enkele keer wordt een discussie georganiseerd.

Er zijn plannen enkele keren per jaar een mini-festival te houden waarin op 1 dag 3 films vertoond zullen worden die wel een thematische samenhang hebben en er wordt gewerkt aan het opzetten van een kinderfilmhuis dat eens per maand een kinderfilm moet vertonen.

Distributie en Publiekswerving

Per jaar programmeert het filmcafe ongeveer 30 films. Hier van komt 50% van Classics, 20 % van Film International, 20% van Fugitive en Cinemien en de rest van andere distributeurs, onder andere Gofilex. Men vindt dat de films van Classics beter aansluiten bij de eigen voorkeuren en heeft met Film International enkele slechte ervaringen ten aanzien van niet nagekomen afspraken.

Per voorstelling komen er gemiddeld 28 bezoekers. (Bij het festival zijn het er meer). De helft bestaat uit regelmatige bezoekers aan de Nieuwe Pul, de andere helft komt speciaal voor de film.

De Nieuwe Pul kent een lidmaatschap, dat ook geldt voor het filmcafe. Voor f 2,50 per drie maanden krijgt men een pro-

grammaoverzicht thuis gestuurd en een reductie van f 1,- op elke activiteit.

Het publiek wordt van het programma op de hoogte gesteld door middel van affiches, aankondigingen en besprekingen in de plaatselijke pers en een eigen filmkrant. Het Brabants Dagblad neemt het programma op in de regionale agenda en de filmagenda en enkele weekbladen (huis-aan-huis) wijden ook kleine artikeltjes aan de komende films. Er zijn moeilijkheden met De Sleutel, een krant uit Oss. De bioskopen in Oss zouden bedreigd hebben met een advertentieboycot wanneer dit blad aandacht aan de filmhuizen zou blijven besteden. Men denkt dat dezelfde bioskopen er soms in slagen de vertoning van een film die bij Classics is besteld te verbieden. Het eigen krantje bevat een korte, wervende, beschrijving van de drie films voor de komende 6 weken, en wordt iedereen die zich daarvoor opgeeft thuis gestuurd.

Financien

De entreprijs bedroeg in 1982 f 5,- (leden f 4,-) maar zal met ingang van 1983 met een gulden omhoog gaan. De exploitatie over 1981 zag er als volgt uit:

UITGAVEN		INKOMSTEN	
filmhuur (+ vervoer)	4.701	recettes	3.335
filmhuur festival	1.436	idem, festival	2.843
organisatie en public.	194	diversen	3
dokumentatie	91	bijdrage Nieuwe Pul	500
TOTAAL	<u>6.422</u>	TOTAAL	<u>6.681</u>
positief saldo	259		

In bovenstaand exploitatieoverzicht is dus geen rekening gehouden met huisvestingskosten en materiaalkosten voor de publiciteit. Daartegenover is echter ook de baropbrengst niet in de berekening opgenomen.

bronnen:

- R. de Visser en G. Smolders, ambtenaren Kulturele Zaken en Samenlevingsopbouw
- T. van Genugten, lid werkgroep Filmcafe De Nieuwe Pul, tevens bestuurslid

Sociaal-Cultureel Plan Uden, 1982 - 1985
Filmprogramma's De Schouw, mei en juni 1982
Exploitatieoverzicht filmvoorstellingen De Schouw, 1979 - 1981

Voorstel tot Statutenwijziging De Nieuwe Pul, juni 1982
Reglement medewerkers De Nieuwe Pul
Konsept jaar-werkplan De Nieuwe Pul, 1982 - 1983
Programmaboekje Filmfestival 5 - 7 februari 1982
Filmnieuws filmcafe Uden, maart - april 1979, juni 1982
Exploitatieoverzicht Filmcafe, 1981

V E E N D A M

Veendam is een gemeente met 28.000 inwoners in Oost Groningen, gelegen tussen Hoogezand, Winschoten en Stadskanaal (± 15 km). Het vervult een centrumfunctie voor enkele omliggende dorpen en gehuchten. Het heeft een ontmoetingscentrum-/schouwburg, Veenlust, waar jaarlijks enkele tientallen theater- en muziekuitvoeringen gegeven worden en dat daarnaast beschikbaar is voor amateurgezelschappen. Veenlust huisvest ook Filmhuis Veenlust.

Veendam heeft 1 bioskoop, het City-theater, met 500 zitplaatsen, beheerd door de bv. Fion Exploitatiemaatschappij, die ook bioskopen in Appingedam, Leek en enkele provincieplaatsen in Utrecht en Noord Holland beheert. Volgens B. Huizinga van het Filmhuis gaan de echte filmfans echter naar Groningen.

DE BIOSKOOP

Veendam heeft weliswaar maar een bioskoop, het Citytheater, maar dit vertoont wekelijks 4 - 5 films, bestaande uit 1 pornofilm, 1 vechtfilm, 1 kinderfilm en afwisselend grote publieksfilms, spektakelfilms en ook kunstzinnige films. Het City-theater heeft aangeboden de Liga te huisvesten, maar dit werd door deze afgewezen (zie verderop).

FILMBELEID VAN DE GEMEENTE

Het initiatief tot het Filmhuis is uitgegaan van de ambtenaar kulturele zaken. Sinds 1975 was er in Veendam een filmliga actief, die eens per twee/drie weken een film vertoonde en daarvoor door de gemeente en de provincie Groningen werd gesubsidieerd (1979: f 1.200,- en 1980:

f 909,-). De Liga ging echter in 1982 failliet omdat het gemiddeld aantal bezoekers in die jaren was teruggelopen van 45 tot 8.

Op aandringen van de gemeente werd begin 1982 door de beheerskommissie van Veenlust een filmkommissie benoemd, bestaande uit enkele overgebleven leden van de Liga, de cultureel ambtenaar van de gemeente en de directeur van Veenlust, in totaal 8 personen.

Het City-theater bood aan de zaal 1 avond per week beschikbaar te stellen aan de filmkommissie, maar deze vreesde teveel van de bioskoop afhankelijk te worden en gaf de voorkeur aan vertoning in Veenlust. De directeur maakte daartoe f 5.000,- vrij op de begroting door 1 theateervoorstelling te schrappen, waarmee vervolgens 10 filmvoorstellingen gerealiseerd moeten worden.

Men streeft naar een regelmatige vertoning, waarbij de verhouding met de plaatselijke bioskoop echter goed moet blijven. Dat is op dit ogenblik het geval, maar uitbreiding van de activiteiten van het filmhuis zou in de toekomst voor de bioskoop bedreigend kunnen worden.

In elk geval speelt de gemeente, via de cultureel ambtenaar, een zeer actieve rol bij de tot standkoming en mogelijk verdere ontwikkeling van het filmhuis in Veendam.

FILMHUIS VEENLUST v/h FILMLIGA VEENDAM

Geschiedenis en Akkommodatie

De Filmliga vertoonde ten tijde van haar bestaan incidenteel films in een zaal van Veenlust. Hiertoe was zij aangesloten bij het Filmcircuit Groningen. Die aansluiting was aanvankelijk succesvol, maar werd later een van de oorzaken van het verval van de Liga, aldus B. Huizinga. Volgens hem miste het circuit - door de lange planningstermijn, de aansluiting bij de aktualiteit en werden sommige films al door de televisie uitgezonden voordat zij bij de Liga te zien waren. Men hoopt in Veenlust een nieuwe start te maken.

Veenlust heeft twee zalen, een met 200 zitplaatsen en een met 50 zitplaatsen. De keuze van de zaal is afhankelijk van het aantal bezoekers dat men op een bepaalde film verwacht. Beide zalen zijn goed geoutilleerd. Wel moet voor de filmvoorstellingen nog een 16 mm projektor worden gehuurd.

Beheer en Programmering

Het beheer van het Filmhuis ligt in handen van de filmkommissie. Deze is benoemd door de beheerskommissie van Veenlust,

maar is autonoom in haar programmering. De boeking van films, de vertoning en de administratie zullen geheel voor rekening van het personeel van Veenlust komen.

De kommissie wil geen seks- en geweldfilms, maar verder alle "goede films die een serieus publiek aanspreken". Hieronder vallen ook politieke films.

Vooralsnog zal eens per drie weken een film worden vertoond. Als opening van het filmhuis is een filmdag gehouden waarin op een dag 14 speelfilms en 4 streekhistorische films werden vertoond.

Men hoopt weer enige continuïteit in de filmvertoningen te krijgen, wat voor de herkenbaarheid door het publiek belangrijk wordt gevonden, maar voorlopig is het een experiment en zal na een seizoen bekeken worden of en op welke manier het filmhuis in de toekomst zal worden voortgezet.

Distributie en Publiekswerving

Omdat het filmhuis ten tijde van het onderzoek pas twee maanden op gang was, valt hierover weinig met zekerheid te zeggen. Men vermoedt dat de distributeurs van de te vertonen films geen andere zullen zijn dan die ten tijde van de Liga, hetgeen betekent dat de meeste films bij Classics betrokken zullen worden, met Film International op de tweede plaats en Fugitive op de derde.

Het publiek was altijd "maatschappelijk geïnteresseerd" en zal dat ook in de toekomst wel zijn. Het filmhuis kent geen lidmaatschap. Wel bestaat er een zogenaamde seizoenskaart, waarmee men voor f 30,- toegang heeft tot alle films in 1982 (10 stuks).

De informatie over de films wordt gegeven via de plaatselijke kranten en het programmaoverzicht van Veenlust. De Liga gaf sporadisch een eigen krantje uit, of het Filmhuis dat gaat doen is onzeker.

Financien

Veenlust heeft voor de 10 films die voor 1982 zijn voorzien een begroting opgesteld, uitgaande van een toegangsprijs van f 5,-. Huisvesting en personeel zijn niet in de begroting opgenomen. Deze vormen een onderdeel van de totale exploitatie van Veenlust.

UITGAVEN		INKOMSTEN	
filmhuur	2.500	recette:	
huur projektor	500	bij gem. 100 bez.	5.000
organisatie/publ.	2.000	bij gem. 50 bez.	2.500
TOTAAL	<u>5.000</u>		

Over het bezoek durfde men geen voorspellingen te doen, zodat op de begroting van Veenlust in ieder geval f 5.000,- is gereserveerd, maar men hoopt een gemiddelde van 100 bezoekers per voorstelling te kunnen halen.

bronnen:

L.E.M. Koopmanschap, cultureel ambtenaar en lid van de filmkommissie

B. Huizinga, voormalig bestuurslid Filmliga, lid van de filmkommissie

Diverse subsidieverzoeken en -toewijzingen van de filmliga, 29/11/1978, 27/12/1978, 1/11/1979, 3/12/1980, 31/3/1982
Notulen van de vergadering van de Culturele Commissie, 10 mei 1982

Voorstel van de filmkommissie aan de beheerskommissie, 3 juni 1982

Aankondiging filmdag in programmaoverzicht Veenlust

Het aantal distributeurs dat zich richt op de import en distributie van kunstzinnige films, zowel via de bioskoop als via het alternatieve circuit, is de laatste 15 jaar sterk toegenomen. Bijna alle belangrijke distributeurs van deze films zijn opgericht na 1965.

Naam	jaar van oprichting	aankoop per jaar
<hr/>		
kommercieel NBB 35 mm		
1. Movies	1965	15 - 25
2. Cupido	1965	5 - 10
3. Concorde	1972	8 - 10
gesubsidieerd 16 mm		
4. VNFI	1948/1968	40 - 50
5. Fugitive	1971	10 - 15
6. Film Int.	1972	20 - 40
7. Cinemien	1980	10 - 15
kommercieel niet-NBB 16 mm		
8. EEG	1975	30 - 40
9. Classics	1978 ?	30 - 40
<hr/>		

Buiten deze 9 zijn er nog andere importeurs/distributeurs die kunstzinnige films aankopen en uitbrengen, zoals b.v. City en Tuschinsky in het kommerciele circuit, en Liga '68 en Cineclub uit het alternatieve circuit.

In totaal worden er per jaar ruim 100 kunstzinnige lange films aangekocht. Dat is minder dan de optelsom van het bovenstaande overzicht, maar dat bevat ook korte films (vooral van het VNFI) en het merendeel van de films van EEG en Classics is eerst bij resp. Cupido en Movies op 35 mm kommercieel uitgebracht, om vervolgens op 16 mm aan het alternatieve circuit te worden aangeboden.

Van deze 100 lange films komt ongeveer de helft eerst uit in de bioskoop. Alle honderd komen beschikbaar voor het alternatieve circuit.

Het is zeker niet zo dat de de hierboven genoemde distribu-

teurs zich uitsluitend met import en distributie van kunstzinnige films bezig houden. Concorde importeert jaarlijks 50 - 60 films, maar dit zijn voor het merendeel pornofilms en "Grote" films, die volgens R. Weismuller, directeur van Concorde, zijn kunstzinnige films voor een deel "subsidieren", en hem de macht geven ook de kunstzinnige films in een bioskoop vertoond te krijgen.

Bijna alle distributeurs zijn ook betrokken bij de productie van films, soms persoonlijk, soms via een apart daartoe opgericht productie-bedrijf.

Enkelen, onder wie Movies en Cupido, exploiteren enkele bioskopen. Hierin vertonen zij niet alleen hun eigen films, maar het hebben van enkele zalen geeft de distributeur een onderhandelingspositie tegenover andere distributeurs.

De filmhuizen vormden het uitgangspunt voor dit onderzoek. In de volgende bladzijden worden daarom alleen die distributeurs besproken die voor de filmhuizen het meest belangrijk zijn. Eerst komen de gesubsidieerde distributeurs aan de orde, Film International, Fugitive Cinema en het Verenigd Nederlands Film Instituut (VNFI), daarna de niet gesubsidieerde distributeurs Classics en de European Entertainment Group (EEG).

FILM INTERNATIONAL

Film International Rotterdam is eind 1972 opgericht. Aanvankelijk beperkte de organisatie zich tot een jaarlijks filmfestival, waarin vooral de "niet kommerciele" films uit het buitenland werden en worden gepresenteerd. Al vrij snel ontwikkelde FI zich echter tot de belangrijkste distributeur voor filmhuizen, waarvan er sinds die tijd steeds meer werden geopend. Op dit moment worden de filmhuizen voor ± 60% bevoorrad door Film International, al neemt haar aandeel de laatste jaren af ten gunste van Classics.

Film International is wat haar hoofddoelstelling betreft geslaagd: het (doen) vertonen van artistiek interessante, maar kommercieel moeilijk liggende films. Het is in de loop der jaren een van de grootste importeurs van buitenlandse films geworden, beschikt over meer dan 450 films, en heeft jaarlijks meer dan 450 afnemers.

Filmers als Fassbinder, Wenders, Herzog, Wajda, Schroeter en de Nederlander Seunke hebben hun entree in Nederland aan Film International te danken. Intussen is hun roem zo gestegen, dat zij voor Film International te duur zijn geworden en door kommerciele distributeurs worden aangekocht. Ande-

ren, als Ferreri, Faraldo, Passolini, Tarkowski, Rosi, Antonioni, Resnais en Oshima, zijn eveneens bij FI "begonnen" en zitten deels bij FI, deels bij andere, kommerciele, distributeurs.

Dit succes is echter tegelijkertijd een van de oorzaken van enkele structurele en financiële problemen waarmee FI op dit moment te kampen heeft. Hier zal in de volgende alinea's nog worden teruggekomen.

Onderstaande tabel geeft een indruk van de sterke groei van FI in de afgelopen jaren.

jaar	voor- raad	aan- koop	voor f ±	aantal uitge- brachte films
1972-				
1977	150			
1978	175	25	376.000	-
1979	250	75	398.000	68
1980	300	50	1.094.000	122
1981	425 ^o	125	1.678.000	140
1982	-	-	1.205.000	-

bron: interne notitie, 10 juli 1982

^o Vanwege een brand, die een deel van de filmvoorraad verwoestte, moest in die jaren versneld worden aangekocht.

De gemiddelde aankoopssom over de verschillende jaren bedraagt ruim f 17.000,- per film. De verschillen per film en per jaar zijn echter groot (zie ook verderop).

distributie-festival

De nauwe samenhang tussen Festival en distributie vertoont enkele belangrijke nadelen. Het Festival vertoont jaarlijks meer dan 100 films in een zeer korte tijd, waarvan er niet meer dan 10 - 15 in distributie worden genomen. De publiciteit is echter geheel gericht op het Festival, zodat een film die daarna in de filmhuizen gaat rouleren zelden opnieuw besproken wordt. Het uitbrengen van films in de filmhuizen vraagt om publiciteit per film, hetgeen via het Festival echter onmogelijk is.

Financieel-administratief heeft de samenhang tot nadeel dat onduidelijk blijft hoe de exploitatie van de afzonderlijke activiteiten er precies uitziet. Aankopen voor het festival en de distributie worden niet altijd gescheiden en het personeel werkt voor beiden.

Film International is onderdeel van de Filmafdeling van de Rotterdamse Kunststichting. Deze afdeling houdt zich in de

praktijk echter bijna uitsluitend met de beide activiteiten van Film International bezig. In totaal werken er 12 mensen, van wie 2 part-time. Geschat wordt dat zij voor 50 - 70 % werken voor de distributie en voor de rest voor het Festival.

In 1983 worden het festival en de distributie van elkaar gescheiden. Het festival gaat verder onder de naam Rotterdams Filmfestival, en zal gesubsidieerd blijven door de gemeente Rotterdam, de distributie blijft voortbestaan onder de naam Film International en zal - gefuseerd met Fugitive Cinema - worden gesubsidieerd door het Ministerie van WVC.

financien

Het is niet mogelijk een financieel overzicht van Film International te geven dat een volledig inzicht biedt in de kosten en opbrengsten over de verschillende jaren, omdat de administratie van de distributie, het festival, de inbreng van de beide filmhuizen Het Venster en de Lantaarn en de algemene kosten onvoldoende van elkaar zijn gescheiden en omdat de aankoop van FI in sterke mate werd beïnvloed door een brand in 1980 die een deel van de inventaris (films) verwoestte, welke met het daarvoor ontvangen verzekeringsgeld moest worden vernieuwd.

Het volgende financiële overzicht moet dan ook met de nodige voorzichtigheid worden gelezen.

	ALGEMEEN	FESTIVAL	DISTRIBUTIE
<hr/>			
UITGAVEN			
huisvesting	54.961	-	-
personeel	375.535	68.235	-
bureaustkosten	48.531	46.179	-
direkte kosten	157.856	448.032	1.729.803
<hr/>			
TOTAAL	636.883	562.446	1.729.803
<hr/>			
INKOMSTEN			
baten	14.278	137.138	856.586
rijkssubsidie	198.900	92.000	-
bijdr.pers.kosten	18.805	-	-
verkoop derden	-	125.608	-
<hr/>			
TOTAAL	231.983	354.746	856.586
<hr/>			
TEKORT	404.900	207.700	873.217
<hr/>			

Het rijkssubsidie betreft een deel van de salarislasten van de directeur en een booker, reis- en verblijfkosten, een bijdrage in vertaling en ondertiteling en een subsidie voor filmhuizen die in circuit-verband films afnemen.

Het tekort wordt voor een deel gedekt door de Rotterdamse Kunststichting en wordt voor een deel als "verlies" overgeboekt naar het volgende boekjaar.

Kijken we alleen naar de kosten voor aankoop, aanmaak en afdracht, tegenover de inkomsten uit verhuur, dan levert dat voor enkele opeenvolgende jaren het volgende beeld:

	1978	1979	1980	1981	1982
aankoop	375.985	397.594	1.094.174	1.678.010	1.205.395
afdracht	59.477	69.132	85.081	50.165	80.000 ^o
TOTAAL	<u>435.462</u>	<u>466.726</u>	<u>1.179.255</u>	<u>1.728.175</u>	<u>1.285.395</u>
verhuur	431.363	532.496	982.908	1.061.062	800.000 ^{oo}
SALDO	<u>- 4.099</u>	<u>+ 65.770</u>	<u>- 196.347</u>	<u>- 667.113</u>	<u>- 485.395</u>

bron: interne notitie

^o dit bedrag is begroot.

^{oo} vermoedelijke uitkomst

Hoewel ook hier rekening moet worden gehouden met nakomende betalingen en met de inhaalmanoeuvre na de brand (1981 en 1982) blijkt ook uit deze cijfers een gekumuleerd tekort. Het beleid van FI zal er dan ook op gericht zijn dit tekort in te lopen (zie ook verderop).

aankoop van films

Film International heeft nu ruim 450 films in beheer (het verlies door brandschade niet afgetrokken). Ongeveer 80 procent van de aankopen vindt plaats via persoonlijke kontakten tussen Film International en de betreffende filmer of - soms - de producent. De rest wordt aangeschaft via festivals (Cannes, Venetie) of beurzen (Milaan). Het aantal aankopen zal de komende jaren minder zijn, enerzijds vanwege akute financiële problemen, maar ook omdat het steeds moeilijker wordt voor veel films een min of meer rendabel roulement te garanderen.

De prijs en de voorwaarden bij aankoop van een film lopen zeer uiteen, van gratis tot en met vele tienduizenden gulden. Voor Film International is bij f 50.000,- de grens bereikt. Boven dat bedrag zal er een commerciële distribu-

teur belangstelling moeten hebben, want dan is de film voor FI te duur geworden. Ook de kontraktvorm kan zeer verschillen, van aankoop zonder enige verdere voorwaarde tot ingewikkelde schalen van garantiesommen en afdrachten. Normaal is dat een aankoop het recht geeft op een 5-jarige exploitatie op 35mm, 16mm en televisievertoning in Nederland. Na aankoop moeten de volgende kosten worden gemaakt voordat een film kan worden uitgebracht:

vervoer naar Nederland	500
vertaling	700
kopieerkosten 35 mm	4.500
idem 16 mm	3.500
vernissen, publiciteit e.d.	2.000
TOTAAL	<u>11.200</u>

De verwerving en het gereed maken voor vertoning komen zo samen op ongeveer f 25.000,- - f 30.000,- per film. In de loop der jaren is dit bedrag iets gestegen. (Ook hier geldt dat de cijfers , vanwege de hierop niet ingerichte administratie, niet meer dan een globaal beeld geven).

Het zal duidelijk zijn dat een dergelijke investering via het circuit van de nederlandse filmhuizen niet gemakkelijk is terug te verdienen. De huurprijs van een film bedraagt nu f 170,- garantie en daarna 50% van de recette. Dat wil zeggen dat een film 175 keer verhuurd moet worden of door meer dan 10.000 mensen moet worden bezocht. Dat aantal verhuringen of bezoeken wordt door lang niet alle films bereikt. Ook voor FI geldt dat de succesfilms voor het grootste deel van de opbrengst zorgen.

Kijken we naar de (bruto) opbrengstverdeling van alle films die in de eerste helft van 1982 werden verhuurd, dan blijkt dat er in die periode 238 van de 456 films die beschikbaar waren werden verhuurd. Deze 238 films brachten gezamenlijk ruim 2,6 miljoen gulden op (bruto, gekumuleerd over meerdere jaren t/m 30/6/1982). De meeste films hebben een totale opbrengst onder de f 10.000,-, aanzienlijk minder dan de kosten voor aankoop en gereedmking, slechts enkele films maken "winst".

aantal films (verhuurd gedurende 1e helft '82)	opbrengst per film t / m 30/6/1982	totaal	%
151 (63%)	minder dan f 10.000,-	609.721	23,1
63 (26%)	10.000 - 25.000	905.000	34,2
24 (10%)	25.000 en meer	1.127.656	42,7
<u>238 (100)</u>	<u>11.102 (gemiddeld)</u>	<u>2.642.377</u>	<u>100,0</u>

De 24 films aan de "top van de pyramide" zijn voor het merendeel van Wajda, Ferreri, Faraldo en Fassbinder, filmmakers die intussen ook buiten Film International commercieel succes hebben. 12 van de 24 "kassuksessen" zijn voor 1978 uitgebracht. De verklaring daarvoor is enerzijds dat films die al zo lang in distributie zijn meer kans hebben een - relatief - kassukses te worden, maar het is ook denkbaar dat na 1978 het aankopen van veelbelovend jong talent moeilijker is geworden, hetzij omdat het schaarser werd, hetzij dat de concurrentie van andere distributeurs zwaarder is gaan wegen.

filmhuizen

Normaliter brengt FI een film uit in twee kopieën. Een 35 mm kopie die in Amsterdam in première gaat en een 16 mm kopie in Utrecht. Een zeer grote film krijgt een derde kopie (16 mm) die dan in Rotterdam, Groningen, Den Haag of Nijmegen wordt vertoond. Het première-beleid is gericht op Amsterdam, omdat daar de meeste recette wordt gemaakt. FI heeft echter nogal wat problemen gehad met het vinden van een betrouwbaar première-theater. Achtereenvolgens waren dat Cinetol, Jean Vigo, Kriterion, en nu Desmet. Gewoonlijk wachten Rotterdam en Groningen tot de 35 mm kopie beschikbaar is.

In totaal heeft FI ruim 450 verschillende afnemers (1981), goed voor ongeveer 5.000 boekingen. Er bestaat bij de afnemers echter een zelfde "pyramide" als bij de films.

Meer dan 70 procent van de omzet van FI komt van de filmhuizen en onder hen zijn het er 23 die zorgen voor ruim 3/4 daarvan. FI hoopt dan ook dat vooral de filmhuizen in steden als Maastricht, Nijmegen, Arnhem, Breda en Tilburg in de naaste toekomst verder zullen uitgroeien.

De 425 kleine afnemers dragen gemiddeld 0,07 % bij. Daar staat echter tegenover dat zij, omdat ze met veel zijn, samen toch nog 28 % van de omzet bijdragen.

televisie

Het aantal films van FI dat jaarlijks via een omroepvereniging wordt uitgezonden is zeer klein. Alleen de VPRO en de VARA tonen regelmatig belangstelling, maar ook die belangstelling leidt tot niet meer dan 2 - 3 aankopen per jaar. Hiervoor wordt f 10.000,- tot f 20.000,- per film betaald. Ook FI heeft de ervaring dat een film na vertoning op de televisie niet meer in de filmhuizen gebracht kan worden. Een film wordt dan ook pas aan een omroep verhuurd wanneer hij in het circuit is "uitgedraaid". Er bestaat tussen FI en de filmhuizen geen kontrakt (zoals tussen distributeurs en vertoners van de NBB) dat de laatsten beschermt tegen een

voortijdige televisievertoning door FI.

Nederlandse Bioskoopbond (NBB)

De verhouding tussen FI en de NBB is gespannen. Sommige leden van de NBB vinden dat FI te zwaar gesubsidieerd wordt en weigeren de films van FI op te nemen op de Lijst van Geen Bezwaar. (Er komen wel enkele vertoners op deze lijst voor.) Vooral met de films waarvoor een groter publiek verwacht wordt dan via de filmhuizen te bereiken is, zou Film International graag toegang tot de bioskopen van de NBB hebben. Dat is met een enkele film gelukt (Loulou, Sauve qui peut, Tales of Ordinary Madness) maar de vertoning van de laatste film moest via een kort geding worden afgedwongen. FI had de film geleverd aan Tuschinsky, hetgeen volgens de reglementen van de NBB verboden is. De bond probeerde vervolgens Tuschinsky de vertoning te verbieden, hetgeen via de rechter kon worden voorkomen.

Desmet, het premiere-theater van FI in Amsterdam, heeft de NBB vorig jaar een proces aangespannen naar aanleiding van het advertentie-verbod in de bioskoop-ladder voor films die niet de toestemming van de NBB hebben. Door het overleiden van de eiseres, mevr. Desmet, is het proces echter gestopt. FI overweegt een reeds bij de NBB aangesloten bioskoop/distributeur op te kopen om zo, via een aparte werkmaatschappij, toegang tot het circuit van de NBB te krijgen.

andere - alternatieve - distributeurs

Er bestaat een nauwe samenwerking tussen FI en Fugitive, die in 1983 zal uitmonden in een fusie. Men programmeert gezamenlijk theater Desmet (om de beurt een film), houdt bij het uitbrengen van nieuwe films rekening met elkaar en hanteert dezelfde boekingsgang en tarieven.

Met de andere distributeurs is geen regelmatig contact.

De verhouding tussen FI en Movies/Classics is uitermate slecht. De verschillen van mening tussen de beide directeuren, Bals en Goedings, zijn groot en worden zeer publiekelijk uitgevochten.

produktie

FI krijgt veel aanvragen van filmers hen behulpzaam te zijn bij de productie van een nieuwe film. De organisatie is daar echter niet op berekend, zodat deze activiteiten zich hebben beperkt tot Het dak van de walvis (1981/B2), De smaak van water (1982) en Het veld van eer (1982/B3).

FI zou deze activiteiten (begeleiding, subsidieaanvraag, e.d.) graag uitbreiden. Men overweegt daartoe een afzonder-

lijke Stichting op te richten.

publiciteit

Film International gaf tot dit jaar maandelijks de Filmkrant uit. Deze is nu zelfstandig geworden (uitg. Vuurland) en wordt in ruim 20.000 exemplaren - gratis - verspreid via de filmhuizen. Hierin worden de nieuw uitgebrachte films besproken en staan een groot aantal programma's van filmhuizen opgenomen. Veel filmhuizen maken van de filmbesprekingen in de Filmkrant gebruik voor hun eigen publiciteit en informatie. Het filmtijdschrift Kwartaal, met achtergrondartikelen en analyses, is eveneens zelfstandig geworden (SUN).

beleid

Film International is in de loop van haar bestaan duidelijk aan de grens van haar mogelijkheden gekomen. Op de lange termijn zijn enkele structurele veranderingen voorzien, op de korte termijn moet er bezuinigd worden. De volgende stappen worden overwogen:

korte termijn:

- vermindering van aantal aankopen (25 per jaar)
- vooral die films aankopen waarvan gunstige exploitatie te verwachten valt
- kleine tariefsverhoging
- loskoppeling van festival en distributie
- fusie met Fugitive Cinema

lange termijn:

- oprichting/aankoop van een commerciële "poot" onder FI, waarmee films ook via de NBB vertoond kunnen worden
- oprichting van een aparte stichting ter begeleiding van nieuwe (Nederlandse) produkties

bronnen:

C. Kasander, Film International

Interne notitie, 10 juli 1979
diverse jaarverslagen, 1980, 1981
afrekenstaten afnemers 1981
filmkrant (div. nummers)

FUGITIVE CINEMA HOLLAND

Fugitive Cinema Holland werd opgericht in 1971 door W. Thijssen, als een Nederlandse uitbreiding van het in 1966 gestichtte Fugitive Cinema in België.

Het was de aanvankelijke bedoeling Fugitive een productie- en distributiebedrijf te laten zijn, waarbij de productie gefinancierd zou worden uit de winst op de distributie. Alles buiten het commerciële bioskoopcircuit om.

Begonnen werd met de distributie van een klein aantal eigen experimentele films, korte tijd later aangevuld met films van P. Goedings (nu The Movies en Classics).

In 1973 kreeg Fugitive landelijke bekendheid door de organisatie van het - geruchtmakende - filmfestival Arnhem Alternatief. Dit initiatief leidde vervolgens tot de oprichting van de Vereniging het Vrije Circuit, waar Fugitive nog altijd lid van is.

Een jaar later maakt Fugitive zich los van Goedings met achterlating van zijn films en richt zich op de distributie van haar eigen films.

De aanvankelijke doelstelling werd niet bereikt. Er worden de daaropvolgende jaren enkele films geproduceerd, maar de financiële steun vanuit de distributie blijft achterwege. In 1975 werd geprobeerd de productie als afzonderlijke organisatie te laten bestaan, maar een jaar later moest men de activiteiten wegens gebrek aan financiële middelen stoppen. W. Thijssen verlaat Fugitive en richt samen met P. Goedings The Movies Filmproductions op. Wel steunt Fugitive nog altijd jonge, vooral Nederlandse, filmers door middel van distributie-garanties, maar de financiële mogelijkheden daartoe zijn beperkt.

maatschappelijke idealen

Al zeer snel ontwikkelde Fugitive zich tot een van de belangrijkste distributeurs van de maatschappelijk geëngageerde film. In 1979 worden films die teveel vanuit de (experimentele) vorm zijn gedacht uit het fonds genomen, om de distributie geheel te richten op 16 mm films die:

" inzicht geven in de maatschappelijke en persoonlijke situaties van mensen, die anti-sexistisch en anti-racistisch zijn, en die mogelijk een historische analyse geven en laten zien dat situaties te veranderen zijn ". (R. Langestraat, 1979). Het aksent komt dan ook te liggen op aankoop en distributie van veelal korte documentairefilms.

In overeenstemming met dit uitgangspunt komt Fugitive met een aantal alternatieve filmproducenten overeen hun films

"automatisch" te distribueren. Dit zijn het Amsterdams Stadsjournaal, De Rode Lantaarn, Parabel en Ruimzicht. Maar ook andere Nederlandse producenten kunnen vaak bij Fugitive terecht. Mede daardoor groeit het aantal Nederlandse films uit tot meer dan 180 (1981), waarvan 95% korte films. Fugitive wordt ook een belangrijke exporteur van Nederlandse films in het buitenland. Men bezoekt zeer veel buitenlandse festivals, niet alleen om te kopen, maar ook om films te verkopen, dan wel te presenteren.

Voor Nederland wordt Fugitive een belangrijke leverancier van films aan het onderwijs en het vormingswerk. Aan filmhuizen wordt veel minder geleverd. Van de ongeveer 3.500 boekingen per jaar zijn er niet meer dan enkele honderden van de filmhuizen. Ook het VNFI richt zich op deze educatieve markt. Fugitive verzorgt dan ook regelmatig een groot aandeel in het Festikon, het filmfestival voor de "educatieve" afnemers.

De maatschappelijke idealen van Fugitive hebben ook gevolgen voor de interne verhoudingen en voor de verhouding tot de afnemers. Er wordt geprobeerd een democratische aankoopprocedure te ontwikkelen, waarbij de afnemers zelf stem hebben in de aan te kopen films. Dit slaagt alleen ten aanzien van organisaties als het Chili Comitee. Voor de filmhuizen organiseert Fugitive viewings en maakt het ernst met de tweede doelstelling van het alternatieve circuit, het actieve vertonen, door veel informatie over films te verschaffen en steun te verlenen bij de organisatie van discussies over bepaalde films. Voor Liga '68 uit Groningen distribueert Fugitive door dit filmhuis aangekochte films. Intern leidt het ideaal tot een vergaande democratische structuur, waarin de medewerkers van Fugitive niet alleen allen evenveel verdienen, maar ook gelijk zijn in zeggenschap in het bedrijf.

herorientatie

In 1981 moet Fugitive vaststellen dat de distributie van de lange speelfilm stagneert. Men wijt dit aan de explosieve groei van Film International en aan de verminderde belangstelling voor de maatschappelijk geëngageerde film van de kant van de filmhuizen.

Ook de interne democratie geeft problemen. De verantwoordelijkheden van degenen die de films aankopen, het overige personeel en van het bestuur zijn slecht op elkaar afgestemd zodat er nogal wat conflicten rijzen.

Tot slot zijn er financiële problemen. De distributie van films groeit weliswaar, toch eindigt bijna elk jaar met verlies, variërend van een paar duizend gulden tot meer dan een ton.

Voor de jaren 1983 - 1985 wordt een nieuw beleidsplan ontwikkeld. De aankoop zal zich meer richten op "cinematografische kwaliteit", de band met de filmhuizen zal worden versterkt en van de 5 personeelsleden zullen er nog maar 2 films mogen aankopen. Ook zal meer dan voorheen worden geprobeerd films ook aan de televisie te verkopen (b.v. Atomic Cafe) of een kommercieel roulement te geven (b.v. Opname en Yol).

De verhouding met de NBB is goed. Fugitive slaagt er soms in films op de lijst van geen bezwaar geplaatst te krijgen, waardoor een kommercieel roulement met meerdere kopieën mogelijk is.

Met de andere alternatieve distributeurs wordt overleg gepleegd met betrekking tot uitbreng en publiciteit. Het is de bedoeling van het Ministerie van WVC dat Fugitive en Film International dit voorjaar fuseren.

enkele kerncijfers

	1976	1978	1980	1981	1983°
UITGAVEN					
personeel	80.000	67.000	132.000	167.000	290.000
huisvesting	13.700	15.700	29.000	36.200	53.000
reis&verblijf/fest.	6.900	22.800	34.400	24.400	31.000
aankoop en aanmaak ^{ooo}	?	?	123.000	127.000	250.000
INKOMSTEN					
filmhuur (netto)	164.100	229.400	302.700	280.200	408.000
subsidie ^{ooo}	17.500	34.200	128.300	89.000	205.000
WINST/VERLIES^{oo}	- 12.500	- 40.100	- 82.800	- 151.971	0
(1982)					
BOEKINGEN					
hiervan filmhuizen			3.413	3.470	3.468
filmhuur filmhuizen			105	133	373
			19.000	24.000	138.000

^o begroot

^{oo} alleen in het jaar 1979 werd een bescheiden overschot geboekt van f 17.200,-. De verliezen van de andere jaren zijn gedekt door een subsidie van het Ministerie van WVC.

^{ooo} aankopen komen niet afzonderlijk in de exploitatiebegroting voor omdat deze geboekt worden op de balans. Op de exploitatierekening worden zij vervolgens afgeschreven (5 jaar). Fugitive ontvangt voor de aankoop van films een aparte subsidie (eveneens op de balans opgenomen). In totaal ontving Fugitive in 1980 f 221.400,- subsidies van WVC. (1977 f 127.500,-).

bronnen:

R. Langestraat

Accountantsrapporten 1976, 1977, 1978, 1980, 1981

Beleidsplan 1983 - 1985, juli 1982

Vergelijkingscijfers filmhuren, boekingen en aankopen, 1980-1982

Fugitive Filmkrant, no 1 en 2, 1978

Brochure Nieuwe Films, december 1982

Catalogus Lange Films

Catalogus Korte Films

Enkele speciale uitgaven over Zwitserse, (zwart) Amerikaanse en Latijns Amerikaanse films

10 jaar Fugitive, jubileum-uitgave, door R. Langestraat, september 1981

STICHTING HET VERENIGD NEDERLANDS FILMINSTITUUT (VNFI)

In 1968 gaat een aantal - vlak na de oorlog opgerichte - instellingen samen in het VNFI. Dit zijn het Nederlands Filminstituut, dat zich tot taak stelde filmvertoningen buiten het terrein van de normale bioskoopvoorstellingen te verzorgen, de Stichting Film en Jeugd, dat tot taak had onderzoek te verrichten naar de invloed van film op gedrag en waarden van de jeugd, de (kerkelijke) Stichting Filmcentrum, de Nederlandse Film- en Televisieakademie en het filmblad Skoop.

De meeste van deze afzonderlijke stichtingen bestaan nog steeds en zij worden overkoepeld door het centraal bureau van het VNFI. De film- en televisieakademie, het blad Skoop en de Stichting Audiovisuele Vorming (de opvolger van de Stichting Film en Jeugd) zijn gevestigd in Amsterdam, de Audiovisuele Dienst en de Stichting Filmcentrum zitten in Hilversum. Alleen deze laatste houdt zich bezig met de verhuur van films en maakt om die reden deel uit van het onderzoek. De Audiovisuele Dienst distribueert de zgn. kleine media, zoals banddiaserieën en video. Er bestaat een zekere overlapping tussen de 16mm films van het Filmcentrum en de videobanden van de Audiovisuele Dienst. De overige werkstichtingen van het VNFI blijven buiten beschouwing.

Het Filmcentrum / Groepsmedia

De doelstelling van het filmcentrum is in de eerste plaats

het geven van vorming en voorlichting op filmgebied. Niet de distributie van films staat centraal, maar de mogelijkheid die deze films bieden tot een vormende discussie in "kleine gestructureerde groepen". Deze doelstelling vloeit rechtstreeks voort uit de manier waarop de kerken in Nederland voor de oorlog tegen het medium film aankeken. Film kan een vormende werking hebben, maar wel onder begeleiding. Nog altijd maken vertegenwoordigers van de verschillende kerkelijke gezindten deel uit van het bestuur, maar het religieuze element staat niet meer op de voorgrond, bij de filmverhuur nog minder dan bij de audiovisuele dienst.

Ook de Nederlandse Bioskoopbond is nauw bij het VNFI betrokken. De bond was een van de initiatiefnemers tot de oprichting van het Nederlands Filminstituut en het filmaanbod van lange films van het Filmcentrum bestaat voor een deel uit films van NBB-aangeslotenen. Het VNFI staat ook op de Lijst van geen Bezwaar. Er werd tot 1981 met de bond samengewerkt in de filmweek Arnhem en nog altijd verstrekt de bond incidenteel financiële steun voor bijzondere projecten. De NBB heeft dan ook een vertegenwoordiger in het hoofdbestuur van het VNFI.

Het VNFI richt zich bij de distributie van films in het bijzonder op sociale en kulturele instellingen en op het onderwijs. De filmhuizen vormen een veel kleiner deel van de markt.

De films worden naar thema aangeboden, wat gezien de vormende doelstelling van het VNFI voor de hand ligt. In totaal worden 32 verschillende themagroepen onderscheiden, opgenomen in 8 afzonderlijke katalogussen (Mens en Medemens, Mens en Milieu, Mens en Maatschappij, Derde Wereld, Religie, Kunst en Media, Hulp en Zorg, Jeugd en Opvoeding).

Filmaankoop

Het VNFI biedt niet alleen films, maar via de Audiovisuele Dienst ook video-banden te huur en diaprodukties te koop aan (evenals geluidsbanden en boeken).

Bij de aankoop van films ligt de nadruk op de korte film. Daarvan heeft het VNFI er (1982) ongeveer 850, tegen ruim 150 lange films. Het aanbod bestaat voor een groot deel uit Nederlandse films en dokumentaires. Na 1970 ontstond echter steeds meer vraag naar buitenlandse films en werd meer aksent gelegd op de eigen import. Deze vormt nu ongeveer een kwart van de totale aankoop en wordt verworven via persoonlijke kontakten en festivals.

In 1980 wordt besloten meer nadruk te leggen op de andere audiovisuele media en wordt nauwer samengewerkt met de Audiovisuele Dienst.

Distributie

De belangrijkste afnemers van het VNFI zijn vormingscentra, volksuniversiteiten, club- en buurthuizen en onderwijsinstellingen. Dit zogenaamde edukatieve circuit was in 1979 goed voor 10.000 voorstellingen. Het aandeel van het alternatieve circuit (festivals en filmhuizen) was in dat jaar slechts 800 voorstellingen.

De films vormen ongeveer 80% van de verhuur, maar het aandeel van video- en diaprogramma's neemt de laatste jaren toe, terwijl de filmverhuur enigzins terugloopt.

Het merendeel van de films is beschikbaar voor openbare vertoningen, maar 16 korte films (totaal 850) en 90 lange films (totaal 150) mogen uitsluitend op besloten bijeenkomsten worden vertoond.

Jaarlijks wordt een speciaal festival gehouden, onder de naam Festikon, bedoeld als een soort jaarmarkt waar de afnemers de nieuwe aankopen te zien krijgen. Door middel van werkgroepen en regionale vertegenwoordigers zijn de afnemers ook bij de aankoop van films betrokken.

In de loop der jaren heeft het Festikon zich ontwikkeld tot een volwaardig festival, inclusief de aanwezigheid van regisseurs, discussies en de uitreiking van prijzen (Gouden Eekhoorns). Tot 1982 werd het festival in Laren gehouden, na die tijd is het verhuisd naar Amsterdam (Mo-vies). In totaal telt het festival ongeveer 15.000 bezoeken.

Sinds de NBB zich in 1981 heeft teruggetrokken uit de Filmweek Arnhem is het VNFI een van de belangrijkste organisatoren van dit filmfestival. De filmweek trok in 1981 12.500 bezoeken.

Informatie

Gezien de doelstelling van het VNFI ligt het voor de hand dat veel aandacht wordt besteed aan de informatie en documentatie rondom de te distribueren films.

± 1.500 vaste afnemers hebben een abonnement (f 52,50 per jaar) op de catalogus (8 delen) en het 4 keer per jaar verschijnende informatieblad "Groepsmedia". Daarnaast verschijnen bij het studiesekretariaat af en toe speciale thematische uitgaven zoals in 1983 een overzicht van films over Vietnam onder de titel "Vietnam door de ogen van Hollywood". Van elke film wordt een korte inhoudsbeschrijving gemaakt, aangevuld met enkele suggesties voor discussie, die met de film wordt meegestuurd, onder de naam ID. Alle drukwerk is zeer goed verzorgd.

Verhouding tot andere distributeurs

De verhouding van het VNFI met de NBB heeft een lange geschiedenis en is goed. Met Fugitive Cinema is jaren achtereen samengewerkt bij de organisatie van het Festikon, maar deze samenwerking is enkele jaren geleden verminderd wegens financiële problemen bij Fugitive. Ook Cinemien levert regelmatig films. Het Festikon wordt sinds 1982 in The Movies in Amsterdam gehouden en Goedings levert regelmatig films aan het VNFI.

Ook met het Niam (filmleverancier aan het onderwijs) wordt samengewerkt bij het Festikon.

De verhouding tot Film International, de omroepen en het Vrije Circuit is problematischer. Film International wordt verweten de markt te verstoren door te teveel films te hebben uitgebracht, bij de omroepen kost het veel moeite dokumentaires of films van hen te krijgen voor een roulement en het VNFI is weliswaar lid van de Vereniging Het Vrije Circuit, maar de distributiesektie van de vereniging is nooit goed van de grond gekomen.

Financien

Het VNFI wordt op verschillende manieren door de rijksoverheid gesubsidieerd. De afdeling bibliotheekwerk van het Ministerie van WVC subsidieert het Filmcentrum met ruim f 350.000,- en het Festikon met f 30.000,- (1980). De afdeling film subsidieerde het VNFI tot 1982 met ruim f 175.000,-, maar heeft haar subsidie vanaf dat jaar gestopt. Tenslotte wordt het VNFI voor de audio-visuele dienst en een filmkursus gesubsidieerd door de afdeling Amateuristische Kunstbeoefening/Kunstzinnige Vorming met ongeveer f 270.000,-. Van provincies en gemeenten ontvangt het Festikon jaarlijks een subsidie van ongeveer f 25.000,-.

Met ingang van 1982 heeft het Ministerie de subsidie via de afdeling Film (f 175.000,-) echter stopgezet. De overige subsidies zijn in stand gebleven. Hierdoor is het VNFI in financiële problemen geraakt en zijn de activiteiten op het gebied van onderzoek en studie ingekrompen en is er personeel ontslagen.

Wat de filmdistributie betreft zou het VNFI graag nauwer met Fugitive willen samenwerken.

De huur van een korte film of een video-band loopt uiteen van f 25,- tot f 55,-, een lange film kost f 50,- tot f 175,-. Verder wordt voor iedere programma f 5,- ten behoeve van een schadefonds in rekening gebracht. De verzendkosten zijn voor rekening van de vertoner.

Het volgende financieel overzicht is ontleend aan de begroting voor het jaar 1981.

INKOMSTEN

filmverhuur	634.000
audio-vis.progr.	52.500
abonnementen	56.000
festikon	PM
diversen °	27.875
subsidie WVC °°	365.000
overige subsidies	12.025
interne verrek.	134.250

TOTAAL 1.281.650

UITGAVEN

personeel	890.200
huisvesting	53.100
afschrijv.films	160.000
organisatie	113.600
inform/public.	35.000
studie/diversen	19.000
overige afschr.	10.750
festikon	PM

TOTAAL 1.281.650

° Vanwege de geplande wijzigingen in de organisatie van het festikon (in Amsterdam te houden) werd dit festival apart begroot.

°° Dit betreft uitsluitend de subsidie van de afdeling bibliotheekwerk van het ministerie van WVC. De overige subsidies worden bij de andere werkstichtingen van het VNFI geboekt.

Uit deze cijfers blijkt dat de inkomsten uit de verhuur ruim opwegen tegen de onkosten van filmaankoop (afschrijving), de kosten voor de organisatie en die voor publiciteit en informatie.

bronnen:

A.R. Dijk en F.C.C. Willemse, VNFI, Hilversum

Financieel verslag Stichting Filmcentrum, 1981

Jaarverslagen 1976-1978, 1979, 1980, 1981

Katalogussen

diverse ID-tjes

CLASSICS BV

Classics is na FI de belangrijkste distributeur voor de filmhuizen. Dit geldt temeer voor de omzet dan voor het aantal films, omdat films van Classics over het algemeen wat meer publiek trekken dan die van Film International.

Classics is een van de ondernemingen waarmee P. Goedings actief is in de Nederlandse filmwereld. Goedings vestigde

zich halverwege de jaren zestig als distributeur (Movies bv.) en als bioskoopexploitant (Movies-theater bv). Aanvankelijk bracht hij vooral oude Russische en Duitse films uit, maar in de loop van de jaren groeide de Movies uit tot een van de belangrijkste importeurs van kunstzinnige films. Ook het bioskoopbedrijf groeide. Het theater werd met twee zalen uitgebreid en hij verwierf zich (aandelen in) een aantal andere bioskopen in Nederland.

De tweede zaal in het Amsterdamse theater werd aanvankelijk ingericht als filmhuis ten behoeve van Film International, maar de verhouding tussen H. Bals van FI en P. Goedings verslechterde zodanig dat aan deze samenwerking een einde kwam. Halverwege de zeventiger jaren stichtte Goedings Classics bv, een 16 mm kantoor dat zich speciaal ging richten op het alternatieve circuit.

Per jaar koopt Goedings ongeveer 20 films aan ten behoeve van Movies (distributie). Zijn eigen bioskoop kan er hiervan 10 draaien (veel prolongaties), de overige 10 vertoont hij via kollega-exploitanten.

De rechten voor een film belopen meestal 5 jaar, maar in de meeste gevallen is een film in de bioskopen veel eerder "uitgedraaid". Dan worden de rechten doorverkocht aan Classics bv, die de film aanbiedt aan de vertoners in het alternatieve circuit. Om aan de voorwaarden van de NBB te voldoen (waar de Movies lid van is), mag een film niet gelijktijdig via Movies en Classics worden aangeboden. Goedings heeft zich niet altijd aan die eis gehouden, hetgeen hem verschillende veroordelingen door de NBB heeft gekost.

Naast deze overname van films van Movies, koopt Classics ook speciaal voor het alternatieve circuit films aan. Het aantal aangekochte films is in de loop der jaren nogal gestegen, zodat Classics nu ruim 600 films kan aanbieden.

Classics verhuurt veel films tegen een vast bedrag. In 1982 was dat f 80,- per dag, waarvoor het de vertoner vrij staat daar 1 of meerdere vertoningen van te geven. Classics verhuurt niet alleen aan filmhuizen, maar ook aan alle mogelijke sociaal-kulturele instellingen.

In tegenstelling tot Concorde, waarvan de directeur R. Wijsmuller zegt dat de winst op de porno de import en distributie van kunstzinnige films mogelijk maakt, financieren de kunstzinnige films van Movies en Classics zichzelf.

Veel (bioskoop)films worden uitgebracht samen met Meteor-film, waarmee The Movies ook een gezamenlijke catalogus uitgeeft. Ook worden films aangekocht samen met andere distributeurs, zodat het risico wordt gedeeld.

EEG

De European Entertainment Group (EEG) is het 16 mm film-verhuurkantoor van C.A. Koppies (Cupido) en Actueel-film. Ook Koppies is al lang actief in de filmwereld, in het bijzonder voor kunstzinnige films. In 1961 is hij begonnen met Cinetol, naast de Uitkijk het "Artfilmhouse" in de jaren in Amsterdam. Aan het einde van de zeventiger jaren werd er in Cinetol een kleine zaal ingebouwd, als filmhuis voor Film International.

In 1965 zette Koppies een eigen film-import en -distributie-kantoor op, Cupido. Nog weer tien jaar later werd dit gevolgd door het speciale 16 mm verhuurkantoor EEG.

Cupido is lid van de NBB, EEG niet, maar het staat wel op de Lijst van Geen Bezwaar. 18 maanden nadat een film bij Cupido of Actueel is uitgebracht worden de rechten overgenomen door EEG. Ook andere distributeurs als Concorde, City en Tuschinsky leveren op deze manier films aan EEG. Zo komt EEG jaarlijks aan 30 - 40 nieuwe films. De eigen import van EEG is slechts zeer gering. In totaal bevat de EEG-katalogus ongeveer 250 films.

Volgens Koppies is er in de afname van kunstzinnige films door bioskopen een duidelijke volgorde naar plaats.

1. Amsterdam - Rotterdam - Den Haag (City/Tuschinsky/Movies
2. Utrecht - Groningen (Wolff) / Cinecenter)
3. Haarlem - Tilburg - Breda (Wolff)
4. Eindhoven - Arnhem (B.E.M.)

Een kunstzinnige film kan alleen met succes "verder" worden gebracht als hij in de daarboven liggende steden goed heeft gedaan. Al met al levert de distributie van kunstzinnige films in de bioskoop nooit veel op.

Ook de opbrengsten van EEG in het alternatieve circuit zijn nooit hoog. De huur van een film kost gemiddeld f 150,- . EEG verhuurt aan de filmhuizen op percentage-basis en een topser als de Deer Hunter brengt dan in 1 jaar f 13.500,- op, maar een film als de Heilige Familie van Kerkbosch brengt het niet verder dan f 160,-.

In Amsterdam bezit Koppies op dit moment een bioskoop met 4 zalen (Cinecenter), waarvan er 3 een NBB-bioskoop zijn en 1 een filmhuis. De zaal was bedoeld voor Film International. Dit verhuisde echter binnen een jaar naar Kriterion (een grotere zaal) waardoor de zaal in Cinecenter bleef zitten met de "kleine" films van FI, die onvoldoende opbrachten om de huur van de zaal (f 102.000,- per jaar, inclusief verto-

ning, schoonmaak, kaartverkoop en administratie) en de filmhuur op te brengen. Dat leidde tenslotte tot het vertrek van Film International (dat via Kriterion in Desmet terecht kwam). Nu programmeert het bestuur, daarbij geadviseerd door Koppies, het filmhuis zelf en wordt er weer enige winst gemaakt.

bron: gesprek met C.A. Koppies
Catalogus EEG

HOOFDSTUK V PUBLIEK

In februari 1983 werd een publieksonderzoek uitgevoerd onder bezoekers van de verschillende filmhuizen.

De belangrijkste vraag was of bezoekers van filmhuizen voor het zien van films uitsluitend gebruik maken van het aanbod van het filmhuis, of dat zij daarnaast ook regelmatig bioskopen bezoeken en naar films op de televisie kijken.

De 21 filmhuizen die voor het onderzoek waren bezocht ontvingen begin februari allen een pakket vragenformulieren met het verzoek deze bij de eerstvolgende filmvertoning aan de bezoekers uit te delen en na invulling aan ons terug te sturen (zie bijlage D). 16 filmhuizen hebben aan dit verzoek voldaan, 8 grote filmhuizen (met meer dan 2 vertoningen per week), 5 middelgrote (met 1 voorstelling per week) en 3 incidentele vertoners. De 5 filmhuizen die niet hebben gereageerd waren allen incidentele vertoners.

In totaal werden 562 vragenformulieren ingevuld. Dit komt overeen met ongeveer 50% van het totale bezoek op de betreffende avonden.

In hoofdstuk II werd een schatting van 410.000 jaarlijkse bezoeken aan vertoningen van Filmhuizen gegeven. Bij een gemiddelde frekwentie van 5 - 6 bezoeken per jaar per bezoeker, betekent dit dat er 70.000 - 90.000 verschillende bezoekers (in een jaar) naar vertoningen van filmhuizen gaan. De 562 respondenten van de steekproef vormen daarmee 1/2 - 1 % van alle bezoekers . Dat is - wat het aantal betreft - een ruime steekproef.

Aan te nemen valt echter dat de 50% die de moeite heeft genomen het vragenformulier in te vullen niet in alle opzichten representatief is voor alle filmhuisbezoekers. Zij die de vragenlijst hebben ingevuld zullen zich naar alle waarschijnlijkheid meer betrokken voelen bij het filmhuis dan degenen die dat niet hebben gedaan.

Allereerst zullen per vraag de antwoorden voor alle filmhuizen gezamenlijk worden gepresenteerd. Aan het slot is een totaaloverzicht opgenomen waarin de gegevens per filmhuis staan vermeld.

De belangrijkste konklusie van dit - beknopte - publieksonderzoek is dat bezoekers aan filmhuizen "veelkijkers" zijn. Zij hebben een speciale voorkeur voor kunstzinnige films (anders kwamen zij niet) maar bevredigen deze voorkeur niet alleen door middel van het filmhuis. De bioskoop, maar vooral de televisie, vormen voor hen een minstens zo belangrijk " filmmedium ".

Bezoek aan het filmhuis en de bioscoop

Bezoekers aan filmhuizen die per week meerdere films vertonen kunnen vaker een bezoek aan het filmhuis brengen dan degenen die aangewezen zijn op een incidentele vertoner. Daarom is in onderstaand overzicht een onderscheid gemaakt tussen de incidentele vertoners, de middelgrote filmhuizen (1 x per week) en de grote filmhuizen (meer dan 1 vertoning per week).

soort vertoner	aantal verto- ners	aantal antwoor- den	%	bezoekfrequentie ^o				
				1 x per week	1 x per maand	6 - 24 x per jaar	1 - 5 x per jaar	niet van toepas.

FILMHUIS

incidenteel	3	68	100	-	30	30	40	1
middelgroot	5	233	100	26	27	29	17	2
groot	8	261	100	16	30	30	20	5

BIOSKOOP	-	562	100	10	17	40	29	3
----------	---	-----	-----	----	----	----	----	---

^o De eerste twee kolommen moeten gelezen worden als 1 x per week of vaker, resp. 1 x per maand of vaker.

Konklusies

Filmhuisbezoekers gaan vaker naar een vertoning van het filmhuis dan naar de bioscoop. Hierbij moet echter rekening worden gehouden met de waarschijnlijke vertekening in de steekproef, d.w.z. dat vooral de meest betrokken bezoekers vaker gaan. Niet alleen filmhuisbezoekers in de kleine plaatsen, waar slechts 1 of geen bioscoop aanwezig is gaan vaker, ook de bezoekers uit plaatsen als Enschede, Tilburg, Den Haag en Arnhem, die wel de beschikking hebben over een ruim bioscoopaanbod, gaan vaker naar het filmhuis dan naar de bioscoop.

Het is echter geenszins zo dat filmhuisbezoekers weinig naar de bioscoop gaan. Hun bezoekfrequentie is hoger dan die van de gemiddelde bioscoopbezoeker, van wie 78 % minder dan 6 keer per jaar de bioscoop bezoekt (NOS, 1975).

Wat verder opvalt is dat bezoekers van grote filmhuizen niet vaker naar het filmhuis gaan dan bezoekers van middelgrote filmhuizen. Het omgekeerde is het geval. De bezoekers aan middelgrote filmhuizen met een wekelijkse vertoning lijken "trouwer" dan de bezoekers aan de grote filmhuizen. De bezoekfrequentie bij de incidentele vertoners is - zoals

verwacht kon worden op grond van een geringer bioskoopaanbod in de betreffende gemeenten - geringer dan bij de overige vertoners.

Bioskoopbezoek buiten de eigen woonplaats

Filmhuisbezoekers blijken veelvuldig buiten de eigen woonplaats naar bioskoopvoorstellingen te gaan. Slechts 32 % van de ondervraagden beperkt het bezoek tot de eigen woonplaats. De overige 68 % bezoekt ook bioskopen elders, waarbij Amsterdam een opvallende plaats inneemt (25%), ook voor inwoners van zeer veraf gelegen plaatsen als Groningen, Tilburg, Den Haag en Arnhem.

Televisie

Ten aanzien van de televisie is gevraagd naar bezit van televisie en video-apparatuur, het al of niet aangesloten zijn op kabel, kijkfrequentie, zender- en programmavoorkeur. De vraag naar zendervoorkeur bleek enige verwarring te stichten. Bedoeld was door middel van deze vraag te achterhalen in hoeverre - in het bijzonder met betrekking tot speelfilms - de voorkeur wordt gegeven aan buitenlandse zenders. Veel meer mensen dan verwacht bleken niet aangesloten op kabel (of centraal antenne-systeem), zodat voor hen de vraag geen betekenis had. Door een groot aantal werd vervolgens een omroepvoorkeur vermeld.

totaal antwoor- den	%	tele- visie- bezit	kabel- aan- sluiting	video- bezit	aantal kijkers	%	kijkfrequentie		
							6 - 7 x p/w	2 - 5 x p/w	1 x p/w of minder
562	100	83	39	4	85	= 100	10	54	35

zender-/omroepvoorkeur

totaal antwoor- den	%	geen	VPRO	VARA	Overig Nederl.	Duits- land	Belgie

programmavoorkeur

totaal antwoor- den	% ^o	geen/ n.v.t.	Speel- films	Informa- tie/dok.	Nieuws/ aktual.	show/ amusem.	Overige
562	100	9	82	63	53	11	19

^o Totaal meer dan 100% omdat meerdere antwoorden mogelijk waren.

Konklusies

Het televisiebezit en de kijkfrequentie van filmhuisbezoekers is wat geringer dan van de gemiddelde Nederlander, maar ook zij bezitten bijna allemaal (82 %) televisie en kijken regelmatig.

Als het aan de filmhuisbezoekers lag, zou de VPRO verreweg de grootste omroep zijn. Buitenlandse zenders worden wel genoemd, maar de cijfers zeggen weinig omdat het aantal personen dat op kabel of centraal antennesysteem is aangesloten zeer gering is. Ook bezitten weinigen video-apparatuur (4 %).

Wat de programmavoorkeur betreft valt op dat filmhuisbezoekers naast de te verwachten grote voorkeur voor speelfilms, vooral zeggen te kijken naar informatieve programma's. Er lijkt onder hen een zekere afkeer te bestaan van show- en amusementprogramma's.

Voorkeur voor filmhuis, bioskoop, of televisie

Vraag 5 luidde: "Indien een film, die U graag wilt zien, op het zelfde moment in een bioskoop, het filmhuis en op de televisie vertoond zou worden, aan welk "medium" zou U dan de voorkeur geven ?"

totaal	%	tele- visie	film- huis	bios- koop	geen voorkeur
562	100 ^o	46	34	16	13

^o Totaal meer dan 100% omdat meerdere antwoorden mogelijk waren.

De voorkeur voor de televisie blijkt het grootst. Er werd niet gevraagd deze voorkeur te motiveren. Een enkeling deed dat ongevraagd en motiveerde de voorkeur voor televisie op financiële gronden, de voorkeur voor de bioskoop op grond van de kwaliteit van de vertoning en het filmhuis op grond van de afstand tot de woning.

De konklusie kan zijn dat de televisie een zware konkurrent

voor het filmhuis en de bioskoop is, zeker wanneer opnieuw in aanmerking wordt genomen dat de vragenformulieren zijn ingevuld door de meest betrokken bezoekers.

De opgegeven voorkeur is niet bij alle filmhuizen dezelfde. Bij Vera Zienema (Groningen), Cineclub (Enschede) en de filmhuizen in Haren, Den Haag en Maastricht gaven de bezoekers in meerderheid de voorkeur aan het filmhuis. Wat de eerste drie betreft zou dit verklaard kunnen worden uit het "societeitskarakter" van de betreffende centra (jongeren en studenten).

Wensen

Vraag 6 was een open vraag waarin bezoekers konden aangeven wat er naar hun mening aan het filmhuis zou moeten veranderen om hen vaker te doen komen. De antwoorden op die vraag zijn gerubriceerd naar wensen met betrekking tot de programmering (ander soort films), de akkommodatie (tijd van de voorstelling, stoelen, projectie, pauze e.d.), de prijs (lager), publiciteit en informatie en een restcategorie overige opmerkingen. Het merendeel der ondervraagden gaf op deze vraag echter geen antwoord, c.q. was tevreden over het gebodene.

soort wens	% ^o
geen	79
akkommodatie	18
programma	17
prijs	2
informatie/publiciteit	2
overige	2

^o Totaal meer dan 100% omdat meerdere antwoorden mogelijk waren.

Getotaliseerd hebben de gemaakte opmerkingen nauwelijks enige betekenis omdat zij uitsluitend betrekking hebben op het aanbod en de akkommodatie van het eigen filmhuis. Enkel wensden de vertoning op een andere avond omdat deze samenviel met de VPRO-avond op de televisie. Gegeven de grote voorkeur van filmhuisbezoekers voor de VPRO heeft deze opmerking een meer algemene geldigheid.

Leeftijd en opleiding

De onderstaande tabellen geven een overzicht van de leeftijd en de opleiding van de filmhuisbezoekers.

totaal	%	- 20 jaar	21 - 30 jaar	31 + jaar	geen antw.
--------	---	--------------	-----------------	--------------	---------------

562	100	16	59	23	2
-----	-----	----	----	----	---

totaal	%	scho- lier/ student	MBO- Univ.	overi- ge	geen antw.
--------	---	---------------------------	---------------	--------------	---------------

562	100	39	34	16	11
-----	-----	----	----	----	----

Het filmhuis blijkt in het bijzonder aantrekkelijk te zijn voor relatief jonge en hoog opgeleide mensen.

De volgende twee bladzijden geven de bovenstaande gegevens, uitgesplitst naar filmhuis. Na lezing van het voorafgaande zal een nadere toelichting daarop niet nodig zijn.

bronnen:

NOS, Dienst Kijk- en Luisteronderzoek, De betekenis van televisiekijken, A.M. Overste, maart 1975

W.P. Knulst, Een week tijd, rapport van een onderzoek naar de tijdsbesteding van de Nederlandse bevolking in oktober 1975, Sociaal en Cultureel Planbureau, 1977

PUBLIEKSONDER-
ZOEK
GEGEVENS PER FILMHUIS

	aantal bezoekers				BEZOEK FILMHUIS							BEZOEK BIOSKOOP							TELEVISIE KIJKEN					ZENDER-/OMROE VOORKEUR									
	aantal formulieren	%	aantal voorstellin- gen per week	1 x per week	3 x per maand	2 x per maand	1 x per maand	6 - 11 x p/jaar	1 - 5 x p/jaar	n.v.t.	2 x per week	1 x per week	3 x per maand	2 x per maand	1 x per maand	6 - 11 x p/jaar	1 - 5 x p/jaar	n.v.t.	televisie-bezit	kabelaansluiting	6 - 7 x p/week	2 - 5 x p/week	1 x per week	minder	n.v.t.	video-bezit	geen	VPRO	VARA	Overig Nld.	Duitsland	Belgie	
GRONINGEN																																	
Liga '68	62	40	65	16	0	0	4	6	4	23	3	1	2	3	10	11	10	2	1	35	12	3	19	13	0	5	0	22	13	5	5	1	1
Vera Zienema	45	18	40	1	3	0	2	6	1	5	1	0	1	0	4	7	2	4	0	9	1	1	4	4	1	8	0	10	8	2	1	1	0
ENSCHOEDE																																	
Cineclub	22	16	72	1	11	0	2	2	0	1	0	0	0	3	3	3	7	0	12	0	2	7	3	0	4	2	3	5	3	2	3	0	
Filmhuis	90?	16	18	4	1	0	4	1	2	7	1	0	2	0	1	2	2	9	0	13	2	1	9	2	0	4	1	9	6	4	0	2	0
OEN HELDER	48	43	90	3	9	6	12	13	2	1	0	1	2	0	2	4	8	24	2	40	1	3	20	13	0	7	3	14	27	7	2	0	0
TILBURG																																	
Filmhuis	52	44	85	8	4	1	10	18	2	8	1	0	5	3	5	11	5	14	1	36	26	1	25	11	2	5	0	28	9	1	2	3	3
Liga	300	120	40	1	30	19	25	26	7	10	3	2	20	9	21	22	21	23	2	93	72	10	49	32	10	19	0	79	19	2	0	7	10
HAREN	25	15	60	?	-	-	7	5	0	2	1	1	0	0	6	4	4	0	15	11	6	8	0	0	1	2	7	6	2	14	1	0	
OEN HAAG	?	27	?	24	6	2	6	5	2	6	0	1	4	3	3	10	4	2	0	20	14	1	10	7	1	8	0	18	5	3	6	1	2
PURMERENO	90	69	77	1	15	1	11	17	6	19	0	0	5	2	6	21	11	20	4	63	18	9	40	6	7	7	5	36	24	11	10	1	0
DRACHTEN	56	38	69	?	2?	3	1	12	2	18	0	0	0	1	0	9	10	17	1	35	21	1	24	9	1	3	2	13	21	5	8	5	0
LELYSTAD	34	10	30	1	2	1	1	2	0	4	0	0	0	0	0	2	6	2	8	5	1	6	1	2	0	0	6	2	3	0	1	0	
OORORECHT	?	27	?	4?	7	2	6	4	3	2	3	1	6	1	3	7	2	7	0	23	22	2	13	6	1	5	4	13	6	1	4	3	6
ARNHEM	?	33	?	9	9	4	7	7	1	4	1	3	1	1	10	10	2	5	1	25	3	2	17	5	6	3	0	15	14	1	6	3	1
LOCHEM	30	15	50	?	1?	0	6	0	1	7	0	0	0	0	2	2	3	7	1	13	5	3	6	3	2	1	1	9	2	1	1	2	1
MAASTRICHT	?	31	?	4?	5	3	10	5	4	2	2	1	0	2	1	8	6	11	2	25	4	2	8	12	3	6	1	16	10	1	0	4	4
TOTAAL	+ 1.000	562	±50	°	°	-	-	-	-	-	-	11	48	25	71	133	94	162	16	465	217	47	256	127	36	86	21	298	173	51	61	37	27
%		100										10	17	40	29	3			(=100)	82	45	10	54	27	8	-	4	63	36	11	13	8	6

2 d.w.z. 1 vertoning per 2 weken

° kan niet worden opgeteld wegens onvergelykbaarheid van de verschillende vertoners (zie voor onderverdeling naar soort filmhuis 2 bladzijden terug).

	aantal formulieren	PROGRAMMA- VOORKEUR (TV)					MEDIUM- VOORKEUR					LEEF- TIJD					OPLEI- NING					WENSEN					BIOSKOOP- BEZOEK				
		nieuws/aktualiteiten	show/amusement	informatie/dokument.	speelfilms	andere	niet ingevuld	geen	filmhuis	televisie	bioskoop	niet ingevuld	- 20 jaar	21 - 30 jaar	31 + jaar	niet ingevuld	student/scholier	mbo-universiteit	overige	niet ingevuld	prijs	programma	akkommodatie	informatie/publ.	overige	geen	alleen woonplaats	ook elders	w.o. Amsterdam	niet ingevuld	
GRONINGEN																															
Liga '68	40	21	3	20	30	6	0	2	4	28	7	1	5	29	6	0	18	19	3	0	3	3	1	1	2	30	16	22	8	0	
Vera Zienema	18	5	0	5	8	2	0	1	9	7	3	0	4	11	1	2	11	1	0	6	0	4	4	0	0	10	13	6	3	0	
ENSCHEDÉ																															
Cineclub	16	4	3	5	8	4	0	0	12	3	5	0	4	12	0	0	15	0	1	0	0	4	6	0	0	6	10	9	2	0	
Filmhuis	16	7	0	12	11	5	3	0	5	8	3	0	1	9	6	0	3	7	4	2	1	3	3	1	0	8	9	9	1	0	
DEEN HELDER	43	17	4	31	30	6	0	3	11	25	7	0	7	14	20	2	9	14	11	9	0	6	14	0	1	24	5	52	29	0	
TILBURG																															
Filmhuis	44	19	2	27	33	8	0	5	10	26	6	0	4	37	3	0	30	8	2	4	1	9	1	0	0	33	25	17	4	4	
Liga	120	64	11	49	84	25	23	19	42	58	16	0	17	87	14	2	71	25	13	11	4	19	20	0	5	74	47	94	18	1	
HAREN	15	3	5	5	15	3	0	0	8	7	0	0	11	3	1	0	12	0	2	1	0	6	2	0	0	7	1	13	0	1	
DEEN HAAG	27	10	4	12	19	7	0	0	18	6	5	0	4	13	8	2	8	12	1	6	2	7	3	2	3	11	14	15	7	0	
PURWEREND	69	36	14	45	53	4	0	19	17	26	13	0	12	32	25	0	14	26	23	6	0	16	12	3	1	41	6	60	53	2	
ORACHTEN	38	12	1	24	26	7	0	9	10	18	5	0	4	16	17	1	2	26	8	2	0	6	10	2	1	21	2	58	3	1	
LELYSTAD	10	6	1	6	7	1	0	2	4	4	0	0	2	4	4	0	2	3	4	1	0	1	1	0	0	8	2	7	4	2	
ODORRECHT	27	14	1	14	16	2	5	4	9	12	5	0	5	18	4	0	8	10	4	5	1	3	9	0	0	16	8	19	0	0	
ARNHEM	33	15	2	19	17	5	4	3	13	14	4	0	4	21	8	0	11	11	6	5	1	5	6	1	1	21	13	24	8	0	
LOCHEM	15	6	1	7	6	3	3	0	5	9	1	0	2	8	5	0	2	8	3	2	0	1	3	0	0	11	1	18	1	1	
MAASTRICHT	31	17	1	18	17	2	5	7	13	7	6	0	4	19	8	0	3	20	4	4	1	1	8	0	0	21	10	27	2	0	
TOTAL	562	253	53	299	389	90	43	74	190	258	88	1	90	333	130	9	219	190	89	64	14	94	103	10	14	442	182	450	143	12	
%	100	45	9	53	68	16	8	34	46	46	16	0	16	59	23	2	39	34	16	11	2	17	18	2	2	79	32	80	25	2	

o Totaal meer dan 100 % omdat meerdere antwoorden mogelijk waren.

B I J L A G E N

- A. Opdracht-verlening onderzoek filmhuizen
- B. Lijst van bezochte gemeenten en filmhuizen
- C. Vragenlijsten, gebruikt tijdens het gesprek met de filmhuizen en ambtenaren van gemeenten
- D. Vragenlijst publieksonderzoek

MINISTERIE VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Aan: de heer H.O. van den Berg
Cenario

Groenburgwal 65
1011 HT Amsterdam

uw brief : van 8 april 1982.

kenmerk: SB/CZ - 2857

Rijswijk, 7 mei 1982

onderwerp:
Opdracht-verlening
onderzoek filmhuizen.
Projectnr.: 1.8203.

gebouw :

Het verheugt mij zeer dat U bereid bent het onderzoek naar het functioneren van de filmhuizen in Nederland uit te voeren, waartoe ik U hierbij de opdracht verleen.

- Ik ga ervan uit dat het onderzoek de volgende gegevens zal opleveren:
- a. een globaal overzicht van het reilen en zeilen van de bij het Vrije Circuit aangesloten vertoners m.b.t. accommodatie, financiering, programmabeleid e.d., aan de hand van gegevens die door Het Vrije Circuit verzameld zijn;
 - b. een analyse van het functioneren van filmhuizen en een advies omtrent een optimale exploitatievorm van filmhuizen bij een gegeven gemeentegrootte, bioscoopaanbod etc.;
 - c. enige indicaties omtrent het publieksbereik (omvang, samenstelling);
 - d. marketingadviezen over de wijze waarop het publieksbereik vergroot kan worden;
 - e. advies over de wijze waarop op plaatselijk en landelijk niveau tussen beide vertoningscircuits samengewerkt kan worden; daarbij vraag ik speciale aandacht voor de initiatieven die hieromtrent in het recente verleden genomen zijn;
 - f. advies over de wijze waarop bovengenoemde gegevens aan filmhuizen en gemeenteambtenaren kunnen worden aangeboden.

Met de door U ingediende begroting ga ik akkoord tot een maximum van f. 55.420,-- inclusief BTW.

U zal een voorschot van 80% van bovengenoemde bedrag uitgekeerd worden.

-Afrekening in 1982-

Bijlagen:

Correspondentie uitsluitend richten aan het postadres, met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Postadres: Postbus 5406
2280 HK RIJSWIJK
Tel.: (070) 94 93 93 / 94 92 33

Bezoekadressen:
BC = Sir W. Churchilllaan 366.
H = Sir W. Churchilllaan 362.

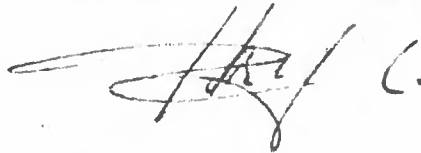
M = Steenvoordelaan 370.
N = J. C. v. Markenlaan 5.

De departementsgebouwen bevinden zich op een afstand van circa 5 minuten lopen van station Rijswijk.

Afreckening in 1982 vindt plaats na opgave van werkelijk gemaakte kosten.

Mag ik U veel succes toewensen bij de uitvoering van deze opdracht.

De Minister van Cultuur, Recreatie,
en Maatschappelijk Werk,
namens de Minister,
het Hoofd van de Stafafdeling
Beleidsvoorbereiding Culturele Zaken,

(Drs. P.J.H. van Montfort),
Plv. Hoofd van SB/CZ.

c.c.: hr. A. Hogervorst,
hr. Huub Bals Film International,
hr. Tambach Het Vrije Circuit.

BIJLAGE B

1. Groningen	FH Liga '68
2. idem	Vera Zienema
2a. idem	Gemeentehuis
3. Haren	FH de Barak
3a. idem	Gemeentehuis
4. Lochem	FH Lochem
4a. idem	Gemeentehuis
5. Drachten	FH Drachten
5a. idem	Gemeentehuis
6. Arnhem	FH Arnhem
7. idem	Vrouwenhuis
7a. idem	Gemeentehuis
8. Enschede	FH Kokerjuffer
9. idem	Cineclub Filmkring
9a. idem	gemeentehuis
10. Tilburg	FH Tilburg
11. idem	Filmliga Tilburg
12. idem	Schouwburg
12a. idem	Gemeentehuis
13. Uden	Filmcafe Uden
13a. idem	Gemeentehuis
14. Maastricht	FH Maastricht
14a. idem	gemeentehuis
15. Dordrecht	FH 't Spuigat
15a. idem	Gemeentehuis
16. Den Haag	Haags Filmhuis
17. idem	Vrouwenhuis
17a. idem	Gemeentehuis
18. Abcoude	Cinemabadma
18a. idem	Gemeentehuis
19. Purmerend	Koepelkerktejater
19a. idem	Gemeentehuis
20. Den Helder	FH Den Helder
20a. idem	Gemeentehuis
21. Lelystad	FH Lelystad
21a. idem	Gemeentehuis
22. Veendam	Filmliga Veendam
22a. idem	Gemeentehuis

BIJLAGE C

VRAAGENLIJST FILMHUIZEN IN NEDERLAND (FILMHUIS BEHEERDERS)

personalia

naam van het filmhuis :
adres en postkode :
plaats :
telefoon :
gesproken met :
functie :

beheer

jaar van oprichting/begin van de activiteiten als filmhuis :
is het filmhuis zelfstandig of onderdeel van een andere instelling :

indien zelfstandig, wat is de rechtspersoon die het FH beheert ? :
indien niet zelfstandig, idem :
wie benoemt het bestuur? :
wie benoemt de directeur/beheerder/koördinator ? :

NB: Vragen naar * Statuten/huishoudelijk reglement
* Beleidsnota(s), zowel intern als extern of gemeentelijk
* Begrotingen en afrekeningen
* Programma overzichten (liefst over een heel jaar)
(probeer deze stukken direkt mee te krijgen, anders laten opsturen naar Cenario)

akkommodatie

aantal zitplaatsen :
projectie (16mm/35mm) :
scherm (vast/los/geen) :
aparte ingang/kassa/foyer ? :

Vraag of je de ruimten kunt zien en geef je indruk van de entree en de zaal weer:

programmering

wat stelt het filmhuis zich programmatisch ten doel ?
(doorvragen naar soort films, wel of niet aanvullend programmeren op ander aanbod)

Als het filmhuis al langer bestaat (zie jaar van oprichting) is deze doelstelling altijd dezelfde geweest of zijn er veranderingen opgetreden?

Als er in de gemeente ook andere bioskopen zijn, wat is dan het verschil tussen het aanbod van het filmhuis en deze bioskopen ?

Indien dat niet het geval is, wat is de dichtstbijzijnde plaats waar men naar de bioskoop kan? aantal km:

draait het filmhuis alleen films, of zijn er andere activiteiten aan verbonden?
(diskussies, vormingsactiviteiten e.d.)

Wordt er thematisch geprogrammeerd?
(noem enkele thema's)

Hoeveel verschillende films worden er per maand geprogrammeerd? :
Hoeveel voorstellingen worden er per maand gegeven? :
Worden films ook geprolongeerd? :
Wordt het hele jaar door geprogrammeerd, of is men bepaalde maanden van het jaar gesloten? :

Dist ributie

Bij wie worden de films betrokken? (s.v.p. in volgorde van belangrijkheid)

naam distributeur	gevestigd te	aantal films per jaar
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Bestaat er samenwerking of programmatisch overleg met andere filmhuizen in de regio over af te nemen films? (evt. afnemer-circuit)
Als dat het geval is, wie zijn er dan in dat overleg betrokken en wat zijn de afspraken?

Interne organisatie

Hoeveel mensen zijn er werkzaam bij het filmhuis?

<u>functie</u>	<u>aantal</u>	<u>dagen per week</u>	<u>betaald/vrijwillig</u>
Koordinator/direkteur			
administratie/boekhouding			
kassa/ouvreurs (euses)			
schoonmaak			

Wie bepaalt het beleid (i.h.b. de programmering) van het filmhuis? :

Indien het filmhuis niet zelfstandig is, maar onderdeel van een instelling, wie bepaalt dan het beleid en hoe worden de werkzaamheden verdeeld?

Financiën (NB. Als er een begroting/afrekening is, controleren of die zodanig is opgesteld dat invulling van onderstaande gegevens mogelijk is)

Inkomsten

Prijs per kaartje /lidmaatschap : van f tot f
recette per voorstelling : —
recette per jaar f
andere inkomsten (bar e.d.) f
subsidies gemeente f
provincie f
TOTAAL f

Uitgaven

Personele lasten (*) f
Huur/afschrijving gebouw (*) f
onderhoud. gas. licht telefoon f
Investerings /reserveringen t.b.v. b.v. apparatuur/vernieuwing f
administratiekosten f
publiciteit f
BTW f
Filmhuur f
Filmvervoer f
TOTAAL f

(*) Als het filmhuis onderdeel vormt van een andere kulturele instelling is het mogelijk dat personele lasten en/of huisvesting Pro Memorie zijn opgevoerd. Dan doorvragen naar dat deel van de begroting van de moederinstelling dat aan de filmactiviteiten kan worden toegeschreven.

Publieksbereik

Wat is het gemiddeld aantal bezoekers per voorstelling ? :
Wijkt het publiek in bepaalde opzichten af van het "doorsnee"-publiek/bevolking ?
(b.v. naar "filmgekte", leeftijd, opleiding e.d.)

Wordt er door het filmhuis op een speciaal publiek gemikt ?
Welk?

Wordt gewerkt met losse kaartverkoop of met lidmaatschappen (of beiden) ?

Hoe wordt het publiek op de hoogte gesteld van het programma?
(niet speciaal/informatieblad/advertenties/affiches/besprekingen in kranten of radio)

NB indien er een eigen informatieblad is. enkele nummers meevragen

Hoe is het contact met de plaatselijke of regionale pers?
(opname in de "ladder". voorbesprekingen, recensies)

"Sukses"criteria

Hoe beoordeelt U zelf het "sukses" van het filmhuis en hoe wordt er naar uw weten door anderen over gedacht?

(doorvragen naar criteria, meningen van publiek,overheden , pers e.d.)

(Anders geformuleerd)

Waarom vindt U dat een filmhuis minimaal moet voldoen om recht van bestaan dan wel,aanspraak op (gemeentelijk) subsidie te kunnen maken ?

Problemen

Voor welke problemen bent U op dit moment gesteld die opgelost moeten worden om het filmhuis beter te kunnen laten funktioneren ?

(doorvragen naar kwesties ten aanzien van

- * akkommodatie * personeel *filmaanbod * distributie * publiciteit
- * verhouding tot de gemeente * verhouding tot andere filmhuizen of bioskopen d.d.)

Bent U bereid eventueel mee te werken aan een publieksonderzoek onder de bezoekers van het filmhuis?

Stelt U prijs op toezending van het eindverslag van het onderzoek ?

NB: nogmaals denken aan schriftelijke stukken

Opmerkingen

VRAGENLIJST FILMHUIZEN IN NEDERLAND (gemeentelijk beleid)

Personalia

Gemeentehuis te :
adres (+ postkode) :
gesproken met :
functie :
verantwoordelijk voor film sinds :

BEmoeienis van de gemeente met het filmaanbod

Vragen naar vergunningen, regelingen, subsidies, benoemingsbevoegdheden in besturen, verhouding bioskopen en filmhuis of filmhuizen e.d.

(NB. vraag niet beperken tot filmhuis, maar ook andere bioskopen erin betrekken EVT. ook andere uitgaansmogelijkheden)

Kontakt met andere gemeenten en evt. provincies over het filmbeleid ?

Schriftelijke stukken ?

Raadsbesluiten, nota's, brieven

NB: een exemplaar meevragen of op laten sturen

Onder welke voorwaarden vindt de gemeente een filmhuis een zinvolle voorziening ?

Subsidie

Indien er subsidie wordt gegeven, hoeveel was dat in 1982 (81) :

Met welke bedragen werd in vorige jaren gesubsidieerd?

1981: f 1980 f 1979 : f

Indien er meerdere filmhuizen worden gesubsidieerd, hoe is de verdeling?

Welke vorm heeft de subsidie? (projektsubsidie, incidenteel, exploitatie, personeel ,)

Aan welke voorwaarden moet een filmhuis voldoen om voor subsidie in aanmerking te komen ?

Problemen

Welke zijn op dit moment de problemen ten aanzien van het gemeentelijk filmbeleid (filmhuis) die opgelost moeten worden?

Stelt U prijs op toezending van het eindverslag van het onderzoek ?

NB. Denken aan schriftelijke stukken
opmerkingen

PUBLIEKSONDERZOEK ONDER FILMHUISBEZOEKERS

In het kader van een onderzoek naar het functioneren van filmhuizen in Nederland wordt bij 20 filmhuizen aan de bezoekers de volgende vragenlijst voorgelegd. Daarmee hopen wij inzicht te krijgen in de betekenis die de vertoningen van het filmhuis voor U hebben, in samenhang met uw totale "filmconsumptie". Wij hebben het aantal vragen zo beperkt mogelijk gehouden en hopen dat U bereid zult zijn deze nu of na afloop van de vertoning even in te vullen. De invulling vraagt niet meer dan 10 minuten. Daarna kunt U het ingevulde formulier weer aan een medewerker van het filmhuis afgeven. Het verslag van het onderzoek zal na 1 april van dit jaar verschijnen. Uw filmhuis zal dan over een exemplaar beschikken.

Wij hopen op uw medewerking te mogen rekenen.

Met vriendelijke groet,

H.O. van den Berg
CENARIO

1. Hoe vaak gaat U naar voorstellingen van het filmhuis ?	___ x per week ___ x per maand ___ x per jaar
2. Hoe vaak gaat U naar een bioscoop ?	___ x per week ___ x per maand ___ x per jaar
3. Doet u dat in uw eigen woonplaats ?	☐ uitsluitend ☐ ook elders, nl..... ☐ alleen elders, nl.....
4. Bent U in het bezit van televisie	___ ja ___ nee
Indien ja,	
a. bent U aangesloten op kabel ?	___ ja ___ nee
b. op hoeveel avonden kijkt U ?	___ x per week ___ x per maand ___ x per jaar
c. hebt U een voorkeur voor bepaalde zenders ?
d. wat zijn uw favoriete programma-soorten ?	☐ nieuws/aktualiteiten ☐ show/amusement ☐ informatie/dokumentaire ☐ speelfilms ☐ andere, nl.....
e. bezit U video-opname apparatuur ?	___ ja ___ nee
5. Indien een film, die U graag wilt zien, op hetzelfde moment in een bioscoop, het filmhuis en op de televisie vertoond zou worden, aan welk "medium" zou U dan de voorkeur geven ?	☐ geen voorkeur ☐ filmhuis ☐ televisie ☐ bioscoop
6. Hebt U wensen m.b.t. het filmhuis die, indien ze vervuld worden, U vaker zouden doen komen ?
7. Wat is uw leeftijd ?	___ jaar
8. Wat is uw beroep of opleiding

Hartelijk dank.